كِتَابُ التَّوْحِيدِ

الذي هو حق الله على العبيد

مُحَمَّدُ بنُ عَبْدِ الوَهَّابِ بنِ سُلَيْمَانَ التَّمِيْمِيُّ

(1115-1206هـ) (1703-1791م)

کوردی بادینی

وەرگێران :

تەوحید بادینی

ناڤێ پەرتوکێ : كتاب التوحيد

یا شێخ : محمد بن عبد الوهاب بن سليمان التميمى

وەرگێران : تەوحید بادینی

ژمارا لاپەران : 195

زمان : كوردى - بادینی

بسم الله الرحمن الرحيم

(١) كتاب التوحيد

پەرتوكا تەوحیدێ

گوتنا الله تعالى: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالأِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ﴾ سورة الذاريات آية: ٥٦.

ئانكو : تنێ من مروڤ و ئەجنە ژبەر هندێ ييّت دروستكرين دا پەرستنا من بكەن.

وگوتنا الله تعالى : ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾سورة النحل آية: ٣٦.

ئانكو : براستی مە بو هەمی ئومەت و گەلان پێغەمبەرەک يێ هنارتی، بو هندێ كو بێژنێ: تنێ خودێ بپەرێسن، و ژ طاغوت و ياساييّت وان ديربن.

وگوتنا الله تعالى: ﴿وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً﴾سورة الإسراء آية: ٢٤.

ئانكو : پەروەردگارێ هەوە بڕيار يا داى وەسيەت يا كرى: كو دڤێت وى بتنێ بپەرێسن، و دگەل دەيک و بابێن خو دباش بن.

وگوتنا الله تعالى: ﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً﴾ سورة النساء آية:٣٦، وگوتنا الله تعالى: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلاَّ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً ... ﴾ سورة الأنعام آية: ١٥٣.

ئانكو : هوين پەرستنا وى بتنێ بكەن و چو شريكان بو پەيدا نەكەن.

ئانكو : وەرن دا ئەز وێ بۆ هەوە بخوينم يا خودێ ل سەر هەوە حەرامكرى : كو هوين د پەرستنێ دا تشتەكى ژ چێكرييێن وى بۆ وى نەكەنە هەڤپشك، وهوين هەمى ڕەنگێن پەرستنێ بۆ وى ب تنێ بكەن، وەكى ترسێ وهيڤيێ ودوعايان، وكو هوين قەنجييێ د گەل دايبابان بكەن.

١ - قال ابْنُ مَسْعُودٍ : "مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى وَصِيَّةِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم الَّتِي عَلَيْهَا خَاتَمُهُ فَلْيَقْرَأْ: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ ﴾الْآيَة".. رواه الترمذي وحسنه، وابن المنذر، وابن أبي حاتم والطبراني بنحوه.

ئانكو : ابن مسعود دبێژيت : هەر كەسێ بڤێت سەحكەتە وێ وەسيەتا محمەدى ﷺ ئەوا كو مورا وى پێڤە بلا وێ ئايەتێ بخوينت يا خودێ تعالى دبێژيت: ﴿وەرن دا ئەز وێ بۆ هەوە بخوينم يا خودێ ل سەر هەوە حەرامكرى﴾ وگوتنا وى ﴿ئەف هێلا راستە كو رێباز و رێكا منە﴾.

٢ - وَعَن مَعَاذِ بنِ جَبَلٍ قال: "كُنْت رَدِيفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم عَلَى حِمَارٍ، فَقال: يا مَعَاذُ! أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَاد، ومَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟، قلت: اللَّهُ وَرَسُولهُ أَعْلَمُ. قال: "فإن حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدوهُ وَلَا يُشْرِكوا به شَيْئاً، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِك به شَيْئاً. فقلت: يا رَسُول اللَّهِ! أَفَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قال: لَا تُبَشِّرْهُم فِيتَّكِلُوا". أخرجاه في الصحيحين.

ئانكو : موعازێ كورێ جەبەلى دبێژيت : "دگەل پێغەمبەرێ خودێ ﷺ سيارى پشتا كەرەكى بوين ئەس ژى لپشت وى بوم ، گوتى: ئەى موعاز ئەرێ تو دزانى كو حەقێ خودێ لسەر بەندەيێت وى چيە ؟ و حەقێ بەندەيان چيە لسەر خودێ ؟ من گوت : خودێ و پێغەمبەرێ وى دزانن ، گوتى: حەقێ خودێ لسەر بەندەيێت وى ئەوە كو پەرستنا وى بكەن و هيچ شەريكەكى بو نەدانن، و حەقێ بەندەيان ژى لسەر خودێ ئەوە، كو سزايێ هيچ كەسەكى نادەت كو شەريک بوپەيدا نەكربيت. من گوت: ئەى پێغەمبەرێ خودێ ﷺ، ئەرێ مزگينيێ بدەمە قى خەلكى يان بێدەنگ بم ؟ گوتى: نەخێر مزگينێ نەدێ، ئەگەر دێ پاڵدەن لسەر پشتێ و ژ كريارێت باش سارِ بن".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییێت هەین :

یا ئێکێ : حکمەت ژ دروستبونا ئەجنە و مروڤان «حیکمەت ژێ تەوحیدە».

یا دووێ : عیبادەت بریتیە ژ ئێک خودێ پەرێسیێ «التوحید»، چونکی دوژمناتی و ڕقو کینا پێغەمبەران دگەل قەومێت وان تەوحید بو.

یا سێیێ : هەرکەسێ تەوحید ڤێ نەبیت وی الله تعالی نە پەرێسیە، ئەڤە ژی ڕامانا گوتنا الله تعالی یە ﴿و هوین ژی وی ناپەرێسن یێ ئەز دپەرێسم﴾.

یا چارێ : حیکمەت ژ هنارتنا پێغەمبەران، «تەوحیدە».

یا پێنجێ : پەیاما خودێ بو هەمی ئومەتان یا هاتی.

یا شەشێ : دینێ هەمی پێغەمبەران ئێك دین بو، «کو دینێ تەوحیدێ و ئیسلامێ یە».

یا حەفتێ : مەسئەلەکا زور مەزنە : عیبادەتێ الله ـی ناهێتە جھ ئیلا تو کافر بی ب طاغوتان، دەمێ الله تعالی گوتی : ﴿ هەرکەسێ بێباوەر بیت ب طاغوتان و و پاشی باوەرییێ بینت براستی وی یا خو بحەبلەکێ شداندیڤە گرتی ﴾.

یا هەشتێ : طاغوت گشتیە بو هەر تشتێ بهێتە پەرستن ژ غەیری الله تعالی.

یا نەهێ : مەزنیا ڤان سێیێ ئایەتێن سورەتا الأنعام ، لدەف سەلەفان .کو دەھ مەسئەلە ییێت تێدا یا ئێکێ: ژێ داناپاش ژ شرکێ.

یا دەهێ : ئەو ئایەتێن د سورەتا ئیسرا دا هاتین کو د مەحکەمن « ئانکو د رون و ئاشکەرانە».

کو هەژدە مەسئەلە ییێت تێدا : کو الله تعالی دەستپێ دکەت ب: ﴿تو چو شریکان بۆ خودێ د پەرستنێ دا نەدانە، ئەگەر تو دێ شەرمزار وڕوی ڕەش بی﴾ سورة الإسراء آية: ٣٩. و بدوماهی دئینت ب : ﴿ وتو چو شریکان بۆ خودێ د پەرستنێ دا نەدانە، ئەگەر دێ ئێیە هاڤێتن د ئاگرێ جەهنەمێ دا، تو ب خۆ وخەلك ژی دێ لۆمەی تەکەن، و ژ هەر خێرەکێ تو دێ یێ دەرکری

بی﴾ سورة الإسراء آية: ٣٩. و الله تعالى مه ئاگەهدار دکەت ب مەزنیا ڤان مەسئەلان بوێ کو دبێژیت : ﴿ئاها ئەڤە ئەوە یا الله بوتە فرێکری ژ حیکمەت و دینی﴾.

یا یازدێ : ئایەتا سورەتا النساء یا کو یا هاتیە بنافکرن : ﴿ئایەتا دەھ مافان﴾ الله تعالى دەستپێ دکەت بگوتنا : ﴿پەرستنا الله ـی بکەن و چ هەفپشکان بو نەدانن﴾ سورة النساء آية: ٣٦.

یا دوازدێ : مە ئاگەهدار دکەت ل وەسیەتا پێغەمبەری ﷺ لدەمێ سەکەراتێدا.

یا سێزدێ : شارەزابون لسەر وێ کو بزانین مافێن الله ـی لسەر مە چنە «ئەوژی تەوحیدە».

یا چاردێ : و دێ شارەزابین کو مافێن بەندەیان لسەر الله ـی چیە لدەمێ بەندە حەقێت وی جێ بەجێبکەن.

یا پازدێ : ئەڤێ مەسئەلێ زوربەیا صحابەیان نەدزانی.

یا شازدێ : لڤێرێ فێردبین کو درستە ڤەشارتنا هندەک ژ علمی بو بەرژەوەندیێ.

یا هەڤدێ : سونەتە کو مزگینیێ بدەیە مسلمانان ئەوا کۆ دلێ وان پێ خوش دبیت.

یا هەژدێ : ترسیان ژ پاڵڤەدانێ لسەر رەحمەتا الله تعالى «ئانکو هیچ کار و کریارەکێ نەکەی بێژی خودێ یێ برەحمە».

یا نوزدێ : ئەو کەسێ پسیار ژێ بهێتە کرن لسەر وی تشتی یێ نەزانیت، دێ بێژیت الله و پێغەمبەرێ وی ﷺ دزانن «بەلێ لڤێرێ ڤێت بزانین کو تنێ بو بابەتێن شەرعی ڤێت بێژین الله و پێغەمبەرێ وی دزانن بەلێ بو تشتێن دونیای دڤێت بێژن الله دزانین».

یا بیستێ : درستیا فێرکرنا هندەک ژ علمی فێری هندەک کەسان بکەی، و ژ هندەکان ڤەشێری.

یا بیست و ئێکێ : تەوەضوعا «خوکێمکرنا پێغەمبەری بێکو خو مەزن بکەت» پێغەمبەری ﷺ بوێ کو یێ سواری کەری بوی، و کەسەکێ دی ژی دگەل وی سیار ببو.

یا بیست و دووێ : دروستە کو سواری هەر گیانەوەرەکی ببی«بوی شەرتی کو بشێت».

یا بیست و سێیێ : پلە و مەزنیا معازێ کورِێ جەبەلی.

یا بیست و چارێ : مەزنیا ڤی مەسئەلێ «کو ئەو مەسئەلە ژی تەوحیدە.«

باب (٢) فَضْلُ التَّوْحِيد وَمَا يُكَفِّرُ مِنَ الذُّنوبِ

فەزڵێ تەوحیدێ و ڕونکرنەک لسەر کو کونەهان ژێدبەت

گوتنا الله تعالى: {الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ} سورة الأنعام آية: ٨٢.

ئانکو: ئەوێن ئیمان ئینای و ئیمانا خو تێکەل نەکری دگەل شرکێ بو وان ئارامی یا هەی و ئەو ئەون ییّت الله ـی هیدایەتا وان دا بو ڕێکا راست.

٣ - عَنْ عُبَادَةَ بنِ الصَّامِت س قال: قال رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم :"مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَروحٌ مِنْهُ، وَالْجَنَّةَ حَقٌّ، وَالنَّارَ حَقٌّ؛ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ" أَخْرَجَاهُ . البخاري: أحاديث الأنبياء (٣٤٣٥) , وأحمد (٣١٣/٥).

ئانکو : ژێ عبادەیێ کورێ صامتی ، دبێژیت : پێغەمبەرێ الله ﷺ گوت : هەرکەسێ شاهدەیێ بدەت کو هیچ پەرستیەکێ بحەق نینە ژبلی الله تعالى، ویێ بتنێ یە و هیچ شەریکەک نینە، و شاهدەیێ بدەن کو محمد بەندەیێ خودێ یە و پێغەمبەرێ ویە، و بیروباوەرێت وی ئەوبن کو عیسا بەندەیێ خودێ یە و پێغەمبەرێ خودێ یە، و کەلیمەیا خودێ یە بو مەریەمێ هنارتی ، و روحەکە کو خودێ دروست کری، بەهشت حەقە، و جەهنەم حەقە «ئانکو هەردو نوکە د دروستکرینە و دبەرهەڤن» ، و خودێ تعالى دێ کەتە دناف بەهشتێ دا بوێ کریارێ یا وی کری.

٤ - وَلَهُمَا فِي حَدِيثِ عِتْبانَ : " فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قال: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؛ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ". البخاري: الصلاة (٤٢٥) , ومسلم: المساجد ومواضع الصلاة (٣٣).

ئانكو : د هەردوو صحيحان دا يا هاتى ژ عيتبانى كو پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژيت : "خودێ يا حەرام كرى لسەر ئاگرى ئەو كەسێ بێژيت (لا إله الا الله) و مەبەستا وى پێ ڕازيكرنا خودايێ مەزن بيت «ئەڤە ژى ئێكە ژ فەزلێن تەوحيدێ»".

٥ - وَعَن أَبِي سَعِيدٍ مَرْفُوعًا: " قال: مُوسَى يَا رَبِّ! عَلِّمْنِي شَيْئاً أَذْكُرُكَ وَأَدْعُوكَ بِهِ؟ قال: قُلْ يا مُوسَى: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قال: يَا رَبِّ! كُلُّ عِبَادِكَ يَقُولُونَ هَذَا ، قال: يا مُوسَى! لَوْ أَنَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ وَعَامِرُهُنَّ غَيْرِي والأَرَضِينَ السَّبْعَ فِي كِفَّةٍ، ولَا إِلَهَ إِلَّا اللَّه فِي كِفَّةٍ، مَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ". رواه ابن حبان والحاكم وصححه.

ئانكو : ژ ئەبو سەعيێدێ خودرى يا هاتى كو دبێژيت : پێغەمبەرى ﷺ گوت : "موساى گوتى : ئەى پەروەردگار تشتەكى فێرى من بكە كو حەمد و سەنايا تە پێ بكەم و دعا پێ ژتە بكەم ، گوتى: يا موسا! بێژە (لا إله إلا الله) ، گوتى: ئەى پەروەردگار هەمى بەندەيێت تە ڤێ دبێژن ، گوتى: يا موسا! ئەگەر هەر حەفت ئەسمان و ئەو ياكو تێدا و هەر حەفت تەبەقێن ئەردى، بكەنە د لايەكێ تەڕازييدا، و لا إله إلا الله بكەنە د لايەكيدا، ئەو دێ لايێ لا إله إلا الله ـيێ گرانتر بيت ژوان هەميان"«بەلێ ئەف حەديسە يا زەعيفە والله اعلم»

٦ - وَلِلتِّرْمِذِيِّ وَحَسَّنَهُ: عَنْ أَنَسٍ قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه صلى الله عليه وسلم يَقُول: " قال اللَّهُ تعالى: يا ابْنَ آدَمَ! إنك لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئاً؛ لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِها مَغْفِرَةً. " . الترمذي: الدعوات (٣٥٤٠).

ئانكو : الترمذى يا ڕيوايەت كرى ژ ئەنەسى و ب حەسەن يا دانای دبێژت : من گوهل پێغەمبەرێ خودێ بو ﷺ دگوت : "خودێ تعالى دبێژت : ئەى زاروكێن ئادەمى! ئەگەر هين بهێنە دەف من و هەوە هندى ئەردى گونەھ هەبن، بەس دەمێ دگەهنە دەف من و وە هيچ شەريكەك بو من نەدانابيت، ئەو من ژى هندى ئەردى لێخوشبون يا هەى بو هەوە."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : بەرفرەهیا فەزلێ خودێ .

یا دووێ : زێدەهیا پاداشتێ تەوحیدێ لدەف خودێ.

یا سێیێ : دبیتە ئەگەرێ هندێ کو گونەهێت تە بهێنە ژێبرن.

یا چارێ : تەفسیرا ئایەتا ٨٢ ژ سورەتا الأنعام.

یا پێنچێ : سەحکە وان پێنج تشتێن دحەدیسا عوبادەیدا هاتین.

یا شەشێ : ئەگەر تو کوم بکەی حەدیسا عیتبانی و ئەوا لدیف حەدیسا عیتبانی هاتی، دێ بوتە دیار بیت کو ڕامانا (لا إله إلا الله) چیە ، ودێ زانی خەلەتیا وان یێت کو مغرور بوین «هوسا هزر دکەن کو لا اله الا الله تنێ گوتنە و نزانن ڕامانا وێ چیە».

یا حەفتێ : ئاگاهداری یا تێدا ژوی مەرجی یێ کو د حەدیسا عیتبانی دا هاتی.

یا هەشتێ : پێغەمبەران پێتفی یا بوێ هەی کو ل فەزلێ تەوحیدێ بهێنە ئاگەهدارکرن «بدەلیلێ هندێ ئەوا د حەدیسا ئەبو سەعیێ خودری هاتی کو خودێ تعالی گوتە موسای : یا موسا! بێژە (لا إله إلا الله)».

یا نەهێ : ئاگەهداریا هندێ یا تێدا کو گرانیا (لا اله الا الله) بەرامبەری هەمی دروستکەران، و دگەل هندێ زوربەیا وان یێت بێژن لا اله الا الله میزانا وان زور یا خەفیفە .

یا دەهێ : دەقێ حەدیسێ یێ لسەر هەی کو ئەرد حەفت تەبەقەیە وەکو چەوا ئەسمان حەفت تەبەقەیە.

یا یازدێ : ئەرد و ئەسمانان کارکەر یێت هەین.

یا دوازدێ : ئیسباتا (جێگیرکرنا) سیفەتێن خودێ تعالی یێت تێدا هەڤدژی ئەشعەریان.

یا سێزدێ : ئەگەر تە حەدیسا ئەنەسی زانی، تو دێ تێگەهی د حەدیسا عیتبانی "خودێ یا حەرام کری لسەر ئاگری ئەوکەسێ بێژیت (لا إله الا الله) و مەبەستا وی پێ ڕازیکرنا خودایێ مەزن بیت" ، مەبەستا وی هێلانا شرکێ یە نەکو بتنێ بگوتنا ئەزمانێ.

یا چاردێ : سەحکرن دوێ دا کو عیسا و محمد ﷺ هەردووک و بەندەیێت خودێنە و پێغەمبەرێت وینە.

یا پازدێ : زانینا وێ کو عیسای تایبەتمەندیا بوێ هەی کو، گوتنا خودێ یە.

یا شازدێ : زانینا وێ کو عیسا روحەکە ژوان روحان یێت خودێ دروست کرین ژ دروستکەرێت خو.

یا هەڤدێ : زانینا وێ کو ئیمان ئینان ب بەهشت و جەهنەمێ چ فەزلەک یێ هەی.

یا هەژدێ : زانین و تێگەشتنا وێ فەرمودێ "کو بهەر کریارەکا کو کربیت."

یا نوزدێ : زانینا وێ کو میزانا روژا قیامەتێ، دوو لا یێت هەین.

یا بیستێ : تێگەهشتن شارەزابون د روخسارێ خودێ دا.

باب (٣) مَنْ حَقَّقَ التَّوْحِيدَ دَخَلَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ

هەرکەسێ تەوحیدێ دناف خودا بجهئینا بیت بێ حساب دێ چیتە بەهشتێ

گوتنا الله تعالى: {إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتاً لِلَّهِ حَنِيفاً وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ} سورة النحل آية: ١٢٠.

و گوتنا الله تعالى: {وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لا يُشْرِكُونَ} سورة المؤمنون آية: ٥٩.

ئانکو : ﴿هندی ئیبراهیمه د خێرێ دا پێشەوا بوو، وبۆ خودێ گوهدارەکێ ب ترس بوو، وی ڕوییێ خۆ ژ دینێ ئیسلامێ وەرنەدگێڕا، و ئەو ژ موشرکان نەبو﴾، رامان: ﴿وئەوێن چو هەڤپشکان بۆ خودێ نادانن﴾.

٧ - عَنْ حُصَيْنِ بنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قال: " كُنْتُ عِنْدَ سَعِيدِ بنِ جُبَيْرٍ، فَقال: أَيُّكُمْ رَأَى الْكَوْكَبَ الَّذي انْقَضَّ الْبارِحَةَ؟ قلت: أَنا. ثُمَّ قلت: أَمَا إِنِّي لَمْ أَكُنْ فِي صَلاةٍ، وَلَكِنِّي لُدِغْتُ، قال: فَمَا صَنَعْتَ؟ قلت: ارْتَقَيْتُ، قال: فَمَا حَمَلَكَ عَلَى ذَلِكَ؟ قلت: حَديثٌ حَدَّثَناهُ الشَّعْبِيُّ، قال: وَمَا حَدَّثَكُمْ؟ قلت: حَدَّثَنا عَنْ بُرَيْدَةَ بنِ الْحَصيبِ س أَنَّهُ قال: لَا رُقْيَةَ إِلَّا مِنْ عَيْنٍ أَوْ حُمَةٍ، فقال: قَدْ أَحْسَنَ مَنْ اَنْتَهَى إِلَى مَا سَمِعَ. رواه أحمد وابن ماجه عنه مرفوعا. ورواه أحمد وأبو داود والترمذي عن عمران بن حصين به مرفوعا. قال الهيثمي: رجال أحمد ثقات.

ئانکو : ژ حسینی کورێ عبدالرحمانی گوتی : " ئەز لدەف سەعیدێ کورێ جوبیری بوم گوتی: کێ ژهەوە شەفا بوری ستێرەک دیت کو ڕژیا بیت ؟ من ژی گوتی : من یا دیتی، پاشی من گوت : بێگومان ئەز د نڤێژێ دا نەبوم بەلکی دیپشکەکی بمن ڤە دابو «ئەفە بو هندێ

وەگوت دا ئەو کەسێن حازر هوسا گومانێ نەبەن ڤی کەسی ژبەر ریمەتیێ وەگوت»، گوتێ : ئەرێ تە چکر، من گوت : من داخاز کر کو روقیە بمن ڤە بهێتە خاندن، گوتی : بەڵگێ تە چیە لسەر وێ چەندا تە کری«ئەهلێ اعلمی دهوسا بون داخاز بەڵگان دکر» ، من گوت: حەدیسەکە کو شەعبی یا بومە ڤەگوهاستی، گوتی : ئەو چیە یا ژوی هاتیە ڤەگوهاستن، من گوت : ژ بورەیدەیێ کورِێ الحصیبی مە یا ڤەگوهاستی کو گوتی: ڕوقیە نینە ئیلە بو کەسەکی نەبیت کو جاف ڤێکەت بن، یان ژی کەسەکی کو تشتەکی پێفە دابیت. گوتی: هەرکەسێ کار بوی زانستی بکەت یێ بکەهتێ کارەکێ زور جوان یێ کری".

٨ - وَلكِنْ حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ م عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: عُرِضَتْ عَلَيَّ الْأُمَمُ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ وَمَعَهُ الرَّهْطُ، وَالنَّبِيَّ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالرَّجُلانِ، وَالنَّبِيَّ لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ.

إِذْ رُفِعَ لِيَ سَوادٌ عَظيمٌ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُم أُمَّتِي، فَقِيلَ لِي: هَذَا مُوسَى وَقَوْمُهُ. فَنَظَرْتُ فَإِذا سَوادٌ عَظيمٌ، فَقِيلَ لِيَ: هَذِهِ أُمَّتُكَ، وَمَعَهُم سَبْعونَ أَلفاً يَدْخُلونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ ، ثُمَّ نَهَضَ، فَدَخَل مَنَزِلَهُ. فَخاضَ النَّاسُ فِي أُولَئِكَ، فَقال بَعْضُهُم: فَلَعَلَّهُم الَّذِينَ صَحِبُوا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. وقال بَعْضُهُم: فَلَعَلَّهُم الَّذِينَ وُلِدُوا فِي الْإِسْلَامِ وَلَمْ يُشْرِكُوا باللَّهِ شَيْئاً - وَذَكَرُوا أَشْياءَ- فَخَرَجَ عَلَيْهِم رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرُوهُ، فقال: هُم الَّذِينَ لَا يَسْتَرْقونَ، وَلَا يَكْتَوونَ، وَلَا يَتَطَيَّرونَ، وَعَلَى رَبِّهِم يَتَوَكَّلُونَ ، فَقَامَ عُكَّاشَةُ بنُ مِحْصَنٍ، فَقال: ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُم، فقال: أَنْتَ مِنْهُم. ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ آخَرُ، فَقال: ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُم، فَقال: سَبَقَكَ بِها عُكَّاشَةُ ".الحديث رواه البخاري مطولا ومختصرا، ومسلم، والنسائي، والترمذي

ئانکو : بەس ژ ابن عەباسی یا گەهشتیە مە کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "هەمی ئومەت هاتنە نیشاندان بومن ، من هندەک پێغەمبەر ددیتن کو کێمتر ژ دەھ کەسان دگەل بون، و پێغەمبەرێ هوساژی من یێ دیتی ئیک یان دوو زەلام دگەل بون، و پێغەمبەرێ هوساژی من دیتن کو هیچ کەسەک دگەل نەبو، دبێژیت کومەکا زورا خەلکی نیشا من هاتە دان من هزر کر ئەڤە ئومەتا منە، گوتنە من : ئەفە و موسا و قەومێ ویە، جارەکا دی من سەحکرێ

رەشاتیەکا مەزن من دیت، گوتنە من : ئاها ئەڤە ئومەتا تەیە، حەفتێ هزار کەس پێت دناف دا کو بێ حساب و بێ عەزاب دێ چنە بەهشتێ، پاشی پێغەمبەر ﷺ رابو و چو ناف مالا خو، پاشی خەلک ئامادەبون و لسەر وێ چەندێ کەتنە گەنگەشێ «ئەو کیش کەسن کو بێ حساب دچنە بەهشتێ؟» ، هندەک ژوان گوت : چێدبیت ژ نێزیکێت پێغەمبەری بن ژصحابێت وی، هندەکان گوت : چێدبیت هندەک کەس بن د ئیسلامێ دا یێ ژ دایک بوی، ئانکو شرک و کوفر نە کربیت، هەر ئێک ژوان تشتەک دگوت، پاشی پێغەمبەر ﷺ هاتە دەف وان و ئەو دەنگوباسە گوتنە پێغەمبەری ﷺ ، بەرسفا وان دا پێغەمبەری ﷺ گوتی: ئەو حەفتێ هزار کەسە داخازێ ژ کەسێ ناکەن ڕوقیێ لسەر وان بخوینن، و داخازێ ژ کەسێ ناکەن کو وان داخبکەن ب ئاگری، ڕەشبینییێت نەباش چ ب باڵندا بیت و خەیری وان ژی «بو نمونە تە لبەر بو گەشتەکێ بکەی بچیە بەر دەرگەهی بهلنگفی بێژی ئاها دیارە خێر دفێ چەندێ دا نینە ئەس ناچنم»، تنێ پشتا خو بخودێ گرێ ددەن تەوەکول یا بو وی بتنێ هەی. عوکاشە ڕابو و گوتی: ئەی پێغەمبەرێ خودێ دعا بومن بکە ئەس ئێک ژوان بم، گوتی: تو ئێکی ژوان، پاشی زەلامەکێ دی رابو و گوتی: دوعا بو من بکە خودێ من بکەت ئێک ژوان، ویژی گوت: عوکاشە لبەری تە کەت."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : زانینا مەرتەبێن خەلکی د تەوحیدێ دا.

یا دووێ : رامانا بجهاتنا تەوحیدێ چیە.

یا سێیێ : پەسنا خودێ لسەر ئیبراهیمی کو ئەو ژ موشرکان نەبو.

یا چارێ : پەسنا خودێ لسەر ئەولیائێت وی کو سەلامەت بون ژ شرکێ.

یا پێنجێ : هێلان ژ داخازیکرنا خاندنا ڕوقیێ و ژ داخکرنێ ئەڤە ژی بجهاتنا تەوحیدێیە.

یا شەشێ : هەمی سیفەتێن بجهئینانا تەوحیدێ، د ئێک کەلیمەدا جهی دگریت ئەوژی: پشتراستکرنە توکول.

یا حەفتێ : کیراتیا زانستێ هەڤالێن پێغەمبەری ﷺ دوێ دا دەردکەڤیت کو وان دزانی ئەو پلەیا مەزن ببێ کریار ناهێتە جهـ.«ئەڤە مەنهەجێ هەڤالێت پێغەمبەری ﷺ بو کو ئیمان بێ عەمەل ناهێتە جهـ و عەمەل ئەگەرە کو ئەو کەسە بچیتە دناف بەهشتێ».

یا هەشتێ : مجدیا سحابان لسەر بدەستڤە ئینانا خێران.

یا نەهێ : فەزلێ ڤێ ئومەتێ د چەندیێدا و چەوانیێدا. «مەبەست لڤێرێ لسەر وان حەفتێ هزار کەسانە ئەوێن بێ حساب دچنە بەهشتێ».

یا دەهێ : فەزلێ هەفالێت موسای.

یا یازدێ : نیشاندانا هەمی ئومەتان بو پێغەمبەری ﷺ.

یا دوازدێ : هەر ئومەتەک بتنێ دگەل پێغەمبەرێ خو دهێنەحەشرکرن.

یا سێزدێ : وێ ژێ فێردبین کو چەند خەلکەکێ کێم بەرسڤا پێغەمبەران یا دای.

یا چاردێ : هەر ئێک ژوان پێغەمبەران ئەگەر خەلکی بەرسفا وان نەدا بیت ئەو بتنێ یێت راوستیای.«ئانکو ئەو بخو بتنێ ئومەتەکە و بتنێ دێ هێتە حەشرکرن».

یا پازدێ : بەرهەمێ ڤی علمی، ئەوە : کو ب زورینەیا خەلکی دسەردا نەچیت، و پشتا خو نەدەیە کێمیا خەلکی.

یا شازدێ : روخسەت یا بو پێغەمبەری هاتیە دان کو روقیێ ب وان ڤە بخوینت یێت چاڤ لێ هاتینە دان و ئەگەر تشتەکی پێفە دابیت.

یا هەڤدێ : کیراتیا علمێ سەلەفان دوێدایە، کو گوتی: "هەرکەسێ چ گولێ ببیت کار پێ بکەت ئەو وی کارەکێ جوان یێ کری، بەس هوسا و هوسا" مسلم: الإيمان (٢٢٠) . و تە زانی کو حەدیسا ئێکێ دژاتیا حەدیسا دووێ ناکەت.

یا هەژدێ : دیربونا سەلەفان ژوێ کو مەدحێن کەسەکی بکەن ب تشتەکی کو ئەو تشت تێدا نەبن.

یا نۆزدێ : ئاخڤتنا پێغەمبەری ﷺ کو گویتە وی سحابەی "تو ئێک ژوانی" ئەڤە ئێکە ژ نیشانێت پێغەمبەراتیێ. «یا دیارە کو عوکاشە ژوان بو یێت کو شەهید بوین».

یا بیستێ : فەزلێ عوکاشەی دیاردکەت.

یا بیست و ئێکێ : بکار ئینانا معارزێ.«بوێ کو گوتی عوکاشە لبەری تە کەت نەگوت نەخێر تو ئێک ژوان نینی».

یا بیست و دووێ : ئەخلاقێ جوانێ پێغەمبەری ﷺ.

باب (٤) الْخَوْفِ مِنَ الشِّرْكِ

ترسيان ژ شركێ

گوتنا الله تعالى: {إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ} سورة النساء آية: ٤٨.

ئانكو : ب ڕاستی خودێ گونەها چێكرنا شریكان بۆ خودێ ژێ نابەت و گونەهێت دیتر ئەڤێت مایین ژ بلی شركێ ژێ دبەت بۆ یێ بڤێت.

وقال الخليل عليه السلام : {وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ} سورة إبراهيم آية: ٣٥.

وگوتنا ئیبراهیم پێغەمبەر : ﴿من و زارۆكێت من ژ پەرستنا بوتان دویربێخە﴾.

٩ - وَفِي الحَديثِ: " أَخْوَفُ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ: الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ، فَسُئِلَ عَنْهُ؟ فَقال: الرِّيَاءُ.

ئانكو : د حەدیسا پێغەمبەری ﷺ كو دبێژیت : "ئەوا ئەز زور ژێ دترسم كو توشی هەوە ببیت : شركا بچیكە، پسیار ژێ كر دەربارەی وێ، گوتی: ڕویمەتی" ئەوا كو ئیمام ئەحمەد و تەبەرانی و بەیحەقی ریوایەت كری. «الرياء: كرنا عيبادەتی نە دڕێكا خودێ دا ئانكو نە ژبو خودێ ژبەر خەلكی دكەت». رواه أحمد والطبراني والبيهقي.

١٠ - وَعَن ابْنِ مَسْعُودٍ س أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو للَّهِ نِداً؛ دَخَلَ النَّارَ" رواه البخاري.

ئانكو : ژ ابن مسعودى رازيبونا خودێ لێبيت ژ پێغەمبەرێ خودێ ﷺ كو دبێژيت: "هەركەسێ بمريت و داخاز كربيت ژ خەيرى خودێ و پەرستبيت، ئەو دێ چيته جەهنەمێ"

١١ – وَلِمُسْلِمٍ : عَنْ جابِرٍ س أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لاَ يُشْرِكُ به شَيْئاً دَخَل الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَقِيَهُ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً دَخَلَ النَّارَ".مسلم: الإيمان (٩٣) , وأحمد (٣/٣٢٥, ٣٤٤/٣, ٣٧٤/٣, ٣٩١/٣).

ئانكو : موسليم ژ جابرى ڤەدگوهێزيت كو پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "هەركەسێ بگەهيته الله ـى و شەريک بو الله ـى نەدانابن دێ چيته بەهشتێ، و هەركەسێ بگەهيته الله ـى و شەريک بو پەيداكربن دێ چيته جەهنەمێ".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەين :

يا ئێكێ : ترسيان ژ شركێ.

يا دووێ : ڕويمەتى ژ شركێ يە.

يا سێيێ : ڕويمەتى ژ شركا بچيكە.

يا چارێ : ئەوا پێغەمبەر ﷺ گەلەک ژێ ترسياى لسەر مروڤێن صالح و ڕويمەتى بو.

يا پێنچێ : نێزيكيا بەهشت و جەهنەمێ.

يا شەشێ : د ئێک حەديس دا بەحسێ هەردووكان يا كرى.

يا حەفتێ : هەركەسێ بگەهيته الله ـى و شەريک بو الله ـى نەدانابن دێ چيته بەهشتێ، و هەركەسێ بگەهيته الله ـى و شەريک بو پەيداكربن دێ چيته جەهنەمێ، ئەگەر ژ هەميان پتر خودێ پەرستى كربيت.

یا هەشتێ : مەسئەلەکا زور مەزن : ئەو بو کو ئیبراهیمی داخاز ژخودێ کر کو وی و زاروکێن وی بپارێزیت ژ پەرستنا صەنەمان.

یا نەهێ : دبینن کو ئیبراهیمی اعتیبرا زورینەیا خەلکی کر، گوتنا الله ـی: ﴿خودایێ من هندی صەنەمن گەلەك مرۆڤ ییّن ژ رێکا حەق داینە پاش﴾. سورة إبراهيم آية: ٣٦.

یا دەهێ : تەفسیرا (لا إله إلا الله) تێدا بو هەروەکی بوخاری بەحسکری.

یا یازدێ : فەزلێ وی کەسی یێ سەلامەتبیت ژ شرکێ.

باب (٥) الدُّعَاءِ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إلا اللَّهُ

بانگەوازیا خەلکی بو شاهدەدانێ ب لا اله الا الله

گوتنا الله تعالى : ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾. سورة يوسف آية: ١٠٨.

ئانکو : بێژە : {ئەڤە ڕێکا منە، و ئەز ب زانین و ب بەلگەییێت ئاشکەرا بانگی بۆ ڕێکا خودێ هلددێرم، ئەز و هندی ب دویڤ من کەڤتین، و پاقژی بۆ خودێ بیت ژ هەمی کێماسییان، و ئەز نە ژ وانم ییێت هەڤپشکان بۆ خودێ چێ دکەن}.

١٢ - وعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ م أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمَّا بَعَثَ مُعَاذاً إِلَى الْيَمَنِ قال لَهُ: "إِنَّك تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ؛ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُم إِلَيْهِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ" .

وفِي رِوَايَةٌ: " إِلَى أَنْ يُوَحِّدُوا اللَّهَ - فَإِنْ هُم أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ؛ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِم خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ؛ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِم ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ؛ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ؛ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَها وبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ" البخاري: الزكاة (١٣٩٥, ١٤٥٨, ١٤٩٦) , ومسلم: الإيمان (١٩)

ئانکو : ژ ابن عەباسی رازیبونا خودێ لێبیت گوتی : دەمێ پێغەمبەری ﷺ موعاز هنارتیە یەمەنێ گوتێ : "تو دێ چیە دەف قەومەکی کو خودان کتێبن، ئێکەم تشت کو تو وان پێ بانگ بکەی شاهدەدانا لا اله الا الله ـیە"، و د ریوایەتەکا دیدا : "بێژێ کو بتنێ الله ـی

بپەڕێسن، ڤێجا ئەگەر دوێدا گوهداریا تە کر پاشی وان فێربکە بێژێ اللە ــی پێنج نڤێژ یێ لسەر هەوە فەرز کرین د شەف و روژەکێدا، و ئەگەر دوێژیدا گوهداریا تە کر وان فێربکە بێژێ کو اللە ــی زەکات یا فەرزکری لسەر وان ژ زەنگینێت وان دهێتە وەرگرتن و دهێتە دان بو هەژاران، ئەگەر دڤێ ژیدا گوهداریا تەکر ڤێجا خو ب پارێزە کو ژ باشترین سامانێ وان ژێ وەرگری، و خو بپارێزە ژ دوعاییێت ستەملێکریا چونکی دناف بەرا خودێ و دوعاییێت ستەملێکریا هیچ پەردەیەک نینە."

١٣ - وَلَهُمَا: عَنْ سَهْلِ بنِ سَعْدٍ س أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال يَوْمَ خَيْبَرَ: "لَأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ غَداً رَجُلاً يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ؛ يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ. فَبَاتَ النَّاسُ يَدُوكُونَ لَيْلَتَهُمْ؛ أَيُّهُمْ يُعْطَاهَا ، فَلَمَّا أَصْبَحُوا؛ غَدَوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ،كُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَاهَا، فَقال: أَيْنَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ؟ فَقِيلَ هُوَ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ. فَأَرْسَلُوا إِلَيْهِ، فَأُتِيَ به، فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْهِ، وَدَعَا لَهُ، فَبَرَأَ حَتَّى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ به وَجَعٌ، فَأَعْطَاهُ الرَّايَةَ، وقال: انْفُذْ عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تنزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ ادْعُهُم إِلَى الْإِسْلَامِ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِم مِنْ حَقِّ اللَّهِ تعالى فِيهِ، فَوَاللَّهِ! لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِداً خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ". قَوْلُهُ: "يَدُوكُونَ" أَيْ: يَخُوضُونَ. البخاري: الجهاد والسير (٣٠٠٩) , ومسلم: فضائل الصحابة (٢٤٠٦).

ئانکو : و هەروەسا ژ سەهلێ کورێ سعیدی رازیبونا خودێ لێبیت دبێژیت : کو روژەکێ پێغەمبەری ﷺ د شەرێ خەیبەرێ دا گوت : "واللە سباهی قی ئالایێ شەری دێ دەمە کەسەکی کو حەش خودێ و پێغەمبەرێ وی بکەت، هەروەسا خودێ و پێغەمبەر ژی حەش وی دکەن، و لسەر دەستێ وی فەتحا خەیبەرێ دێ هێتەکرن، لوێ شەفێ خەلک کەتنە گەنگەشێ ئەرێ ئەو کەسە کیە کو دێ ئالای بدەتێ، دەمێ سپێدە بسەردا هاتی زیکا چونە دەف پێغەمبەری ﷺ هەمیان تەماعیا هندێ هەبو کو ئالای بدەتێ، پێغەمبەری ﷺ گوتی : عەلیێ کورێ ئەبو تالبی لکیرێ یە، گوتن : چاڤێت وی ئازار یا هەی، گوتی : بهنێرنە بدیفرا، چون دەستێ وی گرتن و ئینا و پاشی پێغەمبەری ﷺ تفکرە بهەردو چافێت وی ڤە

و دوعا بو كرن و چێبو هەروەكو كو هيچ ئازارەک نەبيت، پاشى ئالا داڤێ، وگوتى : لسەر خو هەرە هەتا ل ساحێ دهێيە خار، پاشى گازى وان بكە بو ئيسلامێ، و بگەهينە وان كو چ واجبە هەرچى كو حەقێ الله ــى بت، ڤێجا سيند بخودێ ئەگەر ئێک ژوان هيدايەتێ وەربگريت لسەر دەستێ تە بوتە باشترە ژ حێشترەكا سور " .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەين :

يا ئێكێ : بانگەوازيكرن بو لايێ الله ــى، رێكا هەركەسەكيە كو لديف پێغەمبەرى ﷺ بچيت.

يا دووێ : ئاگەهداربون ژ ئيخلاسێ، چونكى زوربەيا خەلكى كو بانگەوازيێ دكەن بو لايێ حەقيێ، د راستيدا بانگەوازيێ بو نەفسا خو دكەن .

يا سێيێ : چاف ڤەكرن ئێكە ژواجباتان.

يا چارێ : ئێک ژ نيشانێت جوانێت تەوحيدێ ئەوە : ب پاكرنا ژ عەيب و قوسيرى يا ژ الله ــى كو مەعناوێ خەبەرگوتن بن بوى.

يا پێنجێ : ژ كرێتيا شركێ ئەوە كو رامانا وێ ئەوە خەبەر گوتنە ب الله ــى.

يا شەشێ : و ژ گرنگرتين مەسەلان : ديركەفتنا مسلمانان ژ موشركان نابيت خو بينتە رێزا وان، خو ئەگەر وى چ شريک پەيدا نەكربن.

يا حەفتێ : تەوحيد ئێكەم واجبە ژ واجباتا .

يا هەشتێ : دڤێت تەوحيدێ لبەرى هەمى تشتان بكەى حەتا نڤێژێ ژى. «چونكى ئەكەر تەوحيد دگەل تە نەبيت نڤێژا تە قەبيل نابيت».

يا نەهێ : ئەوە كو رامانا "خودێ بتنێ پەرستن" هەمان رامانا شەهدەدانى يە ب لا اله الا الله.

یا دەهێ : چێدبیت کەسەک ژ ئەهلێ کیتابێ بیت، بەس رامانا وێ نەزانیت «یا لا اله الا الله» ، یان ژی بزانیت و کار پێ نەکەت.

یا یازدێ : ئاگەهداربون لسەر کو فێرکرن پلە پلەیە.

یا دوازدێ : دەستپێکرن ب گرنگترینا پاشی چیتە سەر گرنگا.

یا سێزدێ : چەوانیا سەرفکرنا زەکاتێ.

یا چاردێ : دڤێت زانا هەمی شوبهان نەهێلن لدەف فێرخازێت زانستی.

یا پازدێ : نەهی یا هاتیە کرن کو ژ باشتریت مالی بو زەکاتێ بهێتە برن.

یا شازدێ : خوپاراستن ژ دوعاییێت ستەملێکریا.

یا هەفدێ : ئاگەهدارکرن ژوێ کو دوعاییێت ستەملێکریا دبێ پەردەنە.

یا هەژدێ : ژ نیشانێت راستیا تەوحیدێ ئەوە کو چ نەرەحەتیەک و برسیتیەک بسەرێ پێغەمبەران و ئەولیائان دا یا هاتی.

یا نوزدێ : کو گوتنا وی : "ئالای دێ دەمە کەسەکی..." ژ نیشانێت رونێت پێغەمبەراتیێ نە.

یا بیستێ : تفکرنا ب چاڤێت عەلی ئێکە ژ نیشانێت دی یێت پێغەمبەراتیێ.

یا بیست و ئێکێ : فەزل و پلەیا عەلی.

یا بیست و دووێ : فەزلێ سحابان کو ب شەڤێ دگوت ئەرێ ئەو کیە کو دێ ئالای هلگریت، و لبەرامبەر هند گرنگی نەدا فەتحا خەیبەرێ .

یا بیست و سێییێ : ئیمان ئینان بقەدەرێ کو کەسەکی هەول دا کو ببیتە قسمەتێ وی بەلێ نەبو ، و کەسەکی هەول نەدا ببیتە قسمەتێ وی بەلێ بو قسمەتێ وی. «وەکی وان سحابان

هەول دا كو هەلگرتنا ئالاى ببيته قسمەتێ وان بەلێ نەبو، و دهەمان دەم دا عەلى هيچ هەولەک نەدا بەلێ بو قسمەتێ وى ئەڤە ژى ژ قەدەرا الله ـيە».

يا بيست و چارێ : فێربونا ئەدەبێ د گوتنا ويدا: "لسەر خو هەرە."

يا بيست و پێنجێ : بانگەوازيكرن بو ئيسلامێ بەرى شەرى دهێت.

يا بيست و شەشێ : بانگەوازيا وان ئەوێن لبەر بانگەوازيێ كەتين و شەر دگەل هاتيه كرن.

يا بيست و حەفتێ : بانگەوازيكرن ب حيكمەت فە، "پاشى گازى وان بكە بو ئيسلامێ، و بگەهينە وان كو چ واجبە هەرچى كو حەقێ الله ـى بت."

يا بيست و هەشتێ : نياسينا حەقێ الله ـى د ئيسلامێ دا.

يا بيست و نەهێ : پاداشتێ وى كەسى يێ كو بتنێ كەسەک لسەر دەستێ وى ب هيدايەت بهێت.

يا سيهێ : سيندخارن د فتوەدانێ دا .

باب (٦) تَفْسيرِ التَّوْحِيدِ وَشَهادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

شرۆڤەکرنا یەک خودا پەرێسیێ و شەهدەدانا ب لا الە الا اللە

گوتنا الله تعالى : {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُوراً} . سورة الإسراء آية: ٥٧.

ئانکو: ئەوێت ئەو دپەرێسن، کا کی ژ وان پتر نێزیکی خودێیە، ئەها ئەو دا بگەهنە ڕازیبوونا خودایێ خۆ بۆ خۆ ل ڕێکان دگەڕن، و ب پەرستنا خودێ دلۆڤانییا وی دخوازن و ژ ئیزایا وی دترسن، ب ڕاستی ئیزایا خودایێ تە گەلەکا گرانە، هەمی ژێ دترسن و خۆ ژێ دپارێزن.

گوتنا الله تعالى : {وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ★★ إِلاَّ الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ} . سورة الزخرف آية: ٢٦-٢٧-٢٨.

ئانکو : ئیبراهیم پێغەمبەری گۆتە بابێ خۆ و ملەتێ خۆ : بێ گۆمان ئەز یێ بەریمە ژ وان یێت هوین دپەرێسن★★بەلێ ئەز وی دپەرێسم یێ ئەز داییم، بێ گۆمان ئەو دێ من ڕاستەڕێ کەت.

گوتنا الله تعالى: {اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَاباً مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ} . سورة التوبة آية: ٣١.

ئانکو : ئەوان زانا و عیبادەتکەرێت خۆ و عیسایێ کوڕێ مەریەمێ بۆ خۆ خودا دانایینە.

گوتنا الله تعالى: {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَاداً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبّاً لِلَّهِ} . سورة البقرة آية: ١٦٥.

ئانکو : هندەك مرۆڤ هەنە بەڤل و هەڤبەران بۆ خودێ چێ دکەن، وەکی حەژێکرنا خودێ حەژێ دکەن، بەلێ یێت باوەری ئینایین پتر حەژ خودێ دکەن.

١٤ - في الصحيح: عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم؛ أَنَّهُ قال: "مَنْ قال: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ، حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ". صحيح مسلم: كتاب الإيمان (٢٣)

ئانكو : پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت: "هەركەسێ بێژيت هيچ خودايەكێ بحەق نينە كو شايستەى پەرستنێ بيت ژبلى الله ـى، و كافر بيت بوان هەمى تشتێن دهێنە پەرستن ژبلى الله ـى، ڤێجا مال و خوينا وى يا پاراستيە، و حسابا وى يا لدەف الله ـى".

شەرح و دريژيا ڤى بابەتى د دەرگەهێن بهێت دا دێ هێن.

مەزنترين مەسەلە يا تێدا كو، تەفسيرا تەوحيدێ، و تەفسيرا شەهدەدانێ ب لا اله الا الله، كو ب چەندێن شێوەيا يا هاتيە روهونكرن.

ژوان : ئايەتا سورەتا ئيسرائێ تيدا بو، روهونكر، و رەدا وان موشركان دا يێت داخازێ ژ زەلام باشان دكەن، و روهنكر كو ئەڤە شركا مەزنە.

و ژوان : ئايەتا سورەتا براءة ، روهنكر يا تێدا كو : كو خودانێت كتێبان (يەهودى و نەسرانى) ﴿ئەوان زانا و عيبادەتكەرێت بخو دكرنە خودا﴾، و يا روهونكرى كو فەرمان لوان نەهاتيە كرن تنێ كو پەرستنا الله ـى بتنێ بكەن، دگەل هندێ دڤێ تەفسيرێ دا هيچ مشكيلەك نينە تێدا، كو گوهداريكرنا زانايان د گونەهێدا پەرستنە، و داخازى ژێ بهێتە كرن.

وژوان : گوتنا ئيبراهيم پێغەمبەرى عليه السلام بو كافران: ﴿بێ گومان ئەز يێ بەريمە ژ وان يێت هوين دپەرێسن ★★ بەلێ ئەز وى دپەرێسم يێ ئەز داييم﴾، دناف هەمى پەرستيا الله جوداكر، و خودێ ژى بەحسكر كو ئەف خو بەرىء كرنە ژ موشركان و حەژێكرنا ئەهلێ تەوحيدێ، تەفسيرا شەهدەيا لا اله الا الله ـيە، كو دبێژيت : ﴿و ئيبراهيمى پەيڤا ئێكينييا خودێ د دويڤ خۆدا هێلا، و كرە پەيڤەكا هەروهەر هەى﴾.

و ژوان : ئایەتا سورەتا بەقەرەیە، لسەر کافران کو الله تعالی دبێژیت: ﴿و ئەو ژ ئاگری ژی چوجا دەرناکەڤن﴾، بەحسێ هندێ دکەت خودێ کو وان هندەک تشت کربونە شەریک بو وی حەژێ دکر کا چەوا حەژ الله ـی دکر، ئەڤە بەلگەیە لسەر هندێ کو موشرکێن قورەیشیان گەلەک حەژ الله ـی دکر بەلێ ئەو نەکرنە دناڤا ئیسلامێ دا، ئەرێ دێ حالێ کەسەکی یێ چەوا بیت کو کەسەک کربیتە شەریک بو الله ـی و ژ وی پتر حەژێ بکەت، ئەرێ دێ حالێ وی کەسی چبیت یێ بتنێ حەژ وی شەریکی بکەت و حەژ الله ـی نەکەت؟.

و ژوان : گوتنا پێغەمبەری ﷺ : "هەرکەسێ بێژیت هیچ خودایەکێ بحەق نینە کو شایستەی پەرستنێ بیت ژبلی الله ـی، و کافر بیت بوان هەمی تشتێن دهێنە پەرستن ژبلی الله ـی، ڤێجا مال و خوینا وی یا پاراستیە، و حسابا وی یا لدەف الله ـی"، ئەڤە ئێکە ژ مەزنترین وان بەلگان بێت کو رامانا لا اله الا الله روهندکەت، و لڤێرێ بتنێ بگوتنا وێ نابیتە پارێزەر بو خوین و مالێ وی، بەلکی رامانا وێ ژی نزانیت، بەلکو دانپێدانێ ژی ناکەت پێ، بەلکو وێ ژی ناکەت کو هەوار نەکەتە خەیری الله ـی و شەریکان بو پەیدا نەکەت، وی دەمی خوین و مالێ وی حەلالە حەتا کوفرێ بکەت بوێ یا ژ خەیری الله ـی دهێتە پەرستن، ڤێجا ئەگەر گومان بو پەیدا بو،یان براوەستیت، ئەو مال و خوینا وی یا پاراستی نابیت.

ئاها چەند مەسەلەکا مەزنە و چەند بەلگەیەکێ روهنە کو حوجە و بەڵگەیە بو بەرامبەری تە.

باب (٧) مِنَ الشِّرْكِ : لِبْسُ الْحَلْقَةِ وَالْخَيْطِ وَنَحْوِهِمَا؛ لِرَفْعِ الْبَلاءِ أَوْدَفْعِهِ

ژ جورێن شركێ : لبەرخو كرنا بازنا، و لبەركرنا دەزی،

لبەركرنا ڤان تشتان ژبەر لابرنا بەڵایان یان زفراندنا بەلایان

گوتنا الله تعالى: {قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ} . سورة الزمر آية: ٣٨.

ئانكو : بێژە وان : كا بۆ من بێژن ئەرێ ئەوێت هوین شوینا خودێ دپەرێسن، ئەگەر خودێ ڤیا نەخۆشییەكێ بگەهینیتە من، ئەو دشێن وێ نەخۆشییا وی ڤیایی ل سەر من وەرگێڕن. یان ژی ئەگەر خودێ ڤیا دلۆڤانییەكێ ب من ببەت ئەرێ ئەو دشێن ڕێكێ ل دلۆڤانییا وی بگرن. بێژە: خودێ بەسی منە، و ئەوە یێ پشت گەرمیخواز پشتا خۆ پێ گەرم دكەن.

١٥ - عَنْ عِمْرانَ بنِ حُصينٍ : "أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم رَأَى رَجُلاً فِي يَدِهِ حَلْقَةٌ مِنْ صُفْرٍ، فَقال: مَا هَذِهِ ؟! قال: مِنَ الْواهِنَةِ. قال: انْزِعْها؛ فَأَنَّهُا لَا تَزيدُكَ إِلَّا وَهَناً، فَإِنَّكَ لَوْ مِتَّ وَهِيَ عَلَيْكَ؛ مَا أَفْلَحْتَ أَبداً". رواه أحمد بسند لا بأس به.

ئانكو : ژ عیمرانێ كورێ حوصەینی دبێژیت : "پێغەمەرێ خودێ ﷺ زەلامەك دیت بازنەكێ زەر لدەستی بو، گوتی: ئەفە چیە؟ گوتی من یێ كریە دەستێ خو بو لادانا نەخوشیێ، گوتی: لابدە چونكی ئەفە ژبلی لاوازیا دەرونی هیچ تشتەكێ دی بووتە زێدە ناكەت، و ئەگەر تو بمری و ئەفە بتەفەبیت چجاران تو سەرفەراز نابی ".

١٦ - وَلَهُ عَنْ عُقْبَةَ بنِ عَامرٍ س مَرْفوعاً: "مَنْ تَعَلَّقَ تَمِيمَةً؛ فَلاَ أَتَمَّ اللَّهُ لَهُ، وَمَنْ تَعَلَّقَ وَدْعَةً؛ فَلاَ وَدَعَ اللَّهُ لَهُ". أحمد (١٥٤/٤).

ئانكو : عوقبەيێ كورێ عامری دبێژيت : پێغەمبەری ﷺ گوت : "هەركەسێ نڤشتيەكی بهلاويست بو لادانا بەلايەكێ الله تعالى كارێ وی بو تەمام نەكەت، و هەركەسێ چافكەكی بهلاويست الله تعالى كارێ وی تەمام نەكەت و ئاسان نەكەت يێ كو ژبەر چافان بێخيته خو".

١٧ - وَفِي لَفْظٍ: " مَنْ تَعَلَّقَ تَمِيمَةً فَقَدْ أَشْرَكَ". أحمد (١٥٦/٤).

ئانكو : و د ريوايەتەكا دی دا : "هەركەسێ نڤشتيەكی بهلاويست براستی وی شەريک يێ بو الله ــی دانای ".

١٨ - وَعَنْ حُذَيْفَةَ : "أَنَّهُ رَأَى رَجُلاً فِي يَدِهِ خَيْطٌ مِنَ الْحُمَّى، فَقَطَعَهُ، وَتَلاَ قَوْلَهُ تعالى: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُشْرِكُونَ﴾" سورة الرعد آية: ١٠٦.ض

ئانكو : و ژ ئەبی حاتمی كو حوزەيفەی : "زەلامەک ديت كو دەزيەک لدەستێ خو كربو داكو يێ پاراستی بت ژ تايێ، ئێكسەر ژێڤەكر ژ دەستێ وی و ئەف ئايەتە خاند: ﴿براساتی زوربەيا وان يێت باوەريێ دئينن دهەمان دەم دا شەريكان بو الله ــی ددانن﴾.

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : توندیا پێغەمبەری ﷺ بەرامبەر وان يێت بازنا دكەنە بەر خو ژبو لادانا زيانان ژخو، يان مفا گەهاندنێ پێ.

یا دووێ : ئەگەر سەحابیێ پێغەمبەری ﷺ بمریت و ئەڤە پێڤە بیت هەرگیز سەرفەراز نابیت، ئەڤە بەلگەیە لسەر هندێ کو سحابان یا گوتی شرکا بچیک ژ گونەهێت مەزن مەزنترە.

یا سێیێ : نەزانینا وی سحابەی نەبو بهانە بو وی «عوزر».

یا چارێ : ئەو بازنە و دەزیە ل دونیایێ دا مفای لێ ناکەت، بەلکو دێ زیانێ گەهینتێ، ئەفە ژی بوی بەلگەی کو دبێژیت : "ژبلی لاوازیێ هیچ تشتەکێ دی بوتە زێدە ناکەت".

یا پێنجێ : ئینکار و توندبون لسەر وان یێت ڤان کاران دکەن.

یا شەشێ : روهنکرنا وێ کو هەرکەسێ تشتەکی بهلاویست یان دلێ خو پێڤە جێگیر بکەت، فێجا دێهێتە رادەستکرن بو وی تشتی .

یا حەفتێ : روهنکرنا وێ کو هەرکەسێ نڤشتیا بهلاویست، ئەو وی کەسی شەریک بو الله ــی یێت داناین.

یا هەشتێ : هلاویستنا دەزی بو نەهێلانا تایێ، هەمان تشتە.

یا نەهێ : خاندنا ئایەتێ ژلای حوزەیفەی بەلگەیە لسەر هندێ کو ئەو ئایەتێن بەحسێ شرکا مەزن دکەن وان دکرنە بەلگە لسەر شرکا بچیک، هەروەکو ابن ابن عباسی دەربارەی ئایەتا سورەتا بەقەرە بەحسکری.

یا دەهێ : هلاویستنا چافکان هەمان حوکم یێ هەی.

یا یازدێ : دوعا کرن لوی کەسی کو نڤشتیان دهلاویست، و خودێ کارێ وی تەمام نەکەت و ئەوا وی دفێت نەگەهتێ، و هەرکەسێ چافکان بهلاویست الله ئارامیێ نەدەتێ.

باب (٨) مَا جَاءَ فِي الرُّقَي وَالتَّمَائِمِ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر پێڤە خاندێ و هلاویستنا نڤشتیا

١٩ - في الصحيح: عَنْ أَبِي بشيرٍ الْأَنْصَارِيِّ : "أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، فَأَرْسَلَ رَسُولاً: أَنْ لَا يَبْقَيَنَّ فِي رَقَبَةِ بَعِيرٍ قِلَادَةً مِنْ وَتَرٍ، أَوْ قِلَادَةٌ؛ إِلَّا قُطِعَتْ". البخاري: الجهاد والسير (٣٠٠٥) , ومسلم: اللباس والزينة (٢١١٥).

ئانکو : ژ ئەبو بەشیرێ ئەنصاری ڤەدگوهێزیت کو : " ئەو دکەل پێغەمبەری بو ﷺ دهندەک سەفەران دا، بانگەواز کەرەک هنارت وگوتێ هەر حێشترا تە دیت دستویێ وێ دا رستکەک هەبیت نەهێلە و ژێڤەکە".

٢٠ - وَعَن ابْنِ مَسْعُودٍ قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُول: " إِنَّ الرُّقَى وَالتَّمَائِمَ وَالتِّوَلَةَ؛ شِرْكٌ" رواه أحمد وأبو داود.

ئانکو : ژ ابن مسعودی -رازیبونا خودێ لێبیت- گوتی : من گوهل پێغەمبەری بو ﷺ دگوت : "هندیکە پێڤە خاندە و نڤشتیە و نڤشتیا شرینکرنا ژنو مێرا ئەڤە ژ شرکێ نە".

"التمائم : نڤشتی" : کو تشتەکی بزاروکێن خو فە دکەن بو پاراستنێ ژ چافان، بەس ئەگەر ئەو ئایەتێن قورئانێ بون هندەک ژ سەلەفان رێک یا دایێ، و هندەکێت دی رێک پێ نەدایە و نەهی یا ژێ کری، ژوانا ابن مەسعود.

"الرقى : پێڤە خاندن" : ئەوە دوعا و زکران پێڤە دخوینت، ئەگەر شرک تێدا نەبیت دروستە، بەلگە یێ لسەر هەی کو پێغەمبەری ﷺ رێک یا پێدای بو لادانا چاف پیسیێ یان ژی بو هندێ ئەگەر تشتەک ب مروڤی ڤە بدەت.

"التولة : نقشتيا شرينكرنا ژنو مێرا" : تشتەكە لدەف مە كو بانگەوازيا هندێ دكەن كو ژنێ لدف زەلامى خوشتڤى دكەت، و زەلامى ژى لدەف ژنێ خوشتڤى دكەت.

٢١ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ مَرْفُوعاً: "مَنْ تَعَلَّقَ شَيْئاً وُكِلَ إِلَيْهِ" رواه أحمد والترمذي.

ئانكو : ژ عبدالله كورێ عوكەيمى يا هاتى : كو پێغەمبەرى ﷺ يا گوتى : " هەركەسێ تشتەكى بهلاويست الله تعالى دێ وى هێليته ب هيڤيا وى تشتى ڤە."

٢٢ - وَرَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ: عَنْ رُوَيْفِعٍ قال: قال: لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "يا رُوَيْفِعُ! لَعَلَّ الْحَيَاةَ سَتَطُولُ بِكَ، فَأَخْبِرِ النَّاسَ أَنَّ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهُ، أَوْ تَقَلَّدَ وَتَراً، أَوْ اسْتَنْجَى بِرَجِيعِ دَابَّةٍ أَوْ عَظْمٍ، فَإِنَّ مُحَمَّداً بَرِيءٌ مِنْهُ". النسائي: الزينة (٥٠٦٧) , وأبو داود: الطهارة (٣٦) , وأحمد (١٠٩/٤).

ئانكو : ئيمام ئەحمەد ڤەدگوهێزيت ژ رويفيعى گوتى : پێغەمبەرى ﷺ گوته رويفيعى : "ئەى رويفيع بەلكى تەمەنێ تە درێژ ببيت وى دەمى بێژە خەلكى هەركەسێ ريهێت خو گرێ بدەت، يان ژ بازنى يان دەزى بێخيته ستويێ حێشترێ، يان ژى ب پيساتيا گيانەوەران خو پاقژ بكەت ژ پيساتيێ، بێژێ محمد ﷺ يێ بەريئە ژ هەوە."

٢٣ - وَعَن سَعِيدِ بنِ جُبَيْرٍ قال: "مَنْ قَطَعَ تَمِيمَةً مِنْ إِنْسَانٍ؛ كَانَ كَعِدْلِ رَقَبَةٍ" رَوَاهُ وَكِيعٌ.

ئانكو : ژ سەعيدێ كورێ جوبەيرى گوتى : " هەركەسێ نقشتيەكێ ژێكى ڤەكەت وەكى ويە يێ گەردەنا بەندەيەكى ئازاد بكەت."

٢٤ - وَلَهُ: عَنْ إِبْرَاهِيمَ قال: "كَانُوا يَكْرَهُونَ التَّمَائِمَ كُلَّهَا، مِنَ القُرْآنِ وَغَيْرِ الْقُرْآنِ".
ئانكو : و ژ ئيبراهيمى گوتى : "كو هەڤالێت وى هلاويستنا نقشتيا ب حەرام يا دانای چ ب قورئانێ بيت يان خەيرى قورئانێ".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا پێڤەخاندنێ و نڤشتیان.

یا دووێ : شروڤەکرنا نڤشتیا شرینکرنا ژنو مێرا.

یا سێییێ : ئەڤە هەرسێک ژ شرکێ نە ب بێ جێوازی .

یا چارێ : خاندنا دوعایان پێڤەخاندن ب گوتنا راست بو چارەسەریکرنا کەسەکی کو چاف لێهاتبنە دان یان تشتەکی پێڤە دابیت ئەو حوکمە نینە.

یا پێنجێ : ژ نڤشتیا کو ژ قورئانێ بیت زانا لدور وێ دئێک دەنگ نینن کا ئەرێ درستە یان نە.

یا شەشێ : هلاویستنا دەزی یان تێلێ یان رستکێ ب گیانەوەران ڤە ژ ترسا چاڤان ژ شرکێ یە.

یا حەفتێ : ئەو گەفا دژوار بو هەرکەسێ کو دەزی بکەتە ملێ گیانەوەران.

یا هەشتێ : فەزلێ وی کەسی یێ نڤشتیەکی ژ کەسەکی ڤەکەت.

یا نەهێ : گوتنا ئیبراهیمی، بەروڤاژی وێ ژێکجودابونێ نینە یا لبەری وان، چونکی مەبەستا ئیبراهیمی هەڤالێت عبدالله ـیێ کورێ مەسعودیە.

باب (٩) مَنْ تَبَرَّكَ بِشَجَرةٍ أَوْ حَجَرٍ وَنَحْوِهِمَا

هەركەسێ بەرەكەت خاستنێ ب دارەكی یان بەرەكی یان تشتێن وەكی وان بكەت، موشركە

گوتنا الله تعالى: {أَفَرَأَيْتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى ★★ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الأُخْرَى} . سورة النجم آية: ١٩-٢٠.

ئانكو :كا بێژنە من لات و عوززا ★★ و یێ سیێ مەنات، كا وان تشتەك ژ وێ شیان و مەزناتییێ هەیە یا خودێ هەی. «لات و عوززا و مەنات د جەهالەتێ دا عەرەبان پەرستن بو دكر بخو دكرنە خودا».

٢٥ - عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ س قال: "خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى حُنَيْنٍ، وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا وَيَنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ، يقال لَهَا: ذَاتُ أَنْوَاطٍ ، فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ، فَقُلْنَا: يا رَسُولَ اللَّهِ! اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ فَقال رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "اللَّهُ أَكْبَرُ! إِنَّهَا السُّنَنُ، قلتمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، كَمَا قالتْ: بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى:﴿اجْعَلْ لَنَا إِلَهاً كَمَا لهُمْ آلِهَةٌ قال إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ﴾ لَتَرْكَبُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ" سورة الأعراف آية: ١٣٨، رواه الترمذي وصححه.

ئانكو : ژ ابی واقدێ اللیثی گوتی : "ئەم دگەل پێغەمبەری ﷺ دەركەتین بو حونەینێ لوی دەمی ئەم ژنوی مسلمان ببوین، دبێژیت ئەم دبەر دارەكێ را چوین موشركان هەبو لدور دزقرین و سیلەحێ خو لێ ددانا دگوتنە قێ دارا هە (ذَاتَ أَنْوَاطٍ)، ئەم ژی دەمێ لبەر دارەكێ را چوین مە گوت : ئەی پێغەمبەریێ خودێ ﷺ بومەژی دارەكێ چێكە كو یا پیروز بیت

کو ئەم سیلەحێ خو لێ بدانین هەروەکی کافر دکەن، پێغەمبەری ﷺ گوت : الله أكبر ئەڤە ئەو رێبازە یا یەهودی لسەر دچون، عەینەن ئەو ئاخفتنا ئیسرائیلیا گوتیە موسای هەوەژی گوتە من ﴿هەی مووسا تو ژی بۆ مە پەرستییەکی بدانە هەروەکی ڤان پەرستی هەین. مووسایی گۆت : ب ڕاستی هوین ملەتەکێ نەزانن﴾. سیند هین دێ عەینەن لوێ رێکێ چن یا جوهی لسەر چوین. "

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا نەجمێ.

یا دووێ : نیاسینا شێوازێ وی کارێ کو وان داخازکری ژ پێغەمبەری ﷺ .«کو دارەکێ بو وان بداینت کا چەوا وان کافران دار هەبو کو بەرەکەت ژێ دخاست».

یا سێیێ : هەڤالێت پێغەمبەری ئەو کارە ئەنجام نەدا.

یا چارێ : مەبەستا وان ژێ ئەو بو کو نێزیکی الله ـی بن، وان هوسا گومان دبر کو الله ـی هوسا پێ خوشە.

یا پێنجێ : هەڤالێت پێغەمبەری ﷺ ژ مەترسیا ڤێ مەسەلێ د ئاگەهدار نەبون، ڤێجا خەیری وان باشترن کو ئاگەهداری وێ مەسەلێ نەبن.

یا شەشێ : هەڤالێت پێغەمبەری ﷺ گەلەک باشی هەبون و الله تعالى وەعد پێ دابون کو گونەهێت وان ژێ ببەت کو بو خەیری وان نەبو.

یا حەفتێ : پێغەمبەری ﷺ بهانە بو وان نەدانا، بەلکو ئێکسەر رەدا وان دا بگوتنا : "الله اکبر ئەڤە رێبازا ئەوێت بەری هەوەیە سیند بخودێ هین دێ کەفنە لدیف رێبازا کافرێن لبەری هەوە" ب هەرسێ شێوازان ب توندی رەدا وان دا.

یا هەشتێ : کارەکێ مەزنە ، و مەبەستا بابەتی ژی ئەوە کو دەنگوباسێ وێ یێ دایە مە کو : هەمان داخازیا کورێت ئیسرائیلیانە دەمێ گوتیە موسای : ﴿هەی مووسا تو ژی بۆ مە پەرستییەکی بدانە هەروەکی ڤان پەرستی هەین. مووسایی گۆت: ب ڕاستی هوین ملەتەکێ نەزانن﴾.

یا نەهێ : ژ نەفیکرنا کارێ وان ئاها ئەڤە بەشەکە ژ رامانا لا الە الا اللە و رامانا ڤێ لدەف هندەکا یا فەشارتی بو و نەدزانی.

یا دەهێ : پێغەمبەری ﷺ سیند خار لسەر فەتوایا خو، دیارە ئەو سیند ب تشتەکی ناخوت ئەگەر ژبەر بەرژەوەندیەکێ نەبیت.

یا یازدێ : ژڤێ حەدیسێ بومە دیار دبیت کو شرکا بیچ و شرکا مەزن یا هەی، و دبینین سحابە بوێ داخازیێ نەبونە مورتەد.

یا دوازدێ : گوتنا سحابان : "ئەم ژنوی مسلمان ببوین نێزیک بوین ژ کوفرێ" ولڤێرێ ئەف عوزرە ژوان نەتگرت ئەوێن بەری وان کو بێژن مە نەزانی.

یا سێزدێ : تەکبیرکرن لدەمەکی کو عەجێبگرتی دبی ژ سونەتێ یە، جێواز ژوان یێت کو دبێژن مەکروهە.

یا چاردێ : کرتنا دەربەندێت خرابیا.

یا پازدێ : نەهیکرنا خو شوبهاندنا ب ئەهلێ جهالەتێ.

یا شازدێ : تورەبون د دەمێ فێرکرنێدا .

یا هەفدێ : بنەمایەکێ گشتی بەحسکر کو گوتی : "ئەوا هەوە داخازکری هەمان رێبازا ئومەتێن لبەری هەوەیە."

یا هەژدێ : ئەڤە ژ نیشانێت پێغەمبەراتیا محمدی یە ﷺ ، کا چەوا گوت ئەو چێبو.

یا نوزدێ : هەر تشتەکێ الله تعالی ب خرابی بەحسێ یەهودی و مەسیحیا کربیت د قورئانێ دا، ئەو مەبەستە بو مەژیە و بو مە ژی دهێت.

یا بیستێ : ئەوا لدەف سحابان جێگیر بوی، کو نابیت هیج پەرستنەک بهێتە کرن ئەگەر لدەف الله ــی و پێغەمبەرێ وی جێگیر نەبیت، وئەڤێ ژی ئاگەهداری یا تێدا لسەر مەسەلا قەبران، کو دهێتە پسیار کرن: "کی خودایێ تەیە، یادیارە، و هەروەسا : کی پێغەمبەرێ تەیە؟" ئانکو ئەو کیبو دەنگوباسێت تشتێن ڤەشارتی بو تە دئینان، پاشی : "دینێ تە چیە؟" کو گوتنا وان ئەڤەیە "ئەی موسا بومە خودایەکی بدانە" حەتا دوماهیێ.

یا بیست و ئێک : رێبازا ئەهلێ کیتابان هەروەکو رێبازا موشرکان بخرابی یا هاتیە بەحسکرن.

یا بیست و دووێ : ئەو کەسێ کو ژ رێباز و دینەکێ نەراست دلێ وی لسەر جێگیر ببیت و پاشی دهێتە لسەر دینێ ئیسلامێ ژوێ ئەمین نابیت ئەوا لپشت خو هێلای ژوی دینی و رێبازێ، ئەو ژی بوی بەلگەی کو گوتی : "ماوەیەک بو مە کوفر هێلابو". «ئانکو ئەگەر کەسەک لسەر کوفرێ بیت و پاشی توبە بکەت دێ هەر هندەک ژ پاشماییێت وێ کوفرێ مینە لدەف حەتا سونەت درست بگەهیتێ».

باب (١٠) مَا جاءَ فِي الذَّبْحِ لِغَيْرِ اللَّهِ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر سەربرینا حەیوانەکی بو خەیری خودێ

گوتنا الله تعالى : {قُلْ إِنَّ صَلاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ★★ لا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ} سورة الأنعام آية: ١٦٢-١٦٣. گوتنا الله تعالى : {فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ} . سورة الكوثر آية: ٢.

ئانکو : بێژە : ب ڕاستی نڤێژا من، و هەر تشتێ ئەز ڤەکوژم، یان پەرستن و عیبادەتێ من، و ژیانا من و مرنا من، خرەك بۆ خودایێ هەمی جیهانانە ★★ هەڤال و هەڤپشك بۆ نینن، و فەرمانا من ب ڤێ هاتییە کرن، و ئەز ب خۆ موسلمانێ ئێکێمە . ئانکو : ڤێجا نڤێژان بۆ خودایێ خۆ بکە، و قوربانان بۆ ڤەکوژە.

٢٦ - عَنْ عَلِيٍّ قال: حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: "لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَيْهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ آوى مُحْدِثاً، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ غَيَّرَ مَنَارَ الأَرْضِ" رواه مسلم،أحمد (٣١٧/١).

ئانکو : ژ عەلیێ کورێ ابو طالبی -رازیبونا خودێ لێبیت- گوت : پێغەمبەری ﷺ چار ئاخفتن پێت بومن گوتین : "لەعنەتێن الله ـی لوی بن یێ قوربانی بدەت نەبو الله ـی، لەعنەتێن الله ـی لوی بن یێ لەعنەتا لدەیبابێت خو بکەت، لەعنەتێن الله ـی لوی بن یێ کەسەکی بحەوینت کو تشەکێ نی د دینیدا زێدە کربیت، لەعنەتێن الله ـی لوی بن یێ توخیبێت عەردی دگوهوریت".«لەعنەت : ئانکو الله تعالى یێ ژ رەحما خو دیرئێخستی».

٢٧ - وَعَنْ طَارِقَ بنِ شِهَابٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "دَخَلَ الْجَنَّةَ رَجُلٌ فِي ذُبَابٍ، ودَخَلَ النَّارَ رَجُلٌ فِي ذُبَابٍ، قالوا: وَكَيْفَ ذَلِكَ يا رَسُولَ اللَّهِ؟ قال: مَرَّ رَجُلَانِ عَلَى قَوْمٍ لَهُمْ صَنَمٌ لَا يَجُوزُهُ أَحَدٌ حَتَّى يُقَرِّبَ لَهُ شَيْئاً ، فقالوا لِأَحَدِهِمَا قَرِّبْ، قال: لَيْسَ عِنْدِي شَيْءٌ أُقَرِّبُ، قالوا لَهُ: قَرِّبْ وَلَوْ ذُبَاباً، فَقَرَّبَ ذُبَاباً، فَخَلُّوا سَبِيلَهُ؛ فَدَخَلَ النَّارَ. وَقالوا لِلْآخَرِ: قَرِّبْ، فقال: مَا كُنْتُ لِأُقَرِّبَ لِأَحَدٍ شَيْئاً دُونَ اللَّهِ لأ، فَضَرَبُوا عُنُقَهُ؛ فَدَخَلَ الْجَنَّةَ" رواه أحمد.

ئانکو : ژ تارقێ کورێ شهابی : کو پێغەمبەری ﷺ گوت : "الله تعالی کەسەک برە بەحشتێ ژبەر مێشەکێ و کەسەک برە جەهنەمێ ژبەر مێشەکێ گوتی : چەوا ئەی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ؟ گوتی : دوو مروف دبەر ملەتەکی را بورین ئەو لدور سەنەمێ خو دراوستیای بون و نە دهێلا کەسەک دبەرا ببوریت حەتا تشتەکی بو نەکەنە قوربان، گوتە یێ ئێکی : قوربانیەکی بکە قوربان بو سەنەمێ مە، وی گوت من هیچ تشتەک نینە، گوتی خو هەکە مێشەک ژی بت درستە، ئینا وی مێشەک کوشت و کرە قوربان پاشی رێکا وی بەردا و ئەو کەسە چو جەهنەمێ، گوتە یێ دی توژی تشتەکی بکە گوتی ئەز چ تشتا ناکەمە قوربان بو ئێکێ دی ژبلی الله ـی، رابون سەرێ وی ژێڤەکر و کوشت لسەر وێ چو بەحشتێ."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا ﴿ب ڕاستی نڤێژا من، و هەر تشتێ ئەز ڤەکوژم﴾.

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتا ﴿ڤێجا نڤێژان بۆ خودایێ خۆ بکە، و قوربانان بۆ ڤەکوژە﴾.

یا سێیێ : دەستپێکێ دەستپێکر ب لەعنەتکرنا وی یێ سەربرەکی بدەت بو خەیری الله ـی. «لڤێرێ دیار دبیت کو شرک ژ مەزنترین گونەهانە دەستپێکێ بەحسێ شرکێ کر پاشی پاشی دەیکو بابا حەتا دوماهیێ».

یا چارێ : لەعنەت لوی کەسی کرن یێ لەعنەتا ل دەیکو بابێت خو دکەت، ئەو ژی دژقریت کو ئەگەر تو لەعنەتا ل دەیکو بابێن کەسکی بکەی ئەو ژی دێ لەعنەتا ل دەیکو بابێت تە کەت.

یا پێنجێ : لەعنەت ل کەسەکی کو کەسەکێ داهێنەر بیت کو تشتا لدینی زێدە بکەت، و کەسەک تشتەکی بداهێنت کو حەقێ اللە تعالی یە، ئەو کەسە دچیت و بەرگریێ ژوی کەسی دکەت.

یا شەشێ : لەعنەت لوی کەسی یێ توخیبێن عەردی دگوهورن، و ئەڤە ئەو نیشانەیە کو حەقێ تە و جیرانێ تە ژێک جودا دکەت، توژی بچی پێش بێخی یان گیرو بکەی بگوهوری. «ئانکو ئەگەر لسەر تابلویەکیێ لسەر شارەعی چێکربیت بو دهوکێ تو بگوهوری بکەیە بو زاخو ئەڤە گوهارتنە و نەخوشیە دگەهینیە وی».

یا حەفتێ : جێوازی یا هەی دنافبەرا لەعنەت لێکرنا تایبەت و یا دیارکری کو کەسەکی دەستنیشان بکەی، دگەل لەعنەت کرنا خەلکەکی کو تاوانبارە بشێوەیەکێ گشتی.

یا هەشتێ : چیروکەکا مەزنە ، ئەوژی چیروکا مێشێیە.

یا نەهێ : ئەو زەلامێ ژ ئەگەرێ مێشەکێ چویە د ئاگرێ جەهنەمێ دا و مەبەستا وی ئەو نەبو بکەتە قوربانی، بەلکو ژبەر هندێ وەکر دا ژ دەستێن وان خلاس ببت.

یا دەهێ : تێگەهشتن ژ ترسیانا شرکێ د دلێ ئیماندارانداە، ئەڤی زەلامی چەوا سەبر گرت لسەر کوشتنێ و دگەل داخازا وان نەبو دگەل هندێ وان موشرکان تنێ دڤیا وی کاری بکەت ب زاهری.

یا یازدێ : ئەو کەسێ چویە د ئاگریدا و مسلمان بو، چونکی ئەگەر ژ مسلمان نەبا نەدگوت ژ ئەگەرێ مێشێ چو ئاگری.

یا دوازدێ : ئەڤە شاهدە بو حەدیسەکا پێغەمبەری ﷺ کو دبێژیت : "بەحشت نێزیکترە بو هەوە ژ پشتا نعالا هەوە، و جەهنەم ژی بهەمان ژێوە". البخاري: الرقاق (٦٤٨٨)

یا سێزدێ : تێگەهشتنا وێ کو کریارا دلی مەبەستا مەزنە حەتا لدەف سەنەم پەرستان ژی.

باب (١١) لا يُذْبَحُ لِلهِ بِمَكَانَ يُذْبَحُ فِيهِ لِغَيْرِ اللَّهِ

قوربانی ناهێتە دان لوی جهی یێ قوربانی بو خەیری الله ـی دهێنه کرن

گوتنا الله تعالى : ﴿لا تَقُمْ فِيهِ أَبَداً لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ﴾.

ئانکو : چوجا لێ ڕانەوەستە و نڤێژێ تێدا نەکە، ئەو مزگەفتا جارا ئێکێ ل سەر تەقوا و ترسا خودێ هاتییە ئاڤاکرن، هەژیترە تو نڤێژێ تێدا بکەی﴾.

٢٨ - عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ س قال: "نَذَرَ رَجُلٌ أَنْ يَنْحَرَ إِبِلاً بِبُوَانَةَ، فَسَأَلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم؟ فقال: هَلْ كَانَ فِيها وَثَنٌ مِنْ أَوْثَانِ الْجَاهِلِيَّةِ يُعْبَدُ؟ قالوا: لَا. قال: هَلْ كَانَ فِيها عِيدٌ مِنْ أَعْيَادِهِمْ؟ قالوا: لَا, فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أَوْفِ بِنَذْرِكَ؛ فَإِنَّهُ لَا وَفَاءَ لِنَذْرٍ فِي مَعَصيةِ اللَّهِ، وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ" رواه أبو داود. وإسناده على شرطهما.

ئانکو : ژ ثابتێ کورێ ضحاکی -رازیبونا خودێ لێبیت- گوت : " مروڤەکی لسەر خو نەزر کربو کو حێشترەکێ سەرژێبکەت ب قوربان ل جهەکی دبێژنێ (بوانه) پسیار ژ پێغەمبەری ﷺ کر وی ژی گوت : ئەرێ لوی جهی سەنەمەک هەیە ژسەنەمێت جاهلیەتێ کو هاتبیتە پەرستن؟ گوتن : نەخێر، گوتی : ئەرێ جهێ کومبونێت ئەوان نەبو؟ گوتن : نەخێر، پاشی گوتی : نەزرا خو بجهـ بینه، ئەو نەزرا سەرپێچیا الله ـی تێدا بیت دڤێت مروف بجهـ نەئینت، و ناجێبیت ب تشتکەی بت کو مالێ مروڤی نەبت. "

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا گوتنا وی : ﴿نڤێژێ لوی جهی نەکە﴾. سورة التوبة آية: ١٠٨.

یا دووێ : سەرپێچی هندەک جاران کارتێکرنێ ل عەردی ژی دکەت، و وی جهی یێ گوهداری تێدا هات بیتە کرن .

یا سێیێ : ئەگەر مەسەلەکا ئالوز و ئاریشە هەبیت دڤێت ببەیە دەف مەسەلەکا روهن و ئاشکەرا، بو هندێ دا ئاریشە نەمینت.

یا چارێ : دڤێت زانایێ فەتوایێ ددەت داخازێ ژ پسیارکەری بکەت کو درێژتر بکەت ئەگەر پێتڤی کر.

یا پێنجێ : درستە ئەگەر جهەکی دەستنیشان بکەی بو قوربانی ئەگەر چ رێگر نەبن.

یا شەشێ : درست نینە ل جهەکی کو حەیوان بهێتە سەرژێکرن کو بەری هینگێ تشتەک لێ هاتبیتە پەرستن، ئەگەر نەمابیتە لوێرێ ژی ئەو سەنەمە.

یا حەفتێ : درست نینە ئەگەر ئەو جهە جهێ عەیدێن موشرکان بن و کومڤەبونێت وان ، و ئەگەر نوکە نەمابن ژی ئەو جهـ.

یا هەشتێ : ناچێبیت نەزر و قوربانی د جهەکێ هوسادا بهێتە کرن، چونکی دێ نەزرا وی کەفتە د سەرپێچیێ دا.

یا نەهێ : هشیاری ژوێ کو ناچێبت وەکی موشرکان بکەی د جەژنێت واندا ، ئەگەر مەبەستا تەژی ئەو نەبیت.

یا دەهێ : ﴿نەزرکرن نینە د سەرپێچیێ دا﴾.

یا یازدێ : ﴿نەزرکرن نینە بو زارکێن ئادەمی ئەگەر تشتەک یێ وی نەبیت﴾.

باب (١٢) مِنَ الشِّرْكِ : النَّذْرُ لِغَيْرِ اللَّهِ

نەزركرن بو خەیری الله ـی جورەكە ژ شركێ

گوتنا الله تعالى: ﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْماً كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيراً﴾سورة الإنسان آية: ٧. گوتنا الله تعالى: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ﴾ . سورة البقرة آية: ٢٧٠.

ئانكو : ئەڤ خودێناسە ئەون ئەوێت تشتێ ئێخستینە سەر خۆ ب جھ دكەن، و ژ ڕۆژەكێ دترسن تەنگاڤی و نەخۆشییا وێ یا تەڤاییە، كەس ژێ ڤەدەر نینە . و ئانكو : ھەر تشتەكێ مەزاختنێ، یێ ھەوە مەزاختی و ھەر نەزرەكێ ھەوە ل سەر خۆ ئێخستی، خودێ پێ دزانیت.

٢٩ - وفي الصحيح: عَنْ عَائِشَةَ ل أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يَعْصِهِ". البخاري: الأيمان والنذور (٦٦٩٦ ,٦٧٠٠)

ئانكو : ژ عایشایێ -رازیبونا خودێ لێبێت- : كو پێغەمبەری ﷺ گوت : " ھەركەسێ نەزرەك كربیت كو گوھداریا الله ـی بكەت، بلا گوھداریا وی بكەت، و ھەركەسێ نەزرەك كربیت كو سەرپێچیا الله ـی بكەت، بلا سەرپێچیا وی نەكەت."

لڤێرێ چەند مەسئەلەك ییّت ھەین :

یا ئێكێ : واجبە مروف نەزرێ بجھ بینت.

یا دووێ : لڤێرێ دیار بو كو نەزركرن بو الله ـی پەرستنە، و بو خەیری وی شركە.

یا سێیێ : و ئەگەر نەزرەك سەرپێچیا الله ـی تێدا بیت ناچێبیت مرووف بجھ بینت.

باب (١٣) مِنَ الشِّرْكِ الْاسْتِعَاذَةُ بِغَيْرِ اللَّهِ

خو پاراستن ب خەیری الله ـی ژ شرکێ یە

گوتنا الله تعالى: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقاً﴾ . سورة الجن آية: ٦.

ئانکو : و هندەك مرۆڤ هەبوون، پارستن ژ ئەجنەیان دخواستن، و ئەجنەیان ئەو پتر سەردابرن و پتر وەستاندن.

٣٠ - وَعَن خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ ل قالتْ: سَمِعَتُ رَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم يَقُول: "مَنْ نَزَلَ مَنْزِلاً فَقال: أَعوذُ بِكُلِّمَاتِ اللَّهِ التَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ؛ لَمْ يَضُرُّهُ شَيْءٌ حَتّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنَزِلِهِ ذَلِكَ" رواه مسلم.

ئانکو : ژ خولة کچا حکیمی گوتی : من گوھ ل پێغەمبەری بو ﷺ دگوت : "هەرکەسێ بچیتە جهەکی رینیتە خار و بێژیت : ئەز خو دپارێزم ب کەلیمەیێت تەمام یێت خودێ ژ شەرێ هەر ئافراندیەکی، هیچ تشەک زیانێ ناگەهینیتێ هندی ئەو لورێ بیت حەتا بچیت."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الجن.

یا دووێ : خوپاراستن ب خەیری الله ـی ژ جورەکێ شرکێ یە.

یا سێیێ : حەدیس بەلگەیە لسەر وێ، چونکی زانایان ئەو حەدیس یا کریە بەلگە لسەر وێ کو ئاخڤتنێت الله ـی ئافراندی نینن : یا گوتی چونکی خوپاراستن ب مەخلوقی «ئافراندی» شرکە.

یا چارێ : فەزلێ ئەڤێ دوعایێ دگەل هندێ یا کورتە ژی.

یا پێنجێ : هەر تشتەکێ کو مفا ل دونیایێ هەبیت، هەر تشتەکێ خرابیەک ژێ دا پاش یان متا و مفایەکی بو بینت، ئەو نابیتە بەلگە کو ئەف تشتە ژ شرکێ نەبیت.

باب (١٤) مِنَ الشِّرْكِ أَنْ يَسْتغيثَ بِغَيْرِ اللَّهِ أَوْ يَدْعُوَ غَيْرَهُ

ژ شركێ يه مروڤ هەوار بكەته خەيرى الله ـى ، يان دعا ژێ بكەت

گوتنا الله تعالى: ﴿وَلا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لا يَنْفَعُكَ وَلا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذاً مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ .

سورة يونس آية: ١٠٦-١٠٧.

ئانكو : و ژ بلى خودێ ئەز گازى و هەوارا خۆ نەگەهينمە وى، يێ نە مفايى دگەهينيتە من و نە زيانێ، ڤێجا ئەگەر تە ئەڤە كر، ب ڕاستى وى وەختى دێ ژ ستەمكاران بى .

گوتنا الله تعالى: ﴿فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ . سورة العنكبوت آية: ١٧.

ئانكو : ڤێجا ڕزقى بۆ خۆ ژ خودێ ب تنێ بخوازن، و وى ب تنێ بپەرێسن، و شوكور و سوپاسييا وى ب تنێ بكەن، و هوين دێ هەر ب بال وى ب تنێڤە زڤڕن .

گوتنا الله تعالى: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ★★ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾ . سورة الأحقاف آية: ٥-٦.

ئانكو : و ما كى ژ وى گومڕاترە، ئەوێ وى پەرستى شوينا خودێ دپەرێسيت، ئەوێ هەتا ڕۆژا قيامەتێ گول وان نەبيت و بەرسڤا وان نەدەت، و ئەو ب خۆ ژى ژ پەرستن و دوعاييێت وان د بێ ئاگەهن ★★ و وەختێ مرۆڤ دئێنە كۆمكرن، ئەو دێ بنە دژمنێت وان، و دێ حاشاتيێ ژ پەرستنا وان كەن.

گوتنا الله تعالى: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ﴾ . سورة النمل آية: ٦٢.

ئانكو : ئەرێ ئەوێت هەوە بۆ خودێ كرينە هەڤپشك چێترن، يان ژى ئەوێ بەرسڤا تەنگاڤى ددەت، گاڤا هەوارا خۆ دگەهينيتێ، يان ژى نەخۆشييێ ڕادكەت و ددەتە ئالەكى، و هەوە دكەتە وێرسێت ئەردى ئەرێ پەرستييەكێ دى د گەل خودێ هەيە، و هوين كێم كەرەم و نيعمەتێت خودێ، دئيننە بيرا خۆ .

٣١ - رَوَي الطَّبَرَانِيُّ: "أَنَّهُ كَانَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مُنافِقٌ يُؤْذِي الْمُؤْمِنينَ، فقال بَعْضُهُم: قُومُوا بِنا نَسْتَغيثُ بِرَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم مِنْ هَذَا الْمُنافِقِ؛ فَقال النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: إِنَّهُ لاَ يُسْتَغاثُ بِي، وَإِنَّمَا يُسْتَغاثُ بِاللَّهِ".

ئانكو : تبەرانى ڤەدگوهێزيت "كو د زەمانێ پێغەمبەرى دا ﷺ مونافقەك هەبو ئازارا ئيمانداران ددا، هندەك ژ سحابان گوت : وەرن دا بچينە دەڤ پێغەمبەرى ﷺ هەوارێت خو بگەهينينێ، پێغەمبەرى ﷺ گوتە وان : داخازا هەوارکرنێ ژمن ناهێتە كرن، بەلكى داخازا هەوارکرنێ ژ اللە ـى دهێتە كرن."

لڤێرێ چەند مەسئەلەك ييێت هەين :

يا ئێكێ : داخازكرن لپشتى هەوارکرنێ يا هاتى، هێنانا وێ گشتيە لپشتى تايبەتيێ دا.

يا دووێ : شروڤەكرنا گوتنا اللە تعالى ﴿ژ بلى خودێ ئەز گازى و هەوارا خۆ نەگەهينمە وى...﴾

يا سێييێ : هندیكە ئەڤەيە ژ شركا مەزنە.

يا چارێ : ئەگەر باشترينێ خەلكى ئەوێ شركێ ئەنجام بدەت بو رازيكرنا خەيرى خودێ بيت بێگومان دێ بيتە كەسەكێ زالم.

يا پێنجێ : شروڤەكرنا ئايەتا د ديف وێدا.

يا شەشێ : ئەو كارە د دونيايێ دا هيچ مفايەك نينە، سەرەراى وێ كو ئەو كارە كوفرە.

یا حەفتێ : شروڤەکرنا ئایەتا سێیێ.

یا هەشتێ : هندیکە داخازکرنا رسقیە ناچێبیت ژبلی اللە ـی ژ کەسێ دی بکەی، هەروەکو چەوا تنێ داخازا بەحشتێ ژ اللە ـی دهێتە کرن.

یا نەهێ : شروڤەکرنا ئایەتا چارێ.

یا دەهێ : هیچ کەسەک گومراتر نینە ژوی یێ دعا ژ خەیری اللە ـی بکەت.

یا یازدێ : ئەوێن هین دعا و هەوارێت خو بو دبەن ژ خەیری اللە ـی، ئاگەهداری وان تشتان نینە، و هیج نزانیت دەربارەی ڤێ.

یا داوازدێ : ئەو دعا و هەوارێت هین دکەن، دێ بتە سەبەبی هندێ ئەو کەسێ هەوە دعا و هەوار بو برین کەرب ژوی ڤەبن یێ دعا و هەوارا بو بکەت، بەلکو دوژمناتیێ ژی دگەل کەت.

یا سێزدێ : یا هاتیە ناف کرن پەرستنا داخازلێکری.

یا چاردێ : ئەو کەسێ هەوار و دعا بو هاتینە برن ل روژا قیامەتێ، دێ خو بەریء کەت ژوان یێت پەرستنا وان کری.

یا پازدێ : ئەڤەژی سەبەبێ هندێ یە ئەو کەسە ببیتە گومراترینێ خەلکی.

یا شازدێ : شروڤەکرنا ئایەتا پێنجێ.

یا هەڤدێ : ئەمرەکێ زور عەجێبە، ئەوە کو ئەو بت پەرێسە دانپێدانێ بوێ دکەن کو هیچ کەسەک نەشێت بهێتە دهەوارا کەسێ کو د نەخوشیێ دابێت ژبلی اللە ـی، هەر ژبەر ڤێ لدەمێ زەحمەتیێ دا هەوارا بتنێ بو اللە ـی دبەن و وی بتنێ دپەرێسن. «بەحسێ موشرکان دکەت دەمێ دچونە د گەمیان دا هەوار دکرە اللە ـی و لسەر عەردی هەوار دکرە سەنەمێت خو».

یا هەژدێ : دبینین پارێزگاریا پێغەمبەری ﷺ ژ تەوحیدێ، و چەوا رێزگرتن هەبو دگەل اللە ـی.

باب (١٥) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿أَيُشْرِكونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُم يُخْلَقُونَ* وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُم نَصْرًا﴾ الْآيَةَ. سورة الأعراف آية: ١٩١-١٩٢.

گوتنا الله تعالى : ئەرێ ئەو وی بۆ خودێ دکەنە هەڤپشك یێ چو چێ نەکەت، و ئەو ب خۆ یێت هاتینە چێکرن ★★ و ئەو نەشێن هاریکاریيا وان بکەن ، و نەشێن هاریکاریيا خۆ ژی بکەن.

گوتنا الله تعالى: ﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ★★ إِنْ تَدْعُوهُمْ لا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾ . سورة فاطر آية: ١٣-١٤.

ئانکو : ئەوێت هوین شوینا خودێ دپەرێسن، وان تیڤلێ بەرکێ قەسپێ ژی نینە ★★ ئەگەر هوین گازی وان بکەن، گازییا هەوە گولێ نابن ، و ئەگەر خۆ گولێ بن ژی بەرسڤا هەوە نادەن، و ڕۆژا ئاخرەتێ ژی ، دێ خۆ ژ شرکا هەوە بەری کەن، و کەس وەکی منێ شارەزا، تە ئاگەهدار ناکەت.

٣٢ - في الصحيح: عَنْ أَنَسٍ قال: "شُجَّ النبي صلى الله عليه وسلم يَوْمَ أُحُدٍ، فَقال: كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا نَبِيَّهُمْ ؟! فنَزَلَت﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾،.

ئانکو : ژ ئەنەسی -رازیبونا خودێ لێبیت- گوت : "ل روژا ئوحودێ سەر و سیمایێ پێغەمبەری ﷺ هاتە شەقکرن، و ددانێ وی هاتە شکاندن یێ کورسیێ، پێغەمبەری ﷺ گوت : دێ چەوا گەلەک ئیفلەحێ بینن کو سەرێ پێغەمبەرێ خو شکاندی؟ لوێرێ ئایەت هاتە خار : ﴿هەی موحەممەد، بزانە تە چو دەست د ڤی کاروباریدا نینە﴾.

٣٣ - وَفِيهِ: عَنِ ابْنِ عُمَرَ : "أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم -إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنَ الْفَجْرِ- يَقُولُ: اللَّهُم إِلْعَنْ فُلَاناً، فُلَاناً، وَفُلَاناً؛ بَعْدَمَا يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ؛فَأَنْزَلَ اللَهُ تعالى: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ ﴾.

ئانکو : و ژ ابن عومەری -رازیبونا خودێ لێبیت- : " دەمێ پێغەمبەری ﷺ سەرێ خو ژ رکوعێ بلند دکر، د رکاعەتا ئەخیرێ یا سپێدێ دا من گوهلێ بو دگوت خودایێ من لەعنەتا بکە ل فلانی و فلانی، ئەفە لپشتی خاندنا قنوتێ بو کو دگوت : سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد، ژبەر هندێ الله تعالی ئەف ئایەتە ئینا خار : ﴿هەی موحەممەد، بزانە تە چو دەست د ڤی کاروباریدا نینە﴾. "

٣٤ - وَفِي رُوَايَةٍ: يَدْعُو عَلَى صَفْوَانَ بنِ أُمَيَّةَ، وَسُهَيْلِ بنِ عَمْرُو، وَالْحَارِثَ بنِ هِشَام، فنَزَلَتْ: ﴿ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾. "البخاري: المغازي (٤٠٧٠) , وأحمد (٩٣/٢).

ئانکو : و د ریوایەتەکا دیدا : دبێژیت دعا دکرن ل صفوان بن أمیة، و سهل بن عمرو، و حارث بن هشام، ژبەر هندێ ئەف ئایەتە هاتە خار : ﴿هەی موحەممەد، بزانە تە چو دەست د ڤی کاروباریدا نینە﴾. "

٣٥ - وَفِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قال: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حِينَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾؛ قال: يا مَعَشرَ قُرَيْشٍ! ـ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا ـ اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ؛ لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً ، يا عَبّاسُ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً. يا صَفِيَّةُ عَمَّةُ رَسُولِ اللَّه! لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً. وَيا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ! سَلِينِي مَا شِئْتِ مِنْ مَالِي؛ لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً" البخاري: الوصايا (٢٧٥٣) , ومسلم: الإيمان (٢٠٦)

ئانکو : و ژ ئەبو هورەیرەی -رازیبونا خودێ لێبیت- گوت : " لدەمێ ئەف ئایەتە هاتیە خار ﴿و مرۆڤ و لێزمێت خۆ بیێت نێزیك، ئاگەهدار بکە و بترسینە﴾ رابو ڤە، گوتی : گەلی جڤاتا قورەیشیان -ئان پەیڤەکا وەکی وێ- خو بکرن ئەس چ فایدەی ناگەهینمە هەوە لدەف الله ـی ، ئەی صفیە مەتا پێغەمبەری ﷺ ئەس چ فایدەی ناگەهینمە تە لدەف الله ـی ، ئەی

فاتیمایا کچا پێغەمبەری ﷺ تە چ دڤێت ژ مال و سامانێ من ژمن داخاز بکە، چونکی ئەس چ فایدەی ناگەهینمە تە لدەف اللە ــی."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا هەردوو ئایەتان.

یا دووێ : چیروکا ئوحودێ.

یا سێیێ : قنوت خاندنا پێغەمبەری ﷺ ، و لپشت وی سادات الاولیاء هەبون «کو سحابییّت پێغەمبەری بون ﷺ » و ئامین کر د نڤێژێ دا .

یا چارێ : ئەوێت دوعا لێ هاتینە کرن کافر بون.

یا پێنجێ : ئەوا وان ئەنجامدای ئەو زوربەیا کافران وێ ئەنجام نادەن، ژوان : سەرێ پێغەمبەری شکاند، رژد بون لسەر کوشتنا وی، و ژوان : کرێتکرنا لەشێن مسلمانان، دگەل هندێ کو ئەو کورێت مامێ وی بون.

یا شەشێ : لسەر وێ اللە تعالی ئەف ئایەتە هنارت : ﴿هەی موحەممەد، بزانە تە چو دەست د ڤی کاروباریدا نینە﴾.سورة آل عمران آية: ١٢٨.

یا حەفتێ : گوتنا اللە تعالی : ﴿یان دێ توبە ژێ هێتە وەرگرتن، یان دێ هێنە سزادان﴾ و اللە تعالی توبە ژوان وەرگرت و وان ئیمان ئینا.

یا هەشتێ : خاندنا قنوتێ د دەمێ نەوازلێدا. «ئانکو هاتنا بەلایەکێ لسەر مسلمانان».

یا نەهێ : دبینین پێغەمبەری ﷺ لدەمێ دوعاکرنێ ناڤێت وان و ییّت بابێت وان ئینان. «ژوان ییّت پێغەمبەری دعا لێ کرین : صفوان بن أمية، و سهل بن عمرو، و حارث بن هشام».

یا دەهێ : لەعنەت کرنا کەسەکێ دیارکری د خاندنا قنوتێدا.

يا يازدێ : چيروكا پێغەمبەرى ﷺ لدەمێ ئەف ئايەتە بو هاتيە خار كو دبێژيت : ﴿مرۆڤ و لێزمێت خۆ يێت نێزيك، ئاگەهدار بكە و بترسينە﴾. سورة الشعراء آية: ٢١٤.

يا دوازدێ : مجديا پێغەمبەرى ﷺ د دينێ ويدا، بوى جورى كو خەلكى ئەو ناف كر ب دين، و هەروەسا ئەگەر مسلمانەك وەبكەت دێ هەر وەبێژنێ.

يا سێزدێ : پێغەمبەرى ﷺ ب نێزيكريت و ديرترين كەسى دگوت : "ئەس چ فايدەى ناگەهينمە تە لدەف الله ـى" حەتا گوتى : " ئەى فاتيما كچا محمدى، ئەس چ فايدەى ناگەهينمە تە لدەف الله ـى" البخاري: الوصايا (٢٧٥٣) وتفسير القرآن (٤٧٧١) , ومسلم: الإيمان (٢٠٦) ،ڤێجا ئەگەر ئەو كو مەزنێ هەمى پێغەمبەرانە كو نەشێت فايدەى بگەهينيتە مەزنا ئافرەتان فاتيمايێ، و مروڤان ژى باوەرى يا ئينای كو ئەو هيچ تشتەكى نابێژيت ئەگەر حەق نەبيت، پاشى سەحكەتە دلێ خەلكێ خەواص كا چ تێدايە، وى دەمى دێ بو روهون بيت كو تەوحيد چيە و ئەف دينە ژى چەندێ خەريبە.

باب (١٦) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قالوا مَاذَا قال رَبُّكُمْ قالوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾. سورة سبأ آية: ٢٣.

گوتنا الله تعالى : گاڤا ترس ل سەر دلێ وان نەما، دێ بێژنە ئێکدو: خودایێ هەوە چ گۆت ، دێ بێژن: هەقی گۆت و ئەوە یێ بلند و مەزن.

٣٦ - في الصحيح: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: "إِذَا قَضَى اللَّهُ الأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلاَئِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خَضَعَاناً لِقَوْلِهِ، كَأَنَّهُ سَلْسَلَةٌ عَلَى صَفْوَانَ، يَنْفُذُهُمْ ذَلِكَ، ﴿حَتَّى إِذا فُزِّعَ عَن قُلُوبهُم قالوا مَاذا قال ربكَمْ قالوا الْحَقُّ وَهُوَ العَلِّي الْكَبِيرُ﴾، فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرِقُ السَّمْعِ، وَمُسْتَرِقُ السَّمْعِ هَكَذَا، بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ ـ وَصَفَهُ سُفْيانُ بِكَفِّهِ، فَحَرَّفَهَا وَبَدَّدَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ـ فَيَسْمَعُ الكَلِمَةَ، فَيُلْقِيهَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ، ثُمَّ يُلْقِيهَا الآخَرُ إِلَى مَنْ تَحْتَهُ، حَتَّى يُلْقِيَهَا عَلَى لِسَانَ السَّاحِرِ أَو الْكَاهِنِ ، فَرُبَّمَا أَدْرَكَهُ الشِّهَابُ قَبْلَ أَنْ يُلْقِيَهَا، وَرُبَّمَا أَلْقَاهَا قَبْلَ أَنْ يُدرِكَهُ، فَيَكْذِبُ مَعَها مَائة كِذْبَةً فَيُقال: أَلَيْسَ قَدْ قال لَنَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا: كَذَا وَكَذَا فَيُصَدَّقُ بِتِلْكَ الْكَلِمَةِ الَّتِي سُمِعَتْ مِنَ السَّمَاءِ".

ئانکو : دفەرموومدەیەکا صحیحادا ژ ئەبو هورەیرەی -رازیبونا خودێ لێبیت- ژ پێغەمبەری ﷺ کو گوتی : "ئەگەر الله ـی ئەمرەک دا ل ئەسمانی مەلائیکەت چەنگێت خو ڤەتقوتن دشکێن بو گوتنا الله ـی، ترسا وان ژ ئەمرێ الله ـی وەکی کەسەکیە کو زنجیرەکا ئاسنی ل کەڤرەکی بدەت چەند دەنگەگێ بهێز دێ ژێ هێت ئەو دەنگ ژ چەنگێت مەلائیکەتان دهێن، ﴿گاڤا ترس ل سەر دلێ وان نەما، دێ بێژنە ئێکدو: خودایێ هەوە چ گۆت ، دێ بێژن: هەقی گۆت و ئەوە یێ بلند و مەزن﴾، ئەو ئەجنەیێت دچنە ئەسمانی گوهێ خو ددەنە مەلائیکەتان دێ وان گوهل وی ئەمری بت ئەوێ مەلائیکەت دبێژن الله ـی هوسا

ئەمرێ كرى، سوفيانى ب تبلێن دەستێ خو وەسفا وان كر كو چەوا دچنە سەر ئێكو دوو، دێ وان گوهل ئاخڤتنا مەلائيكەتان بن دێ بو يێت بن خودا بێژيت پاشى ئەوێ دى دێ بو يێت بن خودا بێژيت، حەتا بگەهيتە بنى ئەو ژى دگەهينيتە ساحران و كاهنا، هندەک جاران ژى ئحتيمالە بگەهينت پاشى ستێر ڤێبكەڤيت و ئحتيمالە ژى گوتنێ بگەهێنت وڤێ بكەڤيت، و ئەوا وى وەرگرتى دێ سەد درەوا لێ زێدە كەت، پاشى خەلک دێ بێژن : ئەرێ فلان روژێ ساحرى هوسا و هوسا نەگوتبو و درست دەركەت ؟ ئەو ژى ژبەر هندێ كو ئەجنا يێت بو ئينااين ژدەڤێ مەلائيكەتان ل ئەسمانى."

٣٧ - وَعَنِ النَّوَّاسِ بنِ سَمْعَانِ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُوحِيَ بِالْأَمْـرِ؛ تَكَلَّـمَ بِالْوَحْيِ، أَخَذَتِ السَّمَاواتِ مِنْهُ رَجْفَةٌ - أَوْ قال: رِعْدَةٌ شَدِيدَةٌ - خَوْفاً مِنَ اللَّهِ لأ ، فَإِذَا سَمِعَ ذَلِكَ أَهْلُ السَّمَاواتِ؛ صَعِقُوا؛ وَخَرُّوا لِلَّهِ سُجَّداً، فَيَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَرْفَعُ رَأْسَهُ جِبْرِيلُ، فَيُكَلِّمُهُ اللَّهُ مِنْ وَحْيِهِ بِمَا أَرَادَ ، ثُمَّ يَمُرُّ جِبْرِيلُ عَلَى الْمَلَائِكَةِ، كُلَّمَا مَرَّ بِسَمَاءٍ سَأَلَهُ مَلَائِكَتُهَا: مَاذا قال رَبُّنَا يا جِبْرِيلُ؟ فَيَقُولُ جِبْرِيلُ: قَالَ الْحَقَّ، وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ، قَالَ: فَيَقُولُونَ كُلُّهُمْ مِثْلَ مَا قال جِبْرِيلُ؛ فَيَنْتَهِي جِبْرِيلُ بِالْوَحْيِ إِلَى حَيْثُ أَمَرَهُ اللَّهُ" .

ئانكو : ژ نەواسێ كورێ سەمعانى -رازيبونا خودێ لێبيت- گوت پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوت : "ئەگەر الله تعالى ڤيا وەحيێ ب فەرمانەكێ بكەت ، دێ ب وەحيێ ئاخڤيت، عەسمان رەجفينەک هژيانەكا دژوار ڤێدكەفيتن ژ ترسێن هندێ دا كو ئەڤە ئەمرەكە ژ الله ـى دەركەت، ڤێجا دەمێ خەلكى گوھ ل گوتنا الله ـى دبن ، ئەو دلگرتى دبن و بو الله ـى دچنە سوجدێ، ئێكەم مەلائيكەت سەرێ خو بلند دكەت ژ سوجدێ جبريلە، ڤێجا الله دگەل دئاخڤيت ب وەحيێ، هەرچيا وى بڤێت، پاشى جبريل دێ لسەر مەلائيكەتان دەربازبيت هەر عەسمانەكى دێ مەلائيكەت پسيارا ژێ كەن خودايێ مە چ ئەمر كر چ گوت ؟ جبريل دبێژيت خودايێ مە حەقى گوت ئەو يێ بلند و مەزنە، ڤێجا مەلائيكەت ژى وێ

دبێژن یا جبریلی گوتی، پاشی جبریل وەحیێ دگەهینیتە وی جهی یێ اللە ـی فەرمان لێ کری."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتێ.

یا دووێ : و تێدا بەڵگەیێن یێت تێدا کو شرکێ بەتال دکەت، تایبەت ئەوێن گرێدای ب زەلام باشان ڤە، ئەف ئایەتە یا بەرنیاسە ب : ڕەگێ دارا هەمی جورێت شرکێ د دلیدا د قەتینت.

یا سێیێ : گوتنا اللە تعالی : ﴿دێ بێژن: هەقی گۆت و ئەوە یێ بلند و مەزن﴾.سورة سبأ آية: ٢٣.

یا چارێ : ئەگەرێ پسیارکرنا وان دەربارەی وێ. «ترسا مەلائیکەتانە ژبەر هندێ پسیارێ ژ جبریلی دکەن».

یا پێنجێ : جبریل ژی بەرسڤا وان ددەت بوێ کو دبێژیت : "گوتی هوسا و هوسا."

یا شەشێ : بەحسێ وێ کو جبریل ئێکەم کەسە کو سەرێ خو بلند کری.

یا حەفتێ : بەرسڤا هەمی ئەهلێ عەسمانی ددەت چونکی پسیارێ ژێ دکەن.

یا هەشتێ : ژ هوش خو چون هەمی ئەهلێ عەسمانی دکریت.

یا نەهێ : عەسمان ژبەر ئاخڤتنا اللە ـی دکەڤنە د لەرزینێدا.

یا دەهێ : جبریل ئەو کەسەیە کو وەحی و ئەمرێ اللە تعالی دگەهینیتە وی جهی وی کەسی یێ اللە تعالی فەرمان لێ کری.

یا یازدێ : بەحسێ وێ گوهدانا ئەجنا بو دزینا زانیاریان.

یا دوازدێ : بەحسێ سیار بونا وان لسەر ئێک.

یا سێزدێ : هنارتنا نەیزەکان. «کو مەلائیکەتان د هنارتنە ئەجنەیان».

یا چاردێ : هندەک جاران نەیزەک بوان دکەفیت بەری بگەهنە خارێ و و بگەهینن، هندەک جاران ژی دگەهینیتە گوهێت مروفان ژ ساحران ژبەری ڤێبکەفیت.

یا پازدێ : ئەو یا تێدا کو هندەک جارا ساحر و کاهن هندەک تشتان دبێژن راست دەردکەڤن.

یا شازدێ : دگەل هندێ دێ سەد درەوان پێڤە کەت.

یا هەفدێ : درەوا وی ب راست نادانن ئیلّا ب ئەگەرێ ڤێ کەلیمەیێ نەبت کو ل عەسمانی وەرگرتی.

یا هەژدێ : نەفس حەژ تشتێن بەتاّل دکەت و قەبیل دکەت، دبینین چەوا خو ب ئێک کەلیمەیا راستا وان ساحران گرێ ددەن، و سەربورا بخو ژ سەد درەوێن وان نا وەرگرن.

یا نوزدێ : ئێک ئێکە دگەهینە لبن خودا وێ گوتنێ و دپارێزن و بخو دکەنە بەلّگە.

یا بیستێ : جێگیرکرنا سیفەتێن الله تعالی.

یا بیست و ئێکێ : ئەو ترس و لەرزینە بێگومان ژبەر ترسا الله ـی بو.

یا بیست و دووێ : ئەو ئێکسەر بو الله ـی دجنە سوجدێ.

باب (١٧) الشَّفَاعَة

مەهدەر

گوتنا الله تعالى: ﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ . سورة الأنعام آية: ٥١.

ئانكو : و تو، ئەوێت دترسن ل دەڤ خودايێ خۆ بێنە كۆمكرن ب ڤێ قورئانێ ئاگەهدار و هشيار بكە، وان ژ وى پێڤەتر چو هاريكار و بەرەڤان و مەهدەرچى نينن، دا ئەو پارێزكارييا خودێ بكەن .

گوتنا الله تعالى: ﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعاً﴾ . سورة الزمر آية: ٤٤.

ئانكو : بێژە: مەهدەرى هەمى يا خودێيە .

گوتنا الله تعالى: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ﴾.سورة البقرة آية: ٢٥٥.

ئانكو : كييە مەهدەرێ ل دەڤ بكەت بێى دەستويرا وى! .

گوتنا الله تعالى: ﴿وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئاً إِلاَّ مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾ . سورة النجم آية: ٢٦.

ئانكو : و گەلەك مليا كەت ل ئەسمانان يێت هەين ، د گەل هندێ ژى مەهدەرا وان ب چو ناچيت يا وى نەبيت يێ خودێ دەستويرييا وى بدەت و بڤێت .

گوتنا الله تعالى: ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ★★ وَلا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلاَّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ . سورة سبأ آية: ٢٣.

ئانكو : بێژە: كا گازى وان بكەن ئەوێت هەوە هزر دكرن، كو ئەو پەرستييێت ڕاست و دورستن شوينا خودێ، هندى دندكا تۆزكێ د دەست واندا نينە، نە ل ئەردى و نە ل ئەسمانان، و وان چو هەڤشكى د ئەرد و ئەسماناندا نينە، و چو پشتەڤانى و هاريكارى ژ وان ناگەهيتە خودێ ★★ و مەهدەرا كەسێ ل دەڤ خودێ فايدە ناكەت، يا وى نەبيت يێ خودێ دەستويرييا وى بدەت.

قال أَبُو الْعَبَّاسِ: "نَفَى اللَّهُ عَمَّا سِوَاهُ كُلَّ مَا يَتَعَلَّقُ بِهِ الْمُشْرِكُونَ -فَنَفَى أَنْ يَكُونَ لغَيْرِهِ مُلْكٌ، أَوْ قِسْطٌ مِنْهُ، أَوْ يَكُونَ عَوْناً للهِ- وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا الشَّفَاعَةُ،فَبَيَّنَ أَنَّهُا لاَ تَنْفَعُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّبُّ، كَمَا قال: ﴿وَلاَ يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَن ارْتَضَى﴾. فَهَذِهِ الشَّفَاعَةُ الَّتِي يَظُنُّهَا الْمُشْرِكُونَ، هِيَ مُنْتَفِيَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ كَمَا نَفَاهَا الْقُرْآن. وَأَخْبَرَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: أَنَّهُ يَأْتِي فَيَسْجِدُ لِرَبِّهِ وَيَحْمَدُهُ، لاَ يَبْدَأُ بِالشَّفَاعَةِ أَوَّلاً، ثُمَّ يُقال لَهُ: ارْفَعْ رَأْسَكَ، وَقُلْ يُسْمَعْ، وَسَلْ تُعْطَ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ". الترمذي: تفسير القرآن (٣١٤٨) , وابن ماجه: الزهد (٤٣٠٨).

ئانكو : ابو عەباسى «ابن تيمية» گوت : "الله تعالى رەد دكەت كو هەر چ كو موشركان ڤە يا گرێداى بيت و ئومێد پێ هەبيت ، و رەد دكەت كو ژبلى وى كەسێ مولک نينە يان بەش ، و موشركان هيچ نەما تنێ شەفاعەت نەبيت ، پاشى روهنكر كو شەفاعەتێ هيچ مفايەک نينە ئيلا بو كەسەكى كو الله رێكێ بدەتێ ، هەروەكى دبێژيت : (شەفاعەتێ ناكەن ئيلا بو كەسەكى كو الله ـيێ رازى بت ژ شەفاعەت كەرى و يێ بو دهێتە كرن).

ئەف شافاعەتە كو موشركان هوسا گومان دبر ، كو ئەف شەفاعەتە نينە وجود ، كا چەوا قورئان يا نەفى كرى و پێغەمبەرى ﷺ ژى خەبەر يێ داى : "ئەو دێ هێت و سوجدێ بو الله ـى بەت و سپاسى و حەمدا وى كەت" (لدەستپێكێ شەفاعەتێ ناكەت) ، پاشى دێ پێ هێتە گوتن : "ئەى محمد سەرێ خو بلند بكە و باخڤە من هاشتە هەيە ، داخازا بكە دێ هێتە دان بووتە ، شەفاعەتێ بكە دێ ژتە هێتە وەرگرتن. "

وقال له أَبُو هُرَيْرَةَ س: مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قال: مَنْ قال: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصاً مِنْ قَلْبِهِ ، فَتِلْكَ الشَّفَاعَةُ لِأَهْلِ الْإِخْلَاصِ -بِإِذْنِ اللَّهِ-، وَلَا تَكُونُ لِمَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ. وَحَقِيقَتُهُ: أَنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ هُوَ الَّذِي يَتَفَضَّلُ عَلَى أَهْلِ الْإِخْلَاصِ، فَيَغْفِرُ لَهُمْ بِوَاسِطَةِ دُعَاءِ مَنْ أَذِنَ لَهُ أَنْ يَشْفَعَ، لِيُكْرِمَهُ، وَيَنَالَ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ ، فَالشَّفَاعَةُ الَّتِي نَفَاهَا الْقُرْآنُ مَا كَانَ فِيها شِرْكٌ، وَلِهَذَا أَثْبَتَ الشَّفَاعَةَ بِإِذْنِهِ فِي مَوَاضِعَ، وَقَدْ بَيَّنَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهَا لَا تَكُونُ إِلَّا لِأَهْلِ التَّوْحِيدِ والْإِخْلَاصِ". انْتَهى كَلَامُهُ .

ئانکو : ئەبو هورەیرەی پسیار ژ پێغەمبەری ﷺ کر : "کی کەیفخوشترین کەسە ب شەفاعەتا تە ؟ گوتی : هەر کەسێ بێژیت لا اله الا الله و خالص «بێ زەغەل»د دلیدا ، ئاها ئەو شەفاعەتە بو ئەهلێ ئیخلاصێ یە ، ب ئیزنا الله ـی ، ئەو بو کەسەکی نینە کو شریک بو الله ـی دانابن.

و راستیا وێ هوسایە : الله بخو فەزل و باشیا خو ددەتە بسەر ئەهلێ ئیخلاصی و لوان خوش دبیت ب ئەگەرێ دوعاییێن کەسەکی کو شەفاعەتێ بو دکەت و رێز لوی شەفاعەت کەری دهێتە کرن و مەقامێ مەحمودێ ددەتێ.

و ئەو شەفاعەتا الله ـی رەد کری د قورئانێ دا ئەوە یا کو شرک تێدا بیت ، و هەر ژبەر هندێ لچەندین جهان شەفاعەتا خو یا جێگیرکری ب ئیزنا خو ، وهەروەسا پێغەمبەری ﷺ یا روهنکری کو شەفاعەت نینە ئیلا بو ئەهلێ تەوحید و ئیخلاصێ نەبیت " ئاخفتنا شێخی بدوماهی هات.

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروقەکرنا ئایەتان.

یا دووێ : سالوختێن شەفاعەتێن کو هاتینە رەدکرن.

يا سێیێ : سالوختێن شەفاعەتێن کو هاتینە جێگیرکرن.

يا چارێ : بەحسێ شەفاعەتا مەزن ، ئەوژی مەقام مەحمودە.

يا پێنجێ : سالوخەتێن چەوانیا کرنا شەفاعەتا پێغەمبەری ﷺ کو ئەو دەستپێناکەت ب شەفاعەتێ ، بەلکو دجیتە سوجدێ ، دەمێ ئیزن پێ دهێتە دان شنی شەفاعەتێ دکەت.

يا شەشێ : کی کەیفخوشترین کەسە ب شەفاعەتێ؟.

يا حەفتێ : شەفاعەت بو هیچ کەسەکی نینە کو شەریک بو اللە ـی پەیدا کربن.

يا هەشتێ : و روهنکرنا راستیا وێ.

باب (١٨) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾. سورة القصص آية: ٥٦.

گوتنا الله تعالى : تو نەشێی ئەوێ تە بڤێت ڕاستەڕێ بکەی، بەڵێ خودێیە یێ بڤێت ڕاستەڕێ دکەت.

٣٨ - في الصحيح: عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ قال: " لـمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ؛ جَاءَهُ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم وَعِنْدَهُ عَبْدُ اللَّهِ بنُ أَبِي أُمَيَّةَ وَأَبُو جَهْلٍ، فقال لَهُ: يا عَمِّ! قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، كَلِمَةً أُحَاجُّ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ ، فَقَالَا له: أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟! فَأَعَادَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم، فَأَعَادَا، فَكَانَ آخِرَ مَا قَال: هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، فقال النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ؛ فأَنزَلَ اللَّه لأ ﴿مَا كَانَ للنبي والَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى ﴾، وأَنزَلَ اللَّهُ فِي أَبِي طَالِبٍ: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ﴾". سورة القصص آية: ٥٦.

ئانکو : ژ سەعیدێ کورێ موسەیبی -رازیبونا خودێ لێبیت- ڤەدگوهێزیت کو بابێ وی گوت : دەمێ مرنا ئەبو تالبی نێزیک بوی پێغەمبەر ﷺ هاتە نک وی دیت عبدالله ـیێ کورێ ابی امیەی و ئەبو جهل پێل دەف پێغەمبەری ﷺ گوتی : یا مامێ من بێژە لا اله الا الله گوتنەکە دا ئەز بشێم لدەف الله ـی بەرەڤانیێ ژتە بکەم ، عبدالله یان ئەبو جەهی گوتە ئەبو تالبی : ئەرێ تو دێ دینێ عبدالمطلبی هێلی ، پێغەمبەری ﷺ ئاخڤتنا خو دوبارەکر و وان ژی ئاخڤتنا خو دوبارەکر ، و دوماهیک ئاخڤتنا ئەبو تالبی بەری بمریت گوتی ئەز پێل سەر دینێ عبدالمطلبی و نەگوت لا اله الا الله ، پێغەمبەری ﷺ گوتی : ئەز دێ داخازا ژێبرنا گونەهان بوتە ژ الله ـی کەم شەرتەکی ئەگەر نەهیا من نەکەت ، الله تعالى ئایەت ئینا خار :

﴿نەدورستە بۆ پێغەمبەری و خودان باوەران، داخوازا گونەهـ ژێبرنێ بۆ موشرکان بکەن، خۆ ئەگەر مرۆڤێت وان ژی بن﴾ .تایبەت ئایەت هات دەربارەی ئەبو تابلی : ﴿تو نەشێی ئەوێ تە بڤێت ڕاستەڕێ بکەی، بەلێ خودێیە یێ بڤێت ڕاستەڕێ دکەت، و ئەو چێتر دزانیت کا کی دێ باوەرییێ ئینیت، و کا بەرێ کێ ل ڕێکا ڕاستە﴾ .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ﴿تو نەشێی ئەوێ تە بڤێت ڕاستەڕێ بکەی، بەلێ خودێیە یێ بڤێت ڕاستەڕێ دکەت﴾.سورة القصص آية: ٥٦.

یا دووێ : شروڤەکرنا گوتنا الله تعالى ﴿تو نەشێی ئەوێ تە بڤێت ڕاستەڕێ بکەی، بەلێ خودێیە یێ بڤێت ڕاستەڕێ دکەت، و ئەو چێتر دزانیت کا کی دێ باوەرییێ ئینیت، و کا بەرێ کێ ل ڕێکا ڕاستە﴾.سورة التوبة آية: ١١٣.

یا سێییێ : ئەو مەسەلا مەزنە : شروڤەکرنا گوتنا پێغەمبەریەﷺ کو گوتی : "بێژە لا اله الا الله" جێوازی وان کەسان بێت بانگەوازیا علمی پێ دکەن.

یا چارێ : ئەبو جەهل و ئەوێن دگەل دزانی کو مەبەستا پێغەمبەریﷺ چیە کو بێژیتە زەلامەکی : "بێژە لا اله الله" خودێ وی ژ باشییێ دویر بکەت یێ کو ئەبو جەهل ژوی شارەزاتر ب ئەصلێ دینی کو لا اله الا الله ـیە.

یا پێنجێ : مجدیا پێغەمبەریﷺ لسەر مسلمان بونا مامێ وی

یا شەشێ : رەدە بو وان یێ وەسا هزردکەن عبدالمطلب و ئەوێن لبەری وی ژ مسلمانان بون.

یا حەفتێ : پێغەمبەریﷺ داخازا لێخوشبونێ بو مامێ خو کر بەلێ الله تعالى لێخوش نەبو ، لسەر هندێ ڕێگری ژی لێکر کو دوعایێن هوسا بکەت.

يا هەشتێ : زیانا هەڤالێن خراب لسەر مروڤی .

يا نەهێ : زیانا ب مەزن دانانا بابو باپیران.

يا دەهێ : شوبهەیا وان ئەوێن ئەهلێ بەتاڵی نە لسەر ڤێ ، هەروەکو ئەبو جەهلی کری .

يا یازدێ : شاهد ئەوە کو دوماهیکا مروفی حسابە ، بوێ ئەگەر ئەو پەیڤە گوتبا دا مفای گەهینیتێ.

يا دوازدێ : هزرکرن د مەزنیا وێ شوبهەیا د دلێ گومرایان دا چونکی دوێ چیروکێ دا ب هیچ شێوەیەکی گەنگەشە دگەل ئەبو تالبی نەکر تنێ ئەو نەبیت کو مەسەلە باب و باپیرن ، دگەل زێدەپێڤەچونا پێغەمبەری ﷺ و دوبارەکرنا وی ، ژبەر هندێ ئەو کەلیمەیە -لا اله الا الله- لدەف وان موشرکان زور یا روهن بو تنێ یا وان ئەو بو کو لدیف باب و باپیرێن خو دچون.

باب (١٩) مَا جَاءَ أَنَّ سَبَبَ كُفْرِ بَنِي آدَمَ وَتَرْكِهِمْ دِينَهُمْ هُوَ الْغُلُوُّ فِي الصَّالِحِينَ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر ئەگەرێ کافربونا زاروکێن ئادەمی دیربونا وان ژ دینێ وان و زێدەرەوی کرنا وان د هندەک مروڤێن باش دا

گوتنا الله تعالى: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ﴾ . سورة النساء آية: ١٧١.

ئانکو : هەی خودانێت کتێبان هوین توندییێ د دینێ خۆدا نەکەن، و ژ ڕاستی و هەقییێ پێڤەتر د ڕاستا خودێدا نەبێژن.

٣٩ - في الصحيح: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِ اللَّهِ لأ: ﴿وَقالوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴾؛ قالَ: هَذِهِ أَسَمَاءُ رِجَالٍ صَالِحِينَ مِنْ قَوْمِ نُوحٍ، فَلَمَّا هَلَكُوا أَوْحَى الشَّيْطَانُ إِلَى قَوْمِهِمْ أَنِ انْصُبُوا إِلَى مَجَالِسِهِمُ الَّتِي كَانُوا يَجْلِسُونَ فِيها أَنْصَاباً، وَسَمُّوهَا بِأَسْمَائِهِمْ، فَفَعَلَوا، فَلَمْ تُعْبَدْ، حَتَّى إِذَا هَلَكَ أُوْلئِكَ وَنُسِيَ الْعِلْمُ؛ عُبِدَتْ. وقال ابْنُ الْقَيِّمِ: "قال غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ السَّلَفِ: لَمَّا مَاتُوا؛ عَكَفُوا عَلَى قُبُورِهِم، ثُمَّ صَوَّرُوا تَمَاثِيلَهُم، ثُمَّ طَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ، فَعَبَدُوهُمْ".

ئانکو : ژ ابن عەباسی -رازیبونا خودێ لێبیت- د گوتا الله تعالى دا : ﴿گوتنە دویکەڤتییێت خۆ: پەرستییێت خۆ نەهێلن، و وەددی و سوواع و یغوث و یەعووق و نەسری نەهێلن ئەڤە بوتێت وان بوون﴾ ، دبێژیت : "ئەڤە ناڤێن هندەک مروڤێن باش بون ژ قەومێ نوحی ، و دەمێ مرین شەیتانی وەحی بو مروڤێن وان فرێن کرن ئانکو سەردا برن و ئەو جهێن ئەو لێ

درینشتنه خارێ هندەک ژ شکلێت وان دروست بکەن و سەنەمێت وان بدانە وێرێ ، و ناڤێت وان بدانە سەر ، وان ژی وەکر ، و پەرستنا وان نەدکر حەتا بشتی ئەو جیلە مرین و هندەکێت دی هاتین نەدزانی ئەسلێ ڤان چ تشت بون ئینا رابون عیبادەت بو کرن."

ابن قیم دبێژیت : گەلەک ژ زانییێت سەلەفان دبێژن : "دەمێ مرین خەلک دچونە سەر قەبران و دمانە لوێرێ ، پاشی وێنێ وان دروست دکرن ، پاشی چەندەک بسەرڤە چو دەست دا پەرستنا وان سەنەمان."

٤٠ - وَعَنْ عُمَرَ سأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ" البخاري: أحاديث الأنبياء (٣٤٤٥)

ئانکو : و ژ عومەری : کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "د مەتحێن مندا زێدە ڕەوییێ نەکەن ، ئەگەر دێ وەکی نەصرانیا لهەوە هێت دەربارەی عیسایێ کورێ مەریەمێ کو زێدە ڕەوی کر ، ئەز بتنێ بەندەیەکم ، بێژنە من : بەندەیێ اللە ـی و پێغەمبەرێ وی".

٤١ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَال: قال رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ الْغُلُوُّ" . النسائي: مناسك الحج (٣٠٥٧)

ئانکو : و پێغەمبەری ﷺ گوت : "هشیاربن ژ زێدە ڕەوییێ ، چونکی ژناف چونا ئومەتێن لبەری هەوە ژ ئەگەرێ زێدە ڕەوییێ بو."

٤٢ - وَلِمُسْلِمٍ: عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ - قالها ثَـلَاثاً-" .مسلم: العلم (٢٦٧٠)

ئانکو : و ژ موسلمی کو ژ ابن مەسعودی ڤەدگوهێزیت : کو پێغەمبەری ﷺ گوت : "ژنافچون یێت گوتن و کریارێن خودا زور زێدە ڕەوییێ دکەن ، سێیێ جاران گوت".

لةيَرىَ چةند مةسئةلةك ييَت هةين :

يا ئيَكىَ : ئةم وىَ تيَدگةهين دةى دةرگةهيدا و و دوو دةرگةهيَن پشتى وى ژى خةريبا ةىَ ئيسلامىَ ، و وىَ دبينين ژ قودرةتا الله ـى دوىَ دا كو چةوا عةجيَبيا دلان لاددةن.

يا دووىَ : نياسيانا ئيَكةم شرك كو رويداى لسةر عةردى ، ئةوژى شوبةهيا زةلام باشان بو.

يا سيَيىَ : ئيَكةم تشته كو دينىَ پيَغةمبةران گوهورى ، و ئةگةرىَ ةىَ گوهورينىَ چيه ، و دگةل هندىَ دزانين كو الله ـى پيَغةمبةر ييَت هنارتين.

يا چارىَ : وىَ وةردگرين كو نةفسان حةز يالسةر وةرگرتنا بيدةعةيان هةى ، دگةل هندىَ ژيدا شةريعةتيَن پاك خةلك رةدد دكةن.

يا پيَنجىَ : ئةگةرىَ سةرداچونا زوربةيا خةلكى تيَكةل بونا حةقيىَ دگةل باتلّى ، يا ئيَكىَ : حةژيَكرنا زةلام باشان ، يا دووىَ كو نةحةقيه : هندةك كةس ژ ئةهلىَ زانينىَ ، هندةك كار و كريار ييَت ئةنجام داين كو ئنيةتا وان باشى بو بةس ئةويَن لپشتى وان هاتين هوسا گومان برن كو مةرةما وان تشتةكىَ ديبو.

يا شةشىَ : شروڤةكرنا ئايةتا سورةتا نوح.

يا حةفتىَ : تةبيعةتىَ بةنى ئادةمى دويَدا دايه كو حةقى هيَدى هيَدى بةرةف كيَمبونىَ دچيت و نةحةقى ژى هيَدى هيَدى بةرةف بلندبونىَ دچيت.

يا هةشتىَ : ئةڤةژى شاهدة كو هندةك ژ سةلةفان نةقل دكةن كو : هنديكه بيدعةيه سةبةبىَ كوفرىَيه.

يا نةهىَ : شةيتان دزانيت كو بيدعه سةرئةنجامىَ وىَ بةرةف كيفه دچيت بلا بكةرىَ وىَ ژى مةرةما وى يا باش بيت.

یا دەهێ : تێگەهشتن دوی قاعیدێ گشتی کو کو نەهیکرنە ژ زێدە ڕەویێ ، و زانینا سەرئەنجامێ وێ ژی کو بەرەف کیفە دجیت.

یا یازدێ : زیانێت وێ کو بمینیە لسەر قەبران ب ئنیەتا باشی و کریارێن باش.

یا دوازدێ : زانینا قەدەغەکرنا پەیکەران و حیکمەتا نەهێلانێ.

یا سێزدێ : زانینا قەدر و رێزا ڤێ چیروکێ ،لسەر هندێ ئەف چیروکە زور پێتقیە بەس زوربەیا خەلکی ژێ دبێ ئاگەهن.

یا چاردێ : ئەف چیروکە زور یا عەجێبە ، ژوێ عەجێبتر ئەو موشرکە وێ چیروکێ دخوینن د کتێبێن تەفسیر و حەدیسان دا ، رامان و پەیڤان ژی تێدگەهن .بەس اللە تعالی ژی تشتەک یێ کریە دناف بەرا دلێ وان دا حەتا بیروباوەرێن وان یێت وەلێ هاتین کو : کارێ قەومێ نوحی باشترین عیبادەتە ، و بیروباوەرێن وان یێت وەلێ هاتین کو : اللە تعالی و پێغەمبەری ﷺ نەهی یا لوان کری کو ، ئەو کوفرەکە کو خوین و مالێ وان حەلال دبیت.

یا پازدێ : ئاشکەرایە کو وان موشرکان تنێ غەیری اللە ـی یێت پەرستین تنێ دا شەفاعەتێ بو بکەن.

یا شازدێ : هوسا گومان برن کو زانیایێت وان ئەو وێنە ژبەر هندێ یێت دروست کرین.

یا هەفدێ : روهنکرنەکا مەزن د گوتنا پێغەمبەری دا ﷺ : ﴿د مەتحێن مندا زێدە ڕەویێ نەکەن ، ئەگەر دێ وەکی نەصرانیا لهەوە هێت دەرباڕەی عیسایێ کورێ مەریەمێ کو زێدە ڕەوی کر﴾ البخاري: أحاديث الأنبياء (٣٤٤٥) , صلوات لسەر وی کەسی بن یێ کو دینێ خو ڕاگەهاندی ، ڕاگەهاندنەکا تەمام روهن و ئاشکەرا.

یا هەژدێ : ئاموژگاری یا لمە کری کو د زێدەرەویێ دا دێ ب هیلاک چین.

یا نوزدێ : ئاشکەرایە کو ئەو پێنج زەلام باشە نەهاتنە پەرستن حەتا زانین نەهاتیە ژبیر کرن ، هەر دوێ دا بومە روهن دبیت کو بونا زانینێ چ بها و قەدرەک یێ هەی ، ب نەمانا وێژی چ زیانەک یا هەی.

یا بیستێ : ئەگەرێ نەمانا ئەوی علمێ شەرعی مرنا زانایان بوو.

باب (٢٠) مَا جَاءَ مِنَ التَّغْلِيظِ فِيمَنْ عَبَدَ اللَّهَ عِنْدَ قَبْرِ رَجُلٍ صَالِحٍ؛ فَكَيْفَ إِذَاعَبَدَهُ؟!

بەڵگێن توند یێت هاتین لسەر هندێ کو لسەر قەبران پەرستنا الله ـی بهێتە کرن پا ئەگەر پەرستنا وان باشان بهێتە کرن دێ چەوا بیت ؟

٤٣ - في الصحيح: عَنْ عَائِشَةَ : "أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَنِيسَةً رَأَتْهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَمَا فِيهَا مِنَ الصُّوَرِ، فقال: "أُوْلئكَ إِذَا مَاتَ فيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالحُ -أَوِ الْعَبْدُ الصَّالحُ- بَنُوا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِداً، وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ، أُوْلَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ". فهَؤُلَاءِ جمَعوا بَيْنَ الْفِتْنَتَيْنِ: فِتْنَةِ الْقُبُورِ، وَفِتْنَةِ التَّمَاثيلِ• البخاري: الصلاة (٤٣٤) , ومسلم: المساجد ومواضع الصلاة (٥٢٨) ,.

ئانکو : یا راست ژ عایشایێ -رازیبونا خودێ لێبیت- یا هاتی کو دبێژیت : کو دەیکا سەلەمەیێ ئەو بو پێغەمبەری ﷺ بەحسکر کو ل وەلاتێ حەبەشێ کەنیسەک دیت ، و بەحسێ وان پەیکەر و وێنان ژی کر ئەوێن د کەنیسێ ڤە دیتین پێغەمبەری ﷺ گوتێ : "ئەو هندەک مروڤن "مسیحی" دەمێ مروڤەکێ چاک دناف واندا مربا دا رابن لسەر قەبری مزگەفتەکێ چێکەن و سەنەم دکرنە تێفە براستی ئەو پیسترین مروڤن لنک خودێ".

ئەوێن هە هەردوو جورە فیتنە یێت ئەنجام داین یا ئێکێ فتنا قەبران و یا دووێ چێکرنا سەنەمان.

٤٤ - وَلَهُمَا: عنها قالت: "لَمَا نُزِلَ برَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم، طَفِقَ يَطْرَحُ خَميصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ، فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا، فَقال: ـ وَهُوَ كَذَلِكَ ـ: لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى اليهُودِ وَالنَّصَارَى، اتّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ -يُحَذِّرُ مَا صَنَعُوا، وَلَوْلَا ذَلِكَ أُبْرِزَ قَبْرُهُ، غَيْرَ أَنَّهُ خُشِيَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِداً-" البخاري: الصلاة (٤٣٦) , ومسلم: المساجد ومواضع الصلاة (٥٣١)

ئانكو : ژ عايشايێ -رازيبونا خودێ ليّبيت- يا هاتى كو دبێژيت : "دەمێ پێغەمبەر ﷺ كەتيە بەر سەكەراتا مرنێ پاتەک هەبو بسەر چاڤێن خو د دادا ، چ دەمێ بێهنا وى تەنگ ببا دا وى پاتەى لسەر چاڤێن خو راكەت ، ڤێجا پێغەمبەرى ﷺ بوى حاليفە گوتى : "لەعنەتێن خودێ ل جهى و فەلەيان بن كو وان قەبرێن پێغەمبەرێت خو دكرنە مزگەفت" عايشايێ گوتى پێغەمبەرى ﷺ ئەف ئاخفتنە دگوت ژبەر هندێ دا مە بترسينت كو ئەم ژى وەكى وان نەكەين ، وئەگەر ژبەر هندێ نەبا دا قەبرێ پێغەمبەرى ﷺ هێتە بلندكرن ژهندێ د ترسيا كو خەلک مەزگەفتا لسەر قەبرێ وى ئاڤا بكەتن".

٤٥ - وَلِمُسْلِمٍ: عَنْ جُنْدُبٍ قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه صلى الله عليه وسلم قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِخَمْسٍ وَهُوَ يَقُولُ: "إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَكُونَ لِي مِنْكُمْ خَلِيلٌ، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ اتَّخَذَنِي خَلِيلاً كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلاً،وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذاً مِنْ أُمَّتِي خَلِيلاً؛ لَاتَّخَذْتُ أَبَا بِكْرٍ خَلِيلاً. اَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ ". مسلم: المساجد ومواضع الصلاة (٥٣٢). فَقَدْ نَهَى عَنْهُ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ، ثُمَّ أَنَّهُ لَعَنَ - وَهُوَ فِي السِّيَاقِ - مَنْ فَعَلَهُ ، وَالصَّلاةُ عِنْدَهَا مِنْ ذَلِكَ -وَإِنْ لَمْ يُبْنَ مَسْجِدٌ- وَهُوَ مَعنى قَوْلِهَا خُشِيَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِداً" البخاري: الجنائز (١٣٩٠)، فَإِنَّ الصَّحَابَةَ لَمْ يَكُونُوا لِيَبْنُوا حَوْلَ قَبْرِهِ مَسْجِداً. وَكُلُّ مَوْضِعٍ قُصِدَتِ الصَّلاةُ فِيهِ فَقَدْ اتُّخِذَ مَسْجِداً، بَلْ كُلُّ مَوْضِعٍ يُصَلَّى فِيه يُسَمَّى مَسْجِداً؛ كَمَا قال النبي صلى الله عليه وسلم: "جُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِداً وَطَهُوراً" البخاري: التيمم (٣٣٥)

ئانكو : جوندويێ كورێ عبدالله ـى گوتى : من گوهـ ل پێغەمبەرى بو ﷺ بەرى بمرت ب پێنج روژان دگوت : "ئەزێ بەريئم ژ هندێ كو ئێک ژهەوه خەليلێ منبيت "خوشتڤيێ زێدە خوشتڤى" چونكى ئەز خەليلێ خودێ مە كا چەوا ئيبراهيم خەليلێ خودێيە ئەز ژى هەروەسا ئەگەر من ئێک ژ ئومەتا خو بخو كربا خەليل بخو دا ئەبو بەكرى كەمە خەليل بخو ، ئەوێن لبەرى هەوه قەبرێن پێغەمبەرێت خو دكرنە مزگەفت و هين وەنەكەن ئەز هەوه ددەمە پاش نەهيا هەوه دكەم ژڤێ چەندێ". دوماهيا عەمرێ خو ب پێنج روژان ئەف ئاخڤتنە گووت ،

وەختێ د سەکەراتێ دا لەعنەت لوان دکرن کو جهی و فەلە بون ، و نڤێژ کرن لسەر قەبران هەمان تشتە ، ئەگەر خو مزگەفت لسەر نەهاتبنە ئاڤاکرن ژی و رامانا ئاخڤتنا عایشایێ : "د ترسیا کو ببیتە چهێ نڤێژان و مزگەفت" پاشی صحابان ژی جچاران کارێن هوسا نەکرینە کو لسەر قەران مزگەفتان ئاڤا بکەن چونکی مالا وی لدەف مزگەفتێ بو ، و هەر جهێ نڤێژ لێ بهێتە کرن دهێتە ناف کرن مزگەفت ، هەروەکی پێغەمبەر ﷺ دبێژیت : "عەرد هەمی بومن یێ بویە مزگەفت و پاک کەر."

٤٦ - وَلِأَحْمَدَ بِسَنَدٍ جَيِّدٍ: عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ مَرْفُوعاً: "إِنَّ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ: مَنْ تُدْرِكُهُم السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءٌ، وَالَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ". ورواه أبو حاتم في صحيحه.

ئانکو : ژ ئیمام ئەحمەدی ب سەنەدەکا درست یا هاتی کو ژ ابن مسعودی -رازیبوونا خودێ لێبت- یا هاتی کو پێغەمبەری ﷺ گووتی : "مروۆێن ژ هەمیان خرابتر ئەون ئەوێن قیامەت بسەر وان رادبت و ئەو د ساخ بن و ئەوێن قەبران دکەنە مزگەفت".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : پێغەمبەری ﷺ بەحسێ هندێ یێ کری کو کەسەک مزگەفتەکێ ئاڤا بکەت کو پەرستنا خودێ تێدا بهێتە کرن کو لسەر قەبرەکی هاتبتە ئافاکرن ئەگەر ئنیەتا وی کەسی ژی باشی بت ئەو ناچێبیت.

یا دووێ : نەهیا مە یا هاتیە کرن ژ چێکرنا سەنەمان و توندی لسەر وێ چەندێ.

یا سێیێ : عیبرەت وەرگرت ژوێ کو پێغەمبەری ﷺ دوێدا کو هەول و مادیبونا خو دا ، چەوا ئەول جار ئەو بو وان روهنکر ، پاشی پێنج روژان بەری بمریت ئەو گووت ئەوا هاتیە گوتن کو گەلەک ئەم بێت هشیار کرین لسەر ڤێ چەندێ.

یا چارێ : پێغەمبەری ﷺ نەهیا کری ئەو کارە بهێتە کرن لنک قەبرێ وی ژبەری کو قەبر هەبیت.

یا پێنجێ : ئەو ژ رێک و مەنهەجێ مەسیحی و جهیانە ئەو کارە کو قەبرێن پێغەمبەران بوی شێوەی لێ دکرن.

یا شەشێ : ژبەر هندێ لەعنەت لوان هاتە کرن.

یا حەفتێ : مەبەستا پێغەمبەری ﷺ ژێ ئەو بو کو مە ئاگەهدار بکەت کو لسەر قەبرێ وی ئەوی کاری بکەین.

یا هەشتێ : سەبەبێ دیار نەبون و ڤەشارتنا قەبرێ پێغەمبەریە ﷺ.

یا نەهێ : برامانا هندێ دهێت کو نەکەینە مزگەفت و جهێ نڤێژان.

یا دەهێ : ئەوی دوو تشت بێگڤە بەحسکرن ، قەبران بکەنە مزگەڤت ، و یا دووێ ئەوێن قیامەت بسەر وان دا دهێت ، بەرێ خو بدەنێ پالدەر و هاندەرێ شرکێ یێ بەحس کری بەری بهێتە ریدان ، دگەل سەرئەنجامێ وێ کو قیامەتە.

یا یازدێ : بەحسکرنا پێغەمبەری ﷺ د خوتبا خودا بەری بمریت ب پێنج روژان ئەوبو : رەدا وان هەردوو کومەلان یا دای کو خراپترینێ ئەهلێ بیدعێ نە ، بەلکو هندەک ژ زانایان ژ حەفتێ و دوو حزبان حساب ناکەن "مەرەم ژێ کو ژ کافرانە کو بیدعا وان بیدعا کوفریە"، ئەوژی ﴿الرافضة ، والجهمية﴾ ژ ئەگەرێ رافضیان شرک و پەرستنا قەبران یا سەرهلدای ، و هەر ئەو بون ئێکەم جار مزگەفت لسەر قەبران دروستکرین.

یا دوازدێ : دبینین کو چ بەلایەکا دژوار بسەرێ پێغەمبەری ﷺ دا هات کو روح کێشان بو.

یا سێزدێ : چ رێزەکا مەزن یا بو هاتیە دان کو بو خەلیلێ خودێ.

یا چاردێ : بومە روهنکر کو خلیل پلا وێ بلنترە ژ حەژێکرنێ.

يا پازدێ : و هەروەسا بومە روهنكر كو ئەبو بەكر صديق باشترين صحابيه.

يا شازدێ : و ئەو ئيشارەت بو كو لپشتى وى دێ ئەبو بەكر بيته خەليفه.

باب (٢١) مَا جَاءَ أَنَّ الْغُلُوَّ فِي قُبُورِ الصَّالِحِينَ يُصَيِّرُهَا أَوْثاناً تُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر زێدەرەوی د قەبرێن مروڤێن باش دا لدوماهیێ سەرئەنجام وان دکەتە صەنەم و ژبلی اللە ـی پەرستن بو دهێتە کرن

٤٧ - رَوَى مَالِكُ فِي "الْمُوَطَّأِ"؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "اللَّهُم لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَناً يُعْبَدُ، اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى قَوْمٍ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائهُمْ مَسَاجِدَ". مالك: النداء للصلاة (٤١٦) .

ئانکو : ئیمام مالک دبیژیت کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "خودایێ من قەبرێ من نەکەیە سەنەمەک کو بهێتە پەرستن ، غەزەبا خودێ یا تونده لسەر قەومەکی کو قەبرێن پێغەمبەرێت خو دکرنە مزگەفت."

٤٨ - وَلِابْنِ جَرِيرٍ بِسَنَدِهِ: عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿أَفَرَءيتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى﴾؛ قال: كَانَ يَلُتُّ لَهُمُ السَّوِيقَ فَمَاتَ؛ فَعَكَفُوا عَلَى قَبْرِهِ".

وَكذَا قال أَبُو الْجَوْزَاءِ؛ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ م: "كَانَ يَلُتُّ السَّوِيقَ لِلْحَاجِّ" .

ئانکو : ژ مجاهدی یا هاتی کو لسەر گوتنا اللە تعالی : ﴿ئەرێ هەوە لات و عوزا دیتینە﴾ دبێژیت : "لات زەلامەکێ باش بو ، خورم و روهن دروست دکرن و ددانە حاجیێن مالا خودێ ، پاشی دەمێ مری ، خەلک دچون لسەر قەبرێ وی دمان."

و هەروەسا ابو جوزاء دبێژیت ابن عباسی دەربارەی وێ ئایەتێ گوتی : "لات زەلامەک بو خورمە و روهن ب ئارێ هویر بو حاجیان دروست دکر."

٤٩ - وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قال: "لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم زَائِرَاتِ الْقُبُورِ، وَالْمُتَّخِذِينَ عَلَيْهِا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ " الترمذي: الصلاة (٣٢٠) , والنسائي: الجنائز (٢٠٤٣)

ئانکو : ژ ابن عباسی -رازیبونا خودێ لێبیت- گوتی : "پێغەمبەری ﷺ لەعنەت یێل وان ژنکا کرین ئەوێن دچن سەرەدانا قەبران دکەن و ئەوێن مزگەفتان لسەر قەبران ئاڤا دکەن و شەمالکا لسەر هلدکەن".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : شلوڤەکرنا الاوثان صەنەمان.

یا دووێ : شلوڤەکرنا العبادة پەرستن.

یا سێیێ : پێغەمبەری ﷺ خو پاراست بیت ژهەر تشتەکی ، ئیلا یێ ترسیای کو ئەو تشت بهێتە جهـ.

یا چارێ : پێغەمبەری ﷺ داخاز یا کری کو قەبرێ وی نەبیتە صەنەمەک کو بهێتە پەرستن

یا پێنجێ : بەحسێ توندی و غەزەبا خودێ.

یا شەشێ : و یا ژ هەمیان گرنگتر : تێگەهشتن ژ چەوانیا پەرستنا لاتی کو مەزنترین صەنەم بو.

یاحەفتێ : تێگەهشتن ژوێ کو ئەو قەبرێ زەلام باشەکی بو.

یا هەشتێ : لات ناڤێ خودانێ قەبری بو ، و بەحسێ رامانا ناڤێ وی ژی یا هاتیە کرن لسەری

یا نەهێ : لەعنەت یێل وان ژنکا هاتینە کرن ئەوێن دچن سەرەدانا قەبران دکەن.

یا دەهێ : لەعنەت یێل وان هاتینە کرن ئەوێن شەمالکان لسەر قەبران هلدکەن .

باب (٢٢) مَا جَاءَ فِي حِمَايَةِ الْمُصْطَفَى صلى الله عليه وسلم جَنَابَ التَّوْحِيدِ وَسَدِّهِ كُلَّ طَرِيقٍ يُوصِلُ إِلَى الشِّرْكِ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر کو پێغەمبەریﷺ تەوحید یا پاراستی و هەر رێکەکا بەرەڤ شرکێ بچیت یا دائێخستی

گوتنا الله تعالى: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ . سورة التوبة آية: ١٢٨-١٢٩.

ئانکو : ب ڕاستی پێغەمبەرەکێ وەسا یێ ژ هەوە بۆ هەوە هاتی، وەستیانا هەوە ل سەر وی یا گرانە ، ل سەر ڕاستەڕێکرنا هەوە یێ ڕژدە ، و بۆ خودان باوەران زێدە دلسۆژ و ب ڕەحمە.

٥٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قُبُوراً، وَلَا تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيداً، وَصَلُّوا عَلَيّ؛ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُمْ" رواه أبو داود بإسناد حسن،.

ئانکو : ژ ئەبو هورەیرەی -رازیبونا خودێ لێبیت- کو گوتی : پێغەمبەریﷺ گوت : "هوین مالێن خو نەکەنە قەبر ، و هوین قەبرێ من نەکەنە جەژن ، و هەر جهەکێ هوین لێبن سەلەواتان بدەنە سەرمن سەلەواتێن هەوە دێ گەهنە من".

٥١ - وَعَنْ عَلِيِّ بنِ الْحُسَيْنِ: "أَنَّهُ رَأَى رَجُلاً يَجِيءُ إِلَى فُرْجَةٍ كَانَتْ عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فِيدْخُلُ فِيهَا فَيَدْعُو، فَنَهَاهُ ، وَقال: أَلَا أُحَدِّثكُمْ حَدِيثاً سَمِعْتُهُ مِنْ أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: لَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيداً، وَلَا بُيُوتَكُمْ قُبُوراً، فَإِنَّ تَسْلِيمَكُمْ يَبْلُغَنِي أَيْنَمت كُنْتُمْ" رواه في المختارة.

ئانکو : ژ عەلیێ کورێ حسێنی گوتی : "جارەکێ وی زەلامەک دیت دهاته دەف قەبرێ پێغەمبەری ﷺ و سەرێ خو دکره پەنچەرێ دا لدەف قەبرێ پێغەمبەری ﷺ و دوعا دکرن ، عەلی نەهیا وی ژوێ چەندێ کر و گوتی : ئەز دێ بو هەوه حەدیسەکێ بێژم کو من یا ژ بابێ خو گولێ بوی و ئەویژی یا ژ باپیرێ من گولێ بوی و ئەوی ژی یا ژ پێغەمبەری ﷺ گولێ بوی کو دبێژیت : هوین قەبرێ من نەکەنە جەژن ، و مالێن خو نەکەنە قەبر ، و هەر جهەکێ هوین لێبن سەلەواتان بدەنە سەرمن سەلەواتێن هەوه دێ گەهنە من."

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شلوڤەکرنا ئایەتا سورەتا بەرائەت.

یا دووێ : دیرئێخستنا ئومەتا وی ژڤی سنوری و ئەو پەرێ دیرئێخستنێ یە.

یا سێیێ : بەحسێ رژدیا وی لسەر مە و زێدە دلسۆژ و ب ڕەحمە .

یا چارێ : نەهیا مە یا کری ژ چونا لسەر قەبرێ وی بتایبەت ، دگەل هندێ چونا لسەر قەبرێ وی ئێکە ژ کارێن هەرە باش.

یا پێنجێ : نەهیا مە یا کری زێدە بچینە لسەر قەبرێ وی.

یا شەشێ : هاندانا ئومەتا خو یا کری کو سونەتا لمالێن خو بکەن.

یا حەفتێ : ئەڤە ژی لدەف سحابەیان یا چەسپاندی بو کو ناچێبیت ل قەبرستانێ نڤێژا بکەن.

یا هەشتێ : ئەگەرێ وێ کو گوتی سەرەدانا قەبرێ من نەکەن ، ئەوە دەمێ گوتی : "هەر جهەکێ هوین لێبن سەلەواتان بدەنە سەرمن سەلەواتێن هەوه دێ گەهنە من" ئانکو پێتفی ناکەت کو کەسەک گومانێ ببەت و بچیتە نێزیکی قەبرێ من بو سلاف کرنێ چونکی مەلائیکەت سلافان دگەهینە من.

یا نەهێ : هەبونا پێغەمبەری ﷺ د بەرزەخێدا کریارێن ئومەتا وی تنێ دوێرێدا دهێنە نیشان دان ، کو سەلات و سلاڤێن وان دگەهنێ.

باب (٢٣) مَا جَاءَ أَنَّ بَعْضَ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَعْبُدُ الْأَوْثَانَ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر کو هندەک دێ هەبن ژ ئومەتێ

کو پەرستنا صەنەمان دکەن

گوتنا الله تعالى کو دبێژیت : ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيباً مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلاءِ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلاً﴾ سورة النساء آية: ٥١.

ئانکو : ئەرێ تو دبینی ئەوێت بارەك ژ زانینان بۆ هاتی، باوەرییێ ب بوت و شەیتانی دئینن، و دبێژنە ئەوێت گاوربووین ئەڤە ژ وان یێت باوەری ئینایین باشتر و ڕاستترن.

گوتنا الله تعالى کو دبێژیت : ﴿قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ﴾ سورة المائدة آية: ٦٠.

ئانکو : هەی موحەممەد بێژە وان: ئەرێ ئەز بۆ هەوە بێژم کا کی ل دەڤ خودێ عەیبدارتر و ئیزا خرابترە! ئەوە یێ خودێ لەعنەت لێ کری، و ژ دلۆڤانییا خۆ دویر ئێخستی، و خودێ لێ کەربگرتی بوویی،و هندەك ژ وان کرینە مەیموینك و بەراز و کۆرە کۆلەیێت سەرگاوران.

گوتنا الله تعالى کو دبێژیت : ﴿قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِداً﴾ سورة الكهف آية: ٢١. ئانکو : ئەوێت ب سەر وان هەلبووین گۆتن: ئەم دێ مزگەفتەکێ ل بەر دەرێ شکەفتێ ل سەر وان ئاڤاکەین.

٥٢ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَذْوَ الْقُذَّةِ بِالْقُذَّةِ، حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ لَدَخَلْتُمُوهُ، قالوا: يا رَسُولَ اللَّهِ! الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قال: فَمَنْ؟!" البخاري: أحاديث الأنبياء (٣٤٥٦) , ومسلم: العلم (٢٦٦٩)

ئانكو : ژ ابى سعيدى -رازيبونا خودێ ليّبيت- كو پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "ئەف ئومەتە دێ لسەر رێكا يێت لبەرى خو چت ، هەروەكو چەوا پەرێ تيرى د پەرێ تيرێ دى دا دچيت ، حەتا ئەو خو بكەنە د كونا بزن مشكى ژى دا ، هين ژى دێ خو كەنە تێدا ، صحابيان گوتى ئەرێ يەهودى و نەصارا تو دبێژى ؟ گوتى ئەرێ پا دێ كيبن".

٥٣ - وَلِمُسْلِمْ: عَنْ ثَوْبَانَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِيَ الْأَرْضَ، فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا، وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ -الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ- ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بِسَنَةٍ بِعَامَّةٍ، وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوّاً مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ ، وَإِنَّ رَبِّي قال: يا مُحَمَّدُ! إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يُرَدُّ وَإِنِّي أَعْطَيْتُكَ لِأُمَّتِكَ أَلَّا أُهْلِكَهُمْ بِسَنَةٍ بِعَامَّةٍ وَأَلَّا أُسَلِّطَ عَلَيْهِم عَدُوّاً مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ،وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِم مَنْ بِأَقْطارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكَ بَعْضاً وَيَسْبِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا". ورواه البرقاني في صحيحه،مسلم: الفتن وأشراط الساعة (٢٨٨٩).ض

ئانكو : ژ ثوبانى گوتى پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "خودێ عەرد بومن كوم كر ، منژى جهێن روژهەلات و روژئاڤاى ديتن ، ئومەتا من ژى مولک و دەستهەلاتا وان دگەهيتە وان هەمى جهان يێت كو هاتينە نيشاندان بومن ، و هەردوو خزينێت سور و سپى ژى هاتنە دان بومن ، و من داخاز ژ خودێ كر بو ئومەتا من ، كو ب سالێن خەلايێ و ئەسمانى وان ژناف نەبەت، و هيچ دوژمنەكى ژبلى وان بخوو زال نەكەت بسەر واندا و وەلاتێن وان داگير نەكەت، و خودێ تعالى گوت : ئەى محمد : ئەگەر من تشتەک حەزكر ئەو ناهێتە زڤراندن ، و من ژى ئەو دا ئومەتا تە كو ب سالێن خەلايێ و ب ئەسمانى ژناف نەبەم ، و ب هيچ دوژمنەكى كو ژوان بخو نەبيت بسەر وان زال نەكەم و دەست نەگرن بسەر وەلاتێن واندا ، ئەگەر كو هەرچ

هێزا لسەر دونیایێ ئەو کوم بکەن ، ئەڤەژی دێ بەردەوام بیت ب شەرتەکی کو د ئێککگرتی بن ، هەتا وی دەمی کو ژ دویفچونا پێغەمبەری ﷺ دیردکەڤن و هندەک هندەکێن دی ژناف دبەن و هندەک هندەکێن دی دکەنە عەبد و کەنیزەک "ئانکو لوی دەمێ دێ خودێ دوژمنان لسەر وان زال کەت ".

وَزَادَ: وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَئِمَّةَ الْمُضِلِّينَ، وَإِذَا وَقَعَ عَلَيْهِمُ السَّيْفَ لَمْ يُرْفَعْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَلْحَقَ حَيٌّ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ، وَحَتَّى تَعْبُدَ فِئَامٌ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْثَانَ. وَأَنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كَذَّابُونَ ثَلَاثُونَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ، وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ، لَا نَبِيَّ بَعْدِي. وَلَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورَةً، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتعالى".

ئانکو : ئەفە زێدەهیە : "هەما ئەوا ئەز ژێ دترسم لسەر ئومەتا خو ئیمام و پێشواییێن سەردا چوینە ، هەردەمێ شەر کەتە دناف واندا ، ئەو شەرە ناراوەستیت حەتا روژا قیامەتێ ، و قیامەت ژی ناهێت حەتا چەندین قەبیلە و کومەل دچنە رێزا موشرکان ، و حەتا ژمارەیەکا زور ژ ئومەتا من صەنەمان دپەرێسن ، ب تەئکید دناف ئومەتا مندا سێ درەوین دەر دکەفن ، هەمی بانگەشەیا پێغەمبەرایەتیێ دکەن ، ئەزژی دوماهیێ پێغەمبەرامە ، و هیچ پێغەمبەرەک لپشتی من ناهێت ، و بەردەوام کومەلەیەک ژ ئومەتا من لسەر حەقیێ دمینن ، خودێ وان بسەر دئێخیت ، و ئەوێن پشتا وان بەر ددەن نەشێن زیانێ لوان بکەن ، ئەو دێ هەر مینن حەتا فەرمانا خودێ دهێت بو رح کێشنا هەرچ ئیمانداەکی لسەر عەردی".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییێت هەین :

یا ئێکێ : شلوڤەکرنا ئایەتا سورەتا النساء.

یا دووێ : شلوڤەکرنا ئایەتا سورەتا المائدة.

یا سێییێ : شلوڤەکرنا ئایەتا سورەتا الکهف.

یا چارێ : و یا ژ هەمیان گرنگتر : رامانا ئیمان ئینان ب صەنەم و طاغوتی چیە لڤی جهی ؟ ئەرێ عەقیدەیە د دلی دا ؟ یان ئەوە کو هەڤال بیت دگەل ؟ دگەل هندێ کو کەرب ژ صەنەم و طاغوتی بت و ب نەحەق ژی بزانیت.

یا پێنجێ : ئیمان ئینان ب صەنەم و طاغوتان ئەوە گو گوتن : ئەو کافرێن کو دزانین کو ئەو کافرن ، ئەو زێدەتر یل لسەر حەقیێ ژ کافران.

یا شەشێ : مەبەستا ڤێ ناڤونیشانێ ئەوە کو ئەف تشتە دڤێ ئومەتێ ژی دا دێ هێتە جھ ئانکو دناف مسلمانان دا هەروەکی د حەدیسا ئەبو سعیدی دا هاتیە بەحسکرن.

یا حەفتێ : پێغەمبەری ﷺ ب ئاشکەرا یا راگەهاندی کو ئەف کارە : ئانکو : پەرستنا غەیری خودێ دناف ڤێ ئومەتێ دا دناف کومەلەکا زور دا دێ هێتە جھ.

یا هەشتێ : عەجێبیا گەلەک عەجێب : دەرکەتنا هندەک کەسان کو بانگەشەیا پێغەمبەرایەتییێ دکەن وەکی موختارێ سەقەفی ، دگەل هندێ ژی شاهدەدانێ بئینین ، و رابگەهینینت کو ئێکە ژڤێ ئومەتێ و پێغەمبەرێ مە محمد ﷺ یێ حەقە و قورئان ژی یا حەقە.

و د قورئانێ ژی دا ئەو یا هەی کو محمد دوماهیک پێغەمبەرە دگەل هندێ خەلک بچن و باوەرییێ بوان بینن ، دگەل هندێ کو ئەف ئاخفتنە دژی ئێکن ، ئەو بوو کو (المختار الثقفی) ل دوماهیا زەمانێ صحابیان پەیدا بو ، کومەلەکا زور ژی لدیف کەفتن.

یا نەهێ : ئەف مزگینیە کو ئەف حەقیە ب تەمامی ژناف ناچیت وەکی لبەری ئیسلامێ کو نەمای، بەلکو بەردەوام کومەلەک هەر دێ لسەر حەقیێ مینن.

یا دهێ : ئەو نیشانا مەزن : ئەو دگەل هندێ دکێمن، نە ئەوێن پشتا وان بەرددەن و نە ئەێت دوژمناتیا وان دکەن نەشێن زیانێ لوان بکەن.

یا یازدێ : ئەو نیشانە تاکو روژا قیامەتێ دێ بەردەوام بیت.

یا دوازدێ : چەندین نیشانە و ئایەتێن مەزن دوێ حەدیسێ دا ییت هاتینە بەحس کرن ژوان:

-دەنگوباسێ هندێ یێ دای کو روژهەلات و روژئاڤا ییت بو وی کوم کرین ، و ئەو دەنگوباسە ژی یێ گەهاندیە مە کو چ رامانەک یا تێدا ، پاشی کا چەوا گوتی هوسا هاتە جھ ، ب جێوازی باشور و باکوری.

-ئەو یا گەهاندیە مە کو دوو خزینە ییت بو وی هاتینە دان.

-ئەو یا گەهاندیە مە کو دوو دعا بو ئومەتا وی ییت هاتینە قەبیل کرن.

-ئەو یا گەهاندیە مە کو دوعایا سێییێ نەهاتە قەبیل کرن.

-و یا گەهاندیە مە کو دێ شەر کەفیتە دناف ئومەتا ویدا ، هەر دەمێ ئەو رویدا ئەو شەر هەر دێ بەردەوام بیت.

-و یا گەهاندیە مە کو هندەک دێ هندەکان ب هیلاک بەن ، و هندەک دێ هندەکێن دی کەنە کەنیزە ، و ژوێ یێ ترسیای کو پێشەواییت سەردا چو کو زیانێ بڤێ ئومەتێ بگەهینن

-و ئەو ژی یا گەهاندیە مە کو هندەک کەس دێ دەرکەڤن دێ بانگەشەیا پێغەمبەرایەتیێ کەن.

-و ئەوژی یا گەهاندیە مە کو دێ کومەلەک بەردەوام لسەر حەقیێ مینن و هەمی دەمان دسەر کەفتی بن.

-و ئەڤە هەمی ، هاتنە جهـ هەوەکو چەوا گوتی ، سەرەرای وێ چەندێ ژی کو هەر ئێک ژوان ژ ئێکو دوو د دیر بو کو رویبدەن.

یا سێزدێ : تنێ کۆ تشتەکێ ژێ ترسیا بیت ، کو زیانێ ب ئومەتا وی بگەهینت ئەو پێشەواییێت کو خەلکی سەردا دبەن.

یا چاردێ : ئاگەهداربون ژ رامانا پەرستنا الاوثان صەنەم .

باب (٢٤) مَا جَاءَ فِي السِّحْرِ

ئەو بەلگەییێن هاتین لسەر سحرێ

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاقٍ﴾سورة البقرة آية: ١٠٢.

ئانكو : و ڕاستى ئەوێ سێربەندى ب كتێبێت خودێ كرى زانى وى ل ئاخرەتێ چو بار و پشك نينن، چ پيسە تشتە يێ وان خۆ پێ فرۆتى، ئەگەر بزانن .

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ﴾سورة النساء آية: ٥١.

ئانكو : باوەرييێ ب بوت و شەيتانى دئينن .

عومەرێ كورێ خەتابى لسەر وێ ئايەتێ دبێژيت : "الجبت ساحره ، والطاغوت شەيتانه ".

وهەروەسا جابر دبێژيت : "طاغوت ڤالچينه ، شەيتانێت وان دئێنه خار لسەر وان ، و بو هەر تاخەكى ئێك يێ هەى".

٥٤ - وَعَن أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ، قالوا: يا رَسُول اللَّه! وَمَا هُنَّ؟ قال: الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ اليَتِيمِ، وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ" البخاري: الوصايا (٢٧٦٧) , ومسلم: الإيمان (٨٩) .

ئانكو : ئەبو هورەيرە -رازيبونا خودێ لێبيت- ڤەدگوهێزيت كو پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "خو ژوان هەر حەفت تشتان بدەنە پاش يێت مروڤى دبەنە هيلاكێ ، گوتن ئەى پێغەمبەرێ خودێ ئەو هەر حەفت تشت چنە ؟ گوتى : شركا بخودێ ، سحر ، كوشتنا مروڤەكى كو

خودێ حەرام کری کوشتنا وی تنێ لسەر حەقێ نەبیت ، خارنا ریبایێ ، و خارنا مالێ ئێتیمان ، و رەڤینا ژ جیهادێ ، ئتیهاما ژنکەکا بێگونەهـ کو ب زنایێ بهێتە کرن".

٥٥ - وَعَن جُنْدُبَ مَرْفُوعاً: "حَدُّ السَّاحِرِ: ضَرْبُهُ بِالسَّيْفِ" رواه الترمذي، وقال: الصحيح أنه موقوف.

ئانکو : ژ جوندوبی یا هاتی : "سزایێ ساحری لێدانا ب شری یە"

٥٦ - وفِي "صَحِيحِ البُخَارِيّ" عَنْ بَجَالَةَ بنِ عَبْدَةَ؛ قال: "كَتَبَ عُمَرُ بنُ الخَطَّابِ : أَنِ اقْتُلُوا كُلَّ سَاحِرٍ وَسَاحِرَةٍ. قال: فَقَتَلْنَا ثَـلَاثَ سَوَاحِرَ".

ئانکو : د صەحیحا بوخاری دا یا هاتی ژ بجالەیێ کورێ عبدەی گوتی : "عومەرێ کورێ خەطابی نامەیەک نڤیسی کو هەمی ساحرێن ژن و مێر بهێنە کوشن ، و گوتی : مە سێ ساحر کوشتن".

٥٧ - وَصَحَّ عَنْ حَفْصَةَ: "أَنَّهَا أَمَرَتْ بِقَتْلِ جَارِيَةٍ لَهَا سَحَرَتْهَا؛ فَقُتِلَتْ". وكذَلِكَ : صَحَّ عَنْ جُنْدُبَ.قال أَحْمَدُ "عَنْ ثَـلَاثَةٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ".

ئانکو : د حەدیسا درست دا یا هاتی "کو حەفصایێ -رازیبونا خودێ لێبیت- ئەمر کر ب کوشتنا کەنیزەکا خو کو سحر کربو ل حەفصایێ هەر ژبەر هندێ هاتە کوشتن" و هەروەسا یا هاتی کو ئەحمەدێ کورێ حەمبەلی گوتی : کوشتنا ساحرا ژدەف سێ سحابێن پێغەمبەری ﷺ ب صحیحی یا هاتی .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شلوڤەکرنا ئایەتا سورەتا البقرە .

یا دووێ : شلوڤەکرنا ئایەتا سورەتا النساء .

یا سێیێ : شلوڤەکرنا ﴿الجبت ، الطاغوت ، و جێوازیا دنافبەرا وان دا چیە﴾ .

يا چارێ : تاغوت هندەک جاران ئەجنەیە و هندەک جاران مروۆە.

يا پێنجێ : زانینا وان هەر حەفت تشتێن مروۆی دبەنە هیلاکێ کو بتایبەتی یێت هاتینە نەهی کرن .

يا شەشێ : ساحر ب کافر دهێتە دانان .

يا حەفتێ : ساحر دێ هێتە کوشتن و داخازا تەوبێ ژێ ناهێتە کرن .

يا هەشتێ : ئەف سحرە دناف مسلمانان دا و لسەردەمێ عومەرێ کورێ خەتابی یا هاتیە رویدان ، ئەرێ پا لپشتی وان دێ یا چەوا بیت ؟ .

باب (٢٥) بَيَانِ شَيْءٍ مِنْ أَنْوَاعِ السِّحْرِ

روهنكرنا هندەک ژ جورێن سحرێ

٥٨ - قال أَحْمَدُ: حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنا عَوْفُ، عَنْ حَيَّانَ بنِ الَعَلاَّء، حَدَّثَنا قَطَنُ بنُ قَبِيصَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قال: "إِنَّ الْعِيَافَةَ، وَالطَّرْقَ، وَالطِّيَرَةَ؛ مِنَ الْجِبْتِ". ابو داود: الطب (٣٩٠٧) , وأحمد (٦٠/٥) . . قال عَوْفُ: "الْعِيَافَةَ زَجْرُ الطَّيْرِ، وَالطَّرْقُ: الْخَطُّ يُخَطُّ بِالْأَرْضِ، وَالْجِبْتُ -قال: الْحَسَنُ- إِنَّهُ الشَّيْطَانُ". إِسْنَادٌ جَيِّدٌ.وَلِأَبِي دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيِّ، وَابْنِ حِبَّانَ فِي "صَحِيحِه": الْمُسْنَدِ مِنْهُ .

ئانكو : پێغەمبەری ﷺ دبێژیت : "هندیکه بلندکرنا بالندان و لێدانا خەتا بەختی جورەکن ژ سحرێ" . عوف رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ گوتی "العافیه : بلندکرنا بالندایه ، و الطرق : لسەر عەردی خەت دکێشا . و هندیکه الجبت : حەسەن دبێژیت : دەنگ و ئاوازێن شەیتانینه .

٥٩ - وَعَن ابْنِ عَبَّاسٍ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "مَنْ اقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ النُّجُومِ؛ فَقَدْ اقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ، زَادَ مَا زَادَ". رواه أبو داود، وإسناده صحيح.

ئانکو : ژ ابن عەباسی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ گوتی : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "هەرکەسێ بەشەکی ژ ستێرناسیێ فێربیت و وەرگریت ئەو بەشەک ژ سحرێ یێ وەرگرتی و فێربوی ، و ئەگەر زێدەتر وەرگریت ئەو زێدەتر سحر یا وەرگرتی" .

٦٠ - وَلِلنَّسَائِيِّ: مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ : "مَنْ عَقَدَ عُقْدَةً ثُمَّ نَفَثَ فِيهَا فَقَدْ سَحَرَ، وَمَنْ سَحَرَ فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمنْ تَعَلَّقَ شَيْئاً وُكِلَ إِلَيْهِ". النسائي: تحريم الدم (٤٠٧٩) .

ئانكو : نەسائی یا ریوایەت کری ژ فەرموودەیا ئەبو هورەیرەی : "هەرکەسێ گرێیەکێ گرێدد و پاشی تفکەتە پێڤە ئەو وی سحر یا کری ، و هەرکەسێ سحرێ بکەت ئەو وی شرک یا کری ، و هەرکەسێ تشتەکی هلاویست ئەو کاروبارێت وی دێ کەفتە دەستێن وێ هلاویستنێدا" .

٦١ - وَعَن ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "أَلَا هَلْ أُنَبِّئُكُمْ مَا الْعَضْهُ ؟ هِيَ النَّمِيمَةُ -القالةُ بَيْنَ النَّاسِ-" رواه مسلم.

ئانكو : ژ ابن مەسعودی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "ئەرێ بێژمە هەوە العضه چیە ؟ بریتیە ژوێ کو ئاخفتنا بینی و ببەی دناڤبەرا خەلکی دا" .

٦٢ - وَلَهُمَا: عَنْ ابْنِ عُمَرَ م أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْراً".

البخاري: النكاح (٥١٤٦) , والترمذي: البر والصلة (٢٠٢٨) .

ئانكو : و د هەردوو صەحیحان دا یا هاتی ژ ابن عومەری رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "د ڕەوانبێژیێ دا سحر یا هەی" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : هندیکە بلندکرنا بالندان و لێدانا خەتا بەختی یە جورەکن ژ سحرێ .

یا دووێ : شروڤەکرنا (العیافه ، والطرق) .

یا سێیێ : ستێرناسی جورەکە ژ جورێت سحرێ .

یا چارێ : گرێدان و دگەل تفکرنا پێڤە جورەکە ژوان .

یا پێنجێ : ئاخڤتن ئینان و برن جورەکە ژوان .

یا شەشێ : هندەک ژ ڕەوانبێژیێ ژ وانە .

باب (٢٦) مَا جَاءَ فِي الْكُهَّانِ وَنَحْوِهِمْ

ئەو بەڵگەییێن کو هاتین دەربارەی ڤالچی و کاهن و نمونێت وەکی وان

٦٣ - رَوَى مُسْلِمُ فِي "صَحِيحِه": عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَال: "مَنْ أَتَى عَرَّافاً فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، فَصَدَّقَهُ؛ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلاَةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا". مسلم: السلام (٢٢٣٠) , وأحمد (٦٨/٤ ,٣٨٠/٥) . .

ئانکو : ئیمام موسلیم یا ڤەگوهاستی ژ هندەک خێزانێت پێغەمبەری ﷺ کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "هەرکەسێ بچیتە دەف ڤالچیەکی و پرسیارێ ژێ بکەت و باوەر ژێ بکەت ، چل روژان نڤێژێن وی ناهێنە قەبیل کرن" .

٦٤ - وَعَن أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "مَنْ أَتَى كَاهِناً فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ؛ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم". رواه أبو داود.

ئانکو : ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ئەوژی ژ پێغەمبەری ﷺ کو گوتی : "هەرکەسێ بچیتە دەف کاهنەکی و باوەر ژ ئاخڤتنێت وی بکەت ، ئەو وی کوفر یا کری بوێ قورئانا هاتیە خار لسەر پێغەمبەر مُحَمَّد ﷺ".

٦٥ - وَلِلأَرْبَعَةِ، وَالْحَاكِمِ -وَقال: "صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِهِمَا"-: عَنْ النّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: "مَنْ أَتَى عَرَّافاً أَوْ كَاهِناً فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ؛ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم".

الترمذي: الطهارة (١٣٥) , وأبو داود: الطب (٣٩٠٤) وأحمد (٤٠٨/٢ ,٤٧٦/٢) .

ئانكو : و هەروەسا ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتی کو پێغەمبەری ﷺ یا گوتی : "هەرکەسێ بچیتە دەف کاهنەکی و باوەر ژ ئاخڤتنێت وی بکەت ، ئەو وی کوفر یا کری بوێ قورئانا هاتیە خار لسەر پێغەمبەر مُحَمَّد ﷺ" .

٦٦ - وَلِأَبِي يَعْلى -بِسَنَدٍ جَيِّدٍ- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ س مِثْلُهُ: مَوْقُوفاً .

ئانكو : ابو یعلی یا ڤەگوهاستی ب سەنەدەکا جید ژ ابن مەسعودی ب موقوفی ئانکو ئاخڤتنا ابن مەسعودی بخویە .

٦٧ - وَعَن عِمْرَانَ بنِ حُصَينٍ مَرْفُوعاً: "لَيْسَ مِنّا مَنْ تَطَيَّرَ أَوْ تُطِيِّرَ لَهُ، أَوْ تَكَهَّنَ أَوْ تُكُهِّنَ لَهُ، أَوْ سَحَرَ أَوْ سُحِرَ لَهُ، وَمَنْ أَتَى كَاهِناً فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ؛ فَقَدْ كَفَرَ بمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم" رواه البزار بإسناد جيد.

ئانكو : ژ عرمرانێ کورێ حوصەینی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتیە ریوایەت کرن ژ پێغەمبەری ﷺ : "ژمە نینە هەرکەسێ بالندەی بلند بکەت یان بو بهێتە بلند کرن ، یان فالێ بکەت یان ڤالجی فالێ بو بکەت ، یان سحرێ بکەت و یان سحر بو بهێتە کرن ، و هەرکەسێ بچیتە دەف کاهنەکی و باوەر ژ ئاخڤتنێت وی بکەت ، ئەو وی کوفر یا کری بوێ قورئانا هاتیە خار لسەر پێغەمبەر مُحَمَّد ﷺ".

٦٨ - وَرَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ : دُونَ قَوْلِهِ: "وَمَنْ أَتَى.." إِلى آخِرِهِ .

ئانكو : و هەروەسا الطبرانی ل الاوسط یا ریوایەت کری ب سەنەدەکا حسن ژ فەرموودەیا ابن عەباسی ، ب بێی وی بەشی کو دبێژیت "ومن اتی..." هەتا دوماهیێ .

- ئیمام بەغەوی دبێژیت : العرف : ئەو کەسەیە کو بانگەوازیا زانینا چەند کارەکان دکەت ، ب چەند دەستپێکەکان کو دکەتە بەڵگە لسەر تشتێ هاتیە دزین و جهێ تشتێ بەرزە و نمونێت وەکی ڤان .

- و دبێژن : ئەو کاهنە ، و کاهنژی ئەو کەسەیە کو دەنگوباسان ددەت لسەر تشتێن خەیبی ل داهاتوی . و دبێژن : ئەو کەسەیە کو دەنگوباسا ددەت دەرباەری وێ یا دناخێ مروڤان دا هەی .

- ابو العباس ابن تيمية دبێژیت : العراف : ناڤەکە دهێتە بکار ئینان بو کاهن و ئەستێرناسان و ڤالچی و نمونێت وەکی وان ، ژوان کەسێن د ئاخڤن دەرباەی زانینا بابەتان بڤان رێکان .

٦٩ - وقال: ابْنُ عَبَّاسٍ فِي قَوْمٍ يَكْتُبونَ "أَبَا جَادٍ"، وَيَنْظُرُونَ فِي النُّجُومِ: " مَا أَرَى مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ خَلَاقٍ" .

ئانکو : ابن عەباس رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دەرباەی وان کەسێن ابجاد دنڤێسن و سەحدکەنە ستێران دبێژت : "ئەو کەسێ وی کاری دکەت ئەز نابینم لدەف خوێدێ وی هیچ پشکەک هەبیت".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : د دلەکیدا باوەری ئینان ب کاهن و ئیمان ئینان ب قورئانێ کوم نابیت .

یا دووێ : گوتنا ب ئاشکەرای کو ئەو کارە کوفرە .

یا سێیێ : بەحسێ وی کەسی یێ کاهناتی بو بهێتە کرن .

یا چارێ : بەحسێ وی کەسی یێ بالندە بو بهێتە بلندکرن .

پێنجێ : بەحسێ وی کەسی یێ سحر بو بهێتە کرن .

یا شەشێ : بەحسێ وی کەسی یێ اباجاد بو بهێتە کرن ."فێربونا اباجادێ دابەش دبیت بو دوو بەشان : یا ئێکێ : درستە : درستە فێربین بو هژمارتنا رستان و نمونێت وەکی وێ ، و بەردەوام زانا مێژویێ پێ تووماردکەن ، و یا دووێ : حەرامە : وەلێ بکەت کو پەیوەست بکەت ب رێکا ستریێران و هاتنو چونا وان و دەرکەتان وان و ئاڤابونا وان" .

یا حەفتێ : بەحسێ جێوازیا دناڤبەرا کاهن و ڤالچیدا .

باب (٢٧) مَا جَاءَ فِي النُّشْرَةِ

ئەو بەڵگەییێن لسەر نوشرێ"بەتالکرنا سحرێ" هاتین

٧٠ - عَنْ جَابِرٍ : " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سُئِلَ عَنْ النَّشْرَةِ؟ فقال: هِيَ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ" رَوَاهُ أَحْمَدُ بِسَنَدٍ جَيِّدٍ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَقال: "سُئِلَ أَحْمَدُ عَنْهَا؟ فقال: ابْنُ مَسْعُودٍ يَكْرَهُ هَذَا كُلَّهُ .

ئانکو : ژ جابری رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ : "کو پسیار ژ پێغەمبەری ﷺ هاتە کرن لسەر نوشرێ گوتی : ئەو ژ کارێ شەیتانیە" . و دبێژیت : پسیار هاتە کرن ژ ئیمام ئەحمەدی دەربارەی نوشرێ گوتی : لدەف ابن مەسعودی ئەو کارە د حەرام بون .

٧١ - وَفِي "البُخَارِيّ": عَنْ قَتَادَةَ: "قلت لِابْنِ الْمُسَيَّبِ: رَجُلٌ بِهِ طِبٌّ، أَوْ يُؤْخَذُ عَنِ امْرَأَتِهِ؛ أَيُحَلُّ عَنْهُ أَوْ يُنْشَرُ؟ قال: لَا بَأْسَ بِهِ؛ إِنَّمَا يُرِيدُونَ بِهِ الْإِصْلَاحَ، فَأَمَّا مَا يَنْفَعُ؛ فَلَمْ يُنْهَ عَنْهُ"اهـ.

ئانکو : د بوخاریدا یاهاتی ژ قەتادەی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دبێژیت : من گوتە ابن المسیب : "زەلامەکی سحر لێ هاتبیتە کرن یان هات بیتە کرن بەرامبەر خێزانا وی ، ئەرێ درستە سحرا وی بو بهێتە بەتال کر ؟ ابن المسیب گوتی : ئاسایە ، چونکی ئەو وی کاری دکەن ژبەر چاکسازیێ ، ئەو تشتێ مفا هەبیت نەهی ژێ نەهاتیە کرن" .

٧٢ - وَرُوِيَ عَنِ الْحَسَنِ: " لَا يَحِلُّ السِّحْرَ إِلَّا سَاحِرٌ ".

قال ابْنُ الْقَيِّمِ: "النُّشْرَةُ: حَلُّ السِّحْرِ عَنِ الْمَسْحُورِ، وَهِيَ نَوْعَانِ:

حَلٌّ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ، وَهُوَ الَّذِي مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ، وَعَلَيْهِ يُحْمَلُ قَوْلُ الْحَسَنِ - فَيَتَقَرَّبُ النَّاشِرُ وَالْمُنْتَشِرُ إِلَى الشَّيْطَانِ بِمَا يُحِبُّ، وَيُبطِلُ عَمَلَهُ عَنِ الْمَسْحُورِ-.

وَالثَّانِي: النُّشْرَةُ بِالرُّقْيَةِ، وَالتَّعَوُّذَاتِ، وَالدَّعَوَاتِ وَالْأَدْوِيَةِ الْمُبَاحَةِ، فهَذَا جَائِزٌ".
ئانکو : ژ حەسەنی یاهاتیە ریوایەت کرن کو یا گوتی : "هیچ کەسەک سحرێ بەتال ناکەت تنێ ساحر نەبیت" .

ابن قیم رەحمەتا خودێ لێبیت یا گوتی : نوشرە : بریتیە ژ بەتاڵ کرنا سحرێ ژوی یێ سحر لێ هاتیە کرن ، ئەوژی دوو جورە :

ئێک : بەتال کرنا ب سحرەکا وەکی وێ ، ئەو ژ کار و کریارێت شەیتانیە ، هەر ئەف رامانا ئاخفتنا حەسەنیە ، ڤێجا ئەو کەسێ نوشرێ دکەت و ئەوێ بو دهێتە کرن ، خو ل شەیتانی نێزیک دکەن بوێ یا پێ خوش ، ژبەر هندێ کاریگەریا لسەر کەسێ سحر لێ هاتیە کرن بەتال دبیت .

یا دووێ : نوشرە کرن ب روقیا شەرعی و خاندنا المعوذات و دعاکرنێ و داخازییێت حەلال و درست ، ئەف کارە د درستن .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییێت هەین :

یا ئێکێ : نەهیکرن ژ نوشرێ .

یا دووێ : جێوازی دناڤبەرا ئەوا نەهی ژێ هاتیە کرن و ئەوا رێک پێ هاتیە دان ، کو هیچ ئیشکالەکێ ناهێلیت .

باب (٢٨) مَا جَاءَ فِي التَّطَيُّرِ

ئەو بەلگەییێن لسەر ڕەشبینییێ هاتین

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت : ﴿أَلا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لا يَعْلَمُونَ﴾سورة الأعراف آية: ١٣

وگوتنا : ﴿قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَإِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ﴾ . سورة يس آية: ١٩.

ئانكو :بزانن ب ڕاستی، هەر تشتێ ژ خۆشی و نەخۆشییێ بگەهیتە وان ژ خودێیە، بەلێ پا باراپتر ژ وان نوزانن . و هەروەسا گوتنا وی : پێغەمبەران گۆت: بێ وەغەرییا هەوە یا د گەل هەوە ئەرێ هەر گاڤەکا هوین هاتنە شیرەتکرن دێ بێ وەغەرییا خۆ ژ مە بینن، و گەفان ل مە کەن، وەسا نینە وەکی هوین دبێژن و هزر دکەن، بەلێ هوین ب خۆ ملەتەکێ زێدە سەرداچۆیینە.

٧٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أن الرَسُول صلى الله عليه وسلم قال: "لَا عَدْوَى، وَلَا طِيَرَةَ، وَلَا هَامَةٍ، وَلَا صَفَرَ" أَخْرَجَاهُ. زَادَ مُسْلِمُ: "وَلَا نَوْءَ، وَلَا غُولَ".

ئانكو : ژ ئەبو هورەیرەی یا هاتیە ریوایەت کرن ژ پێغەمبەری ﷺ کو گوتی : "نە عەدوا کاریگەری هەیە(ڤەگرتنا ئێشێ) ، و نە ڕەشبینییێ"ڕەشبینییێ بریێکا بالندەیان بکەت" و نە هامە "بالّندەییێ بمم" و نە د هەیفا سەفەرێدا خرابیە" . و د زیدەهیا موسلمیدا "نە نواء ـێدا خرابی هەیە "ئەو جهەیە یێ ستێر لێ درژیت ، و دیتنا ستێرایە" و نە درندەیان ژی" .

٧٤ - وَلَهُمَا: عَنْ أَنَسٍ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لَا عَدْوَى وَلَا طِيَرَةَ، وَيُعْجِبُنِي الْفَأْلُ، قالوا: وَمَا الْفَأْلُ ؟ قال: الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ". البخاري: الطب (٥٧٧٦) , ومسلم: السلام (٢٢٢٤)

ئانكو : د هەردوو صحيحان دا يا هاتى ژ ئەنەسى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كو گوتى : پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "نە ڤەگرتنا ئێشێ هەيە و نە رەشبينى و فأل بومن پێ خوش نينە . گوتن : فأل چيە ؟ گوتى : گوتنا باش "

٧٥ - وَلِأَبِي دَاوُدَ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ: عَنْ عُقْبَةَ بنِ عَامِرٍ س قال: "ذُكِرَتِ الطِّيَرَةُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقال: أَحْسَنُهَا الْفَأْلُ، وَلَا تَرُدُّ مُسْلِمًا، فَإِذَا رَأَى أَحَدَكُمْ مَا يَكْرَهُ، فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ لَا يَأْتِي بِالْحَسَنَاتِ إِلَّا أَنْتَ، وَلَا يَدْفَعُ السَّيِّئَاتِ إِلَّا أَنْتَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ" .أبو داود: الطب (٣٩١٩).

ئانكو : ژ ئەبو داودى ب سەنەدەكا صحيح يا هاتى ژ عقبة ـێ كورێ عامرى كو گوتى : "بەحسێ رەشبينيێ هاتە كرن لدەف پێغەمبەرى ﷺ ، گوتى : باشترينا وێ گوتنا باشە ، و كەسێ مسلمان نا زڤرينت ، ڤێجا ئێک ژ هەوە تشتەک بينى كو پێ نەخوش بو بلا بێژيت : خودايێ من لدەف هيچ كەسەكى باشى بدەست ناهێت تنێ لدەف تە نەبيت ، و هيچ كەسەک خرابيێ نادەتە پاش تنێ تو نەبى ، و هيچ هێزەک نينە تنێ بتە نەبيت" .

٧٦ - وَعَن ابْنِ مَسْعُودٍ مرفوعاً: "الطِّيَرَةُ شِرْكٌ، الطِّيَرَةُ شِرْكٌ، وَمَا مِنَّا إِلَّا، وَلَكِنَّ اللَّهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ" رواه أبود داود والترمذي وصححه. وجعل آخره من قول ابن مسعود .

ئانكو : ژ ابن مەسعودى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا هاتى كو پێغەمبەرى ﷺ يا گوتى : "رەشبينى شركە ، رەشبينى شركە ، هەر ئێک ژمە -ئانكو ئيلا دێ توش بيت- بەس ب پشت بەستنا ب الله تعالى دێ وى ديركەتن ژتە " .

٧٧ - وَلِأَحْمَدَ: مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَمْرُو م: "مَنْ رَدَّتْهُ الطِّيَرَةُ مِنْ حَاجَتِهِ؛ فَقَدْ أَشْرَكَ، قالوا: فَمَا كَفَّارَةُ ذَلِكَ ؟ قال: أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُكَ، وَلَا طَيْرَ إِلَّا طَيْرُكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ".أحمد (٢/٢٢٠)

ئانكو : د فەرموودەيەكێ دا كو ئيمام ئەحمەدى يا ريوايەت كرى ژ ابن عمرو ـى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ژ پێغەمبەرى ﷺ : "هەركەسێ طيرە "رەشبينى" وى بزڤرينت ژ كارێ وى وى شرک كر" . گوتن : كەفارەتا وێ چيە ؟ گوتى : بێژيت :"ئەى خودێ هيچ خێر و باشيەک ژ هيچ

تشتەکی نینە تنێ ئەو نەبیت ئەوا ژدەف تە دهێت ، و رەشبین نینم بەرامبەر تشتەکی تنێ ئەو نەبیت تە بخو بخراب دانابیت ، و ژبلی تە هیچ خودایەک نینە هێژای پەرستنێ بیت" .

٧٨ - وَلَهُ: مِنْ حَدِيثِ الْفَضْلِ بنِ عَبَّاسٍ : "إِنَّمَا الطِّيَرَةُ مَا أَمْضَاكَ، أَوْ رَدَّكَ". أحمد (٢١٣/١) .

ئانکو : هەر ژ ئیمام ئەحمەدی یا هاتیە ریوایەت کرن ژ فەرموودەیا الفضل بن العباس ـیی : "براستی رەشبینی ئەوە کو دبیتە ئەگەرێ بەردەوام بونا تە یان زڤراندنا تە ژ کارێ تە" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : ئاگەهدارکرن ژوێ ئایەتێ ئەوا کو دبێژیت : ﴿أَلا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ﴾سورة الأعراف آية: ١٣١، و دگەل وێ ئایەتا : ﴿طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ﴾ سورة يس آية: ١٩، کو هیچ دژیەک تێدا نینە .

یا دووێ : نەفیکرنا العدوى "ڤەگرتنا ئێشێ" .

یا سێیێ : نەفیکرنا رەشبینیێ .

یا چارێ : نەفیکرنا الهامه "ئەوژی بالندەیێ بممه" .

یا پێنجێ : نەفیکرنا سەفەرێ"دەمەکێ تایبەت هیچ کاریگەری نینە بو چونا سەفەرێ ئەو موشرکان هەیفەک دەست نیشان دکر تێدا سەفەر نەدکرن دگوتن کو د بێ بەرەکەتن" .

یا شەشێ : گوتنا باش فأل بەشەک نینە ژوێ بەلکو تشەکێ موستەحەبە .

یا حەفتێ : شروڤەکرنا گوتنا باش فأل .

یا هەشتێ : ئەوا بسەر دلیدا دهێت هەرچەندە پێ نەخوش ژی ببت ، ب پشت بەستنا ب خودێ نامینت .

یا نەهێ : ئەگەر کەسەکی ئەو تشتە د ناف خودا دیت بلا وی زکری بکەت ئەوێ لسەر هاتیە بەحسکر .

یا دەهێ : روهنکرنا وێ کو رەشبینی ژ شرکێ یە .

یا دەهێ : شروڤەکرنا رەشبینا نەگوهلێ بوی "ئەوا کو وەل تە بکەت کو تو بچیە کارێ خو یان تە بزڤرینت" .

باب (٢٩) مَا جَاءَ فِي التَّنْجِيمِ

ئەو بەڵگەییێن دەربارەی خێڤزانکیا ب ستێران هاتین

٧٩ - قال: البُخَارِيّ فِي "صَحِيحِه" قال قَتَادَةُ: "خَلَقَ اللَّهُ هَذِهِ النُّجُومَ لِثَلَاثٍ: زِينَةً للسَّمَاءِ، وَرُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ، وَعَلَامَاتٍ يُهْتَدَى بِهَا، فَمَنْ تَأَوَّلَ فِيهَا غَيْرَ ذَلِكَ؛ أَخْطَأَ، وَأَضَاعَ نَصِيبَهُ، وَتَكَلَّفَ مَا لَا عِلْمَ لَهُ به" انْتَهَى."

وَكَرِهَ قَتَادَةُ: تَعَلُّمَ مَنَازِلَ الْقَمَرِ، وَلَمْ يُرَخِّصْ ابنُ عُيَيْنَةَ فِيهِ. ذَكَرَهُ حَرْبٌ عَنْهُمَا. وَرَخَّصَ فِي تَعَلُّمِ الْمَنَازِلِ: أَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ .

ئانکو : ئیمام بوخاری د صحیحا خودا ریوایەت دکەت دبێژیت : قەتادەی گوتی : "خودایێ مەزن ستێر بو سێ تشتان ییّت دروست کرین : بوو خەملاندنا ئەسمانێ دونیایێ و رەجماندنا شەیتانان ، و وەکی نیشانەیەک بو هندێ کو رێک پێ بهێنە دیتن ، ڤێجا هەرکەسێ بانگەوازیا ژبلی ڤان بکەت ، ئەو وی خەلەتی یا کری و پشکا خو یا بەرزە کری و تەکلیفا زێدەتر یا لخو کری د تشتەکیدا کو هیچ زانیاریەک دەربارەی نینە ،مەبەستا وی غەیبە " .

و لدەف قەتادەی فێربونا پێگە جهێ هەیڤێ پێ حەرام بو ، و ابن عیینە ـی رێک پێ نەدایە ، و حەربی ژوان هەردووکان یا ریوایەت کری . و ئەحمەدی و ئیسحاقی رێک یاب فێربونا پێگە و جهێ هەیڤێ دای .

٨٠ - وَعَن أَبِي مُوسَى قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ثَـلَاثَةٌ لَا يَدْخُلونَ الْجَنَّةَ: مُدْمِنُ الْخَمْرِ، وَقَاطِعُ الرَّحِمِ، وَمُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ" رواه أحمد وابن حبان في صحيحه.

ئانكو : ژ ئەبو موسای گوتی : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "سێ كومەلە ناچنە بەهشتێ ، ئەو مەیڤەخورێ مەیێ نەهێلیت و پێڤە هاتبیتە گرێدان ، و ئەوێ باوەر ژ سحرێ دكەت ، و ئەوێ پەیوەندیا خزمایەتیێ قەتاندی " .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : حیكمەت ژ دوستكرنا ستێران .

یا دووێ : بەرسڤا وان كەسان بێت باوەری ژبلی ڤان تشتان هەی .

یا سێیێ : بەحسكرنا وان جێوازیێت دەربارەی فێربونا ستێرناسیێ هاتین .

یا چارێ :بەحسێ وان هەرەشەیێت هاتین دەربارەی وان كەسێن باوەر ب سحرێ هەی هەرچەندە كو بزانیت تشتەكێ پیچ و نەیێ درستە .

باب (٣٠) مَا جَاءَ فِي الاسْتِسْقَاءِ بِالْأَنْوَاءِ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر وان کەسان ییێت داخازا بارانێ دکەن بریێکا ستێران

گوتنا الله تعالى کو دبێژیت : ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾ . سورة الواقعة آية: ٨٢ .

ئانکو : و هوین شوینا سوپاسی و شوکورا ڕزقێ خۆ بکەن درەوان دکەن .

٨١ - عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "أَرْبَعَةٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ: الْفَخْرُ بِالْأَحْسَابِ، وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ، وَالاسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ، وَالنِّيَاحَةُ،" مسلم: الجنائز (٩٣٤) , وأحمد (٣٤٢/٥, ٣٤٤/٥) .

وقال: النّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا؛ تُقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانَ وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ" رواه مسلم.

ئانکو : ژ ئەبو مالکێ ئەشعەری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ یا هاتی کو پێغەمبەری ﷺ یا گوتی : "چار -ئاکار- ییێت هەین د ئومەتا منذا ژ کارێت سەردەمێ جاهلیەتێ نە ، و ناهێلن ، شانازیکرن ب ئویجاخان ، طعن دان ل نەسەبی ، و داخاسکرنا بارانێ بریێکا ستێران ، و قێرین و گرین".

و گوتی : "ئەو ژنا لسەر مری دکەتە قێری و هەوار ئەگەر بەری مرنێ تەوبە نەکەت ل روژا قیامەتێ دەمێ دهێتە ساخکرن ، کراسەکێ قەتران دێ لەشێ وێ داپوشیت وەکی درعەکی لبەر بیت" .

٨٢ - وَلَهُمَا عَنْ زَيْدٍ بنِ خَالِدٍ س قال: "صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم صَلاَةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَّةَ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ؛ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، فَقال: هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قال: رَبُّكُمْ؟!، قالوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قال: قال: أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ: فَأَمَّا مَنْ قال: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ؛ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ. وَأَمَّا مَنْ قال: مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا؛ فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوَكِبِ". البخاري: الأذان (٨٤٦) والجمعة (١٠٣٨) والمغازي (٤١٤٧) , ومسلم: الإيمان (٧١).

ئانكو : د هەردوو صحيحان دا يا هاتى ژ زيدێ كورێ خالدى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كو دبێژيت : "پێغەمبەرى ﷺ نقێژا سپێدێ ل حودەيبيێ بومە كر لپشتى بارانێ كو ب شەڤێ باريبو ، ڤێجا دەمێ ژ نقێژێ خلاس بوى زڤرى و سەحكرە خەلكى و گوتى : ئەرێ هوين دزانن خودێ چ گوت ؟ گوتن : خودێ و پێغەمبەرێ وى زاناترن ، گوتى : خودێ تعالى گوت : هندەک ژ بەندەيێت من باوەردارِبون ب من و هندەک بێباوەر ، ڤێجا ئەو كەسێ گوتى : ب فەزل و رەحمەتا خودێ باران بومە بارى ئەو ئيماندارە ب من و بێباوەرە ب ستێران ، بەس هەركەسێ گوتى : ژبەر فلان ستێرێ باران بومە بارى ، ئەو بێباوەرە ب من و باوەرداره ب ستێران" .

٨٣ - وَلَهُمَا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ م مَعْنَاهُ، وَفِيهِ: "قال بَعْضُهُمْ لَقَدْ صَدَقَ نَوْءُ كَذَا وَكَذَا؛ فَأَنزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةِ ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿تُكَذِّبُونَ﴾. سورة الواقعة آية: ٧٥-٨٢ ".

ئانكو : د هەردوو صحيحاندا يا هاتى ژ ابن عەباسى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كو دبێژيت : هندەكان گوت فلان و فلان ستێرێ راست كر ، ڤێجا خودێ تعالى ئەف ئايەت هنارت : ﴿فَلا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾ هەتا وێ ئايەتا كو دبێژيت : ﴿تَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : شروڤەكرنا ئايەتا سورەتا الواقعه .

يا دووێ : شروڤەكرنا وان چار كاران كو ژ كارێن سەردەمێ جهالەتێ بون .

يا سێیێ : بەحسێ کوفرێ د هندەکێدا .

يا چارێ : هندەک کوفر ییێت هەین خودانێ خو ژ ئیسلامێ نادەرێخیت .

يا پێنجێ : گوتنا وی : {أصبح من عبادي مؤمن بي وكافر ، هندەک ژ بەندەییێت من باوەردارِبون ب من و هندەک بێباوەر} . مەبەست ژێ هاتنا خارا نیعمەتانە .

يا شەشێ : تێگەهشتن و ئاگەهداربون ژ ئیمانێ لڤی جهی دا .

يا حەفتێ : تێگەهشتن و ئاگەهداربون ژ کوفرێ لڤی چهی دا .

يا هەشتێ : تێگەهشتن و ئاکەهداربون ژوی فەرموودەیا کو دبێژیت : {لقد صدق نوء كذا وكذا ، هندەکان گوت فلان و فلان ستێرێ راست کر} .

يا نەهێ : بەحسکرنا وان مەسەلان ژلایێ زانایان ڤە بو قوتابییێت وان برێکا پسیارا ، ب بەلگەیێ ڤێ فەرموودەیێ : {اتدرون ماذا قال ربكم؟ ، ئەرێ هوین دزانن خودایێ من چ گوت؟}.

يا دەهێ : کەف لوان ئافرەتان ییێت کو دکەنە قێری و هەوار لسەر مریان .

باب (٣١) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : هندەك مرۆڤ هەنە بەڤل و هەڤبەران بۆ خودێ چێ دكەن، وەكى حەژێكرنا خودێ حەژێ دكەن .

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ﴾ . سورة التوبة آية: ٢٤ .

ئانكو : بێژە ئەگەر بابێت هەوە و زاروكێت هەوە و برايێت هەوە و ژنێت هەوە، و عەشيرەتا هەوە و مالێ هەوە ب دەست خۆڤە ئينايى، و بازرگانييا هوين ژێ بترسن بشكێت و نەچيت، و خانييێت هەوە پێ خۆش، ل دەڤ هەوە شرينتر و خۆشتڤيتر بن ژ خودێ و پێغەمبەرێ وى و ژ جيهادا د ڕێكا خودێدا، ڤێجا خۆ بگرن هەتا فەرمانا خودێ دئێت، و خودێ ب خۆ ملەتێ ژ ڕێ دەركەڤتى ڕاستەڕێ ناكەت.

٨٤ - عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ، وَوَالِدِهِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ" البخاري: الإيمان (١٥) , ومسلم: الإيمان (٤٤).

ئانكو : ژ ئەنەسى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا هاتيه ريوايەتكرن كو پێغەمبەرى ﷺ يا گوتى : "هيچ كەسەك ژ هەوە ئيمانا وى كامل نابيت تاكو ئەز خوشتر نەڤێم ژ زاروكێن خۆ و بابێ خو و هەمى خەلكى" .

٨٥ - وَلَهُمَا: عَنْهُ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ثَـلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُه أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا. وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا للهِ. وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ". البخاري: الإيمان (١٦) ,

ئانکو : دهەردوو صحیحان دا یا هاتی ژ ئەنەسی کو یا گوتی : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "سێ کار یێت هەین د هەر کەسەکیدا هەبن دێ تاما شرینیا ئیمانێ بینت ، خودێ و پێغەمبەرێ وی ژ هەمی کەسەکی پتر خوشتر بڤێت ، و حەش هەر کەسەکی بکەت ژبەر خودێ ، و پێ نەخوش بیت کو بزڤریتە لسەر کوفرێ لپشتی کو خودێ ئەو ڕزگارکری ژێ هەروەکی کا چەوا پێ نەخوشە بکەنە دناف ئاگریدا" .

٨٦ - وَفِي رِوَايَةٍ: "لَا يَجِدُ أَحَدٌ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى..." إِلَى آخِرِهِ . البخاري: الأدب (٦٠٤١) .

ئانکو : و د ریوایەتەکا دیدا یا هاتی : "هیچ کەسەک تاما شرینیا ئیمانێ نابینت تاکو ...." .

٨٧ - وَعَن ابْنِ عَبَّاسٍ قال: "مَنْ أَحَبَّ فِي اللَّهِ، وَأَبْغَضَ فِي اللَّهِ، وَوَالَى فِي اللَّهِ، وَعَادَى فِي اللَّهِ، فَإِنَّمَا تُنَالُ وَلَايَةُ اللَّهِ بِذَلِكَ، وَلَنْ يَجِدَ عَبْدٌ طَعْمَ الْإِيمَانِ -وَإِنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ وَصَوْمُهُ- حَتَّى يَكُونَ كَذَلِكَ، وَقَدْ صَارَتْ عَامَّةُ مُؤَاخَاةِ النَّاسِ عَلَى أَمْرِ الدُّنْيَا، وَذَلِكَ لَا يُجْدِي عَلَى أَهْلِهِ شَيْئاً" رواه ابن جرير.

ئانکو : ژ عبدالله ـیێ کورێ عەباسی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتیە ریوایەتکرن کو دبێژیت : "هەرکەسێ حەژێکرنا وی ژبەر خودێ بیت ، و کەربڤەبونا وی ژبەر خودێ بیت ، و دوستایەتیا وی ژبەر خودێ بیت ، و دوژمنایەتیا وی ژبەر خودێ بیت ، ڤێجا ویلایەت بوان تشتان بدەست دکەڤیت ، و هیچ بەندەیەکێ خودێ تاما ئیمانێ نابینت تاکو یێ هوسا نەبیت -هەرچەندە نڤێژ و روژیێت ویژی دزور بن- یا وەلێ هاتی برایەتیا زوربەیا خەلکی ژبەر دونیایێ یە ، ئەوژی مفای لخودانێ خو ناکەت" .

٨٨ - وقال ابنُ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: " ﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾؛ قال: الْمَوَدَّةُ" .

ئانكو : ابن عەباس دەربارەی گوتنا الله تعالى : {و دەستێ خۆ ژ دویکەڤتییێت خۆ بەر ددەن و خۆ ژێ بەری دکەن} . دبێژیت : حەژێکرن .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا البقرة .

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا البراءة .

یا سێیێ :واجب بونا پێش ئێخستنا حەژێکرنا پێغەمبەری ﷺ بسەر نەفسو کەسو کارو مالێ خو.

یا چارێ : نەفیا ئیمانێ بەڵگە نینە ژ دەرچونا ژ ئیسلامێ .

یا پێنجێ : ئیمانێ تاما شرینیێ یا هەی ڕەنگە مروف تام بکەتێ و ڕەنگە تام نەکەتێ .

یا شەشێ : بەحسێ چار کریارێن دلی ،کو هیچ کەسەک ویلایەت و دوستایەتیا خودێ بدەست ناکەفیت ئیلا بوان هەر چارن نەبیت ، و هیچ کەسەک تاما شرینیا ئیمانێ نابینت ئیلا بوان هەر چاران نەبیت "هەرکەسێ حەژێکرنا وی ژبەر خودێ بیت ، و کەربڤەبونا وی ژبەر خودێ بیت ، و دوستایەتیا وی ژبەر خودێ بیت ، و دوژمنایەتیا وی ژبەر خودێ بیت".

یا حەفتێ : تێگەهشتنا صحابان بو واقعی کو زوربەیا برایەتیێ ژبەر دونیایێ یە .

یا هەشتێ : شروڤەکرنا ئایەتا : ﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الأَسْبَابُ﴾ سورة البقرة آية: ١٦٦.

یا نەهێ : هندەک ژ موشرکان ییێت هەین کو گەلەک حەژ خودێ دکەن .

یا دەهێ : هەرەشە لوان کەسان کو ئەو هەر هەشت تشت خوشتر بڤێن ژ دینێ خودێ .

یا یازدێ : هەرکەسەک هوگرەک خوش بڤێت کو حەژێکرنا ی یەکسان بیت دگەل حەژێکرنا خودێ ، ئەو وی شرکا مەزن یا ئەنجامدای .

باب (٣٢) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿إِنمَّا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ سورة آل عمران آية: ١٧٥.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ب ڕاستى ئەو شەيتانە، دۆستێت خۆ دترسينيت، ڤێجا ژ وان نەترسن، و ژ من بترسن، ئەگەر ب ڕاستى هوين خودان باوەرن.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلاَةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلاَّ اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾ .سورة التوبة آية: ١٨ .

ئانكو : ب ڕاستى بەس ئەو دێ مزگەفتێت خودێ ئاڤاكەت، ئەوێ باوەرى ب خودێ و ب ڕۆژا ئاخرەتێ ئينايى، و نڤێژێ بكەت و زەكاتێ بدەت، و ژ خودێ پێڤە ژ كەسێ نەترسيت، ڤێجا هيڤييە ئەڤە ژ ڕاستەڕێكريان بن.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ﴾ . سورة العنكبوت آية: ١٠ .

ئانكو : و ژ مرۆڤان يێ هەى دبێژيت من باوەرى ب خودێ ئينا، و گاڤا ئەو بۆ خودێ هاته ئەزيەتدان ، ئەزيەت و زيانا مرۆڤان وەكى ئيزايا خودێ ددانيت .

٨٩ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَرْفُوعًا: "إِنَّ مِنْ ضَعْفِ الْيَقِينِ: أَنْ تُرْضِيَ النَّاسَ بِسَخَطِ اللَّهِ، وَأَنْ تَحْمَدَهُمْ عَلَى رِزْقِ اللَّهِ، وَأَنْ تَذُمَّهُمْ عَلَى مَا لَمْ يُؤْتِكَ اللَّهُ، إِنَّ رِزْقَ اللَّهِ لَا يَجُرُّهُ حِرْصُ حَرِيصٍ، وَلَا يَرُدُّهُ كَرَاهِيَةُ كَارِهٍ".

ئانكو : ژ ابو سعيدێ خودرى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا هاتى ئەوژى ژ پێغەمبەرى ﷺ كو گوتى : "ژ لاوازيا يەقينێ ئەوە كو خەلكى رازى بكەى هەر چەندە تورەبونا خودێ يا تێدا ، و سپاسدارێ وان بى لسەر رزقێ خودێ ، و زەما وان بكەى لسەر وێ كو خودێ تعالى نەدايێ ، باش بزانە كو رزقێ خودێ تعالى چجاران بدەست ناهێت ب هاندانا وان يێت هاندای و ناهێتە رەد كرن ب بێزاربونا وان يێت پێ نەخوش" .

٩٠ - وَعَن عَائِشَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "مَنِ الْتَمَسَ رِضَى اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَأَرْضَى عَنْهُ النَّاسَ. وَمَنِ الْتَمَسَ رِضَى النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ؛ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِ؛ وَأَسْخَطَ عَلَيْهِ النَّاسَ" رواه ابن حبان في صحيحه.

ئانكو : ژ عايشايێ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا هاتى : كو پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "هەركەسێ لديف رازيبونا خودێ بگەريت هەرچەندە تورەبونا خەلكى يا تێدا ، ئەو خودێ دێ ژێ رازيبت و وەكەت كو خەلك ژى ژێ رازيبن ، و هەركەسێ لديف رازيبونا خەلكى بچيت هەرچەندە تورەبونا خودێ يا تێدا ، ئەو خودێ دێ ژێ تورەبيت و خەلكى ژى ژێ تورەكەت" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : شروڤەكرنا ئايەتا سورەتا ال عمران .

يا دووێ : شروڤەكرنا ئايەتا سورەتا ابراءة .

يا سێيێ : شروڤەكرنا ئايەتا سورەتا العنكبوت .

يا چارێ : يەقين لاواز ديت و بهێز ژى دبيت .

یا پێنجێ : نیشانا لاوازیا یەقینێ ، ژوان ژی ئەف سێ خالەنە "ژ لاوازیا یەقینێ ئەوە کو خەلکی رازی بکەی هەر چەندە تورەبونا خودێ یا تێدا ، و سپاسداریێ وان بی لسەر رزقێ خودێ ، و زەما وان بکەی لسەر وێ کو خودێ تعالی نەدایێ" .

یا شەشێ : ترسیان ژخودێ ب دلسوزی ئێکە ژ فەرزان .

یا حەفتێ : بەحسکرنا پاداشتێ وی یێ ئەنجام بدەت .

یا هەشتێ : بەحسکرنا سزایێ وی یێ بهێلیت .

باب (٣٣) بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

سورة المائدة آية: ٢٣.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : و پشتا خۆ ب خودێ موكوم بكەن ئەگەر هوين خودان باوەربن.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَاناً وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ . سورة الأنفال آية: ٢.

ئانكو : ب ڕاستى خودان باوەر بەس ئەون، ئەوێت ئەگەر ناڤێ خودێ هاتە ئينان، دلێت وان ژ ترساندا خۆ دقوتن، و ئەگەر قورئان ل سەر وان هاتە خواندن، باوەرييا وان پتر لێ دئێت، و پشتا خۆ ب خودێ موكوم و گەرم دكەن.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾.سورة الأنفال آية: ٦٤.

ئانكو : هەى پێغەمبەر، خودێ بەسى تەيە و بەسى وانە ژى ئەوێت ڕێكا تە گرتين ژ خودان باوەران .

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ .سورة الطلاق آية: ٣ .

ئانكو : و هەر كەسێ پشتا خۆ ب خودێ گرێ بدەت خودێ بەسى وييە .

٩١ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قال: "﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾؛ قالها إِبْرَاهِيمُ صلى الله عليه وسلم حِينَ أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَقالهَا مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم حِينَ قالوا: ﴿ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَاناً حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴾ الآيَةَ".سورة آل عمران ١٧٣. " رواه البخاري والنسائي.

ئانكو : ژ ابن عەباسی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كو گوتی : "خودێ بەسی مەیە و پشتەڤان هەما هەر خودێیە ، ئەف گوتنە ئیبراهیمی گوتی دەمێ هاڤێتینە دناف ئاگریدا ، پێغەمبەر مُحَمَّد ﷺ گوتی دەمێ خەلکی گوتیێ : ﴿ ئەوێت خەلکی گۆتینێ : خەلکی لەشکەرێ بۆ هەوە کۆمکری، ژ خۆ بترسن و هشیار بن، باوەرییا وان پتر لێ هات و گۆتن: خودێ بەسی مەیە و پشتەڤان هەما هەر خودێیە﴾ .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : پشت بەستن بخودێ ئێکە ژ فەرزان .

یا دووێ : ئێکە ژ مەرجێن ئیمانێ .

یا سێیێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الانفال .

یا چارێ : شروڤەکرنا ئایەتا : يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ

یا پێنجێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الطلاق .

یا شەشێ : مەزنیا ڤێ کەلیمەیێ : .

یا حەفتێ : ئەوژی : گوتنا ئیبراهیمی و محمدی د دەمێ نەخوشیێدا .

باب (٣٤) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : يان ژى ئەو ئێمن بوون ژ تەكبيرا خودێ . و كەس ژ تەكبيرا خودێ ئێمن نابيت، ئەو نەبن يێت خوسارەت .

گوتنا الله تعالى : ﴿وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلاَّ الضَّالُّونَ﴾ ٠سورة الحجر آية: ٥٦ .

ئانكو : ئيبراهيمى گۆت: ما كى ژ دلۆقانييا خودێ بێ هيڤى دبيت، ژ بلى ژ ڕێدەركەڤتييان.

٩٢ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ : "أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سُئِلَ عَنِ الْكَبَائِرِ؟ فقال: الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَالْيَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ، وَالْأَمْنُ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ".

ئانكو :ژ ابن عەباسى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يا هاتيه ريوايەتكرن كو پرسيار ژ پێغەمبەرى ﷺ هاته كرن لسەر گونەهێت مەزن ؟ گوتى : "هەڤپشكەكى بو خودێ چێكەى ، و بێ ئومێدى ژ ڕەحمەتا خودێ ، تەئمين بون ژ مەكرا خودێ" .

٩٣ - وَعَن ابْنِ مَسْعُودٍ قال: "أَكْبَرُ الْكَبَائِرِ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَالْأَمْنُ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ، وَالْقُنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، وَالْيَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ" رواه عبد الرازق.

ئانكو : ژ ابن مەسعودى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يا هاتيه ريوايەتكرن كو پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "مەزنترين تاوانێت مەزن بريتينە ژ : هەڤپشكەكى بو خودێ چێكەى ، تەئمين بون ژ مەكرا خودێ ، و بێ ئومێدى ژ ڕەحمەتا خودێ ، بێ هيڤى بون ژ ڕەحمەتا خودێ" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الاعراف .

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الحجر .

یا سێیێ : توندیا هەرەشێ لسەر وان کەسان یێت کو تەئمین ژ مەکرا خودێ .

یا چارێ : توندیا هەرەشێ ژ بێ هیڤی بونا ژ رەحمەتا خودێ .

باب (٣٥) مِنَ الْإِيمَانِ باللَّهِ الصَّبْرُ عَلَى أَقْدارِ اللَّهِ

ژ باوەری ئینانا بخودێ : ئارامگرتنە لسەر قەدەرا خودێ

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ سورة التغابن آية: ١١.

ئانكو : هەر كەسێ باوەرييێ ب خودێ بينيت ، خودێ دێ دلێ وى ڕاستەڕێ كەت .

قال عَلْقَمَةُ: "هُوَ الرَّجُلُ تُصِيبُهُ الْمُصِيبَةُ فَيَعْلَمُ أَنَّهَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، فَيَرْضَى وَيُسَلِّمُ" .

ئانكو : عەلقەمەی گوتی : "ئەو كەسەكە توشی موسيبەتەكێ دبيت ، و دزانيت ئەو موسيبەتە ژدەف خودی يە ژبەر هندێ رازی دبيت و تەسليم دبيت" .

٩٤ - وَفِي "صَحِيحِ مُسْلِمٍ": عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "اثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمْ كُفْرٌ:الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ،وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ". البخاري: الجنائز (١٢٩٧) , ومسلم: الإيمان (١٠٣).

ئانكو : د صحيحا موسلميدا يا هاتی ژ ئەبو هورەيرەی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كو پێغەمبەر ﷺ گوتی : "دوو كار ييت دناف خەلكی هەين كو كوفر يا تێدا : طەعن دان ل نەسەبی ، قێری و هەوار لسەر مريان" .

٩٥ - وَلَهُمَا عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ مَرْفُوعاً: "لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ".

ئانكو : د هەردوو صحيحان دا يا هاتی ژ ابن مەسعودی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ئەوژی ژ پێغەمبەری ﷺ كو گوتی : "ژمە نينە ئەو كەسێ ل ڕوييێ خو بدەت ، و بەريكێن خو ددرينت ، و هەوار و قێريان فەدەت وەكی سەردەمێ جەهالەتێ" .

٩٦ - وَعَن أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ؛ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا. وَإِذَا أَرَادَ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ؛ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ".

ئانكو : ژ ئەنەسی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "ئەگەر خودێ باشی بو عەبدێ خو ڤیا ئەو دێ سزایێ تاوانێت وی ل دونیایێ دەتێ ، و ئەگەر خرابی بو عەبدێ خو فیا ئەو سزایێ تاوانێت وی ل دونیایێ نادەت تاكو ل روژا قیامەتێ دگەهتێ" .

٩٧ - وَقال النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: "إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ تعالى إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَي، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ" حسنه الترمذي .

ئانكو : پێغەمبەر ﷺ دبێژیت : "براستی مەزنیا پاداشتی ژ مەزنیا تاقیكرنێ یە ، و ئەگەر خودێ حەش كومەلەكێ بكەت دێ وان تاقی كەت ، ڤێجا هەركەسێ رازی ببیت ئەو رازیبون دێ بدەست كەفیت و هەركەسێ تورە ببیت ئەو دێ تورەبون دەست كەفیت" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەك ییّت هەین :

یا ئێكێ : شروڤەكرنا ئایەتا سورەتا التغابن .

یا دووێ : ئەڤە بەشەكە ژ باوەری ئینانێ بخودێ .

یا سێیێ : طەعن دان ل نەسەبی .

یا چارێ : دژواریا هەرەشەیێ لوان كەسان ییّت كو ل ڕویێ خو دەن و كراسێن خو ددرینن و بانگەوازیكرن ب بانگەوازیا جاهلیەتێ .

یا پێنجێ : ژ نیشانێت باشیێ حەزا خودێ یە بو بەندەییّت وی .

یا شەشێ : ژ نیشانێت خرابیێ حەزا خودێ یە بو بەندەییّت وی .

يا حەفتێ : نیشانێت حەژێکرنا خودێ بو بەندەیان .

يا هەشتێ : حەرامیا تورەبونێ .

يا نەهێ : پاداشتێ رازیبونێ لسەر بەلایان .

باب (٣٦) مَا جَاءَ فِي الرِّيَاءِ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر ڕویمەتیێ

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت : : ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحاً وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَداً﴾ . سورة الكهف آية: ١١٠ .

ئانكو : بێژە: ئەز ژی مرۆڤەكم وەكی هەوە، وەحی بۆ من دئێت، كو ب ڕاستی خودایێ هەوە خودایەكێ ب تنێیە، ڤێجا هەر كەسێ خەلاتێ خودێ بڤێت و ژ ئیزایا وی بترسیت و ل هیڤییا بەرهەمبەربوونا خودێ بیت، بلا كار و كریارێت قەنج بكەت، و كەسێ نەكەتە هەڤپشك د پەرستنا خودایێ خۆدا .

٩٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "قال اللَّهُ تعالى: أَنا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلاً أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ فِيهِ غَيْرِي؛ تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ" رواه مسلم .

ئانكو : د فەرموودەیەكا قودسیدا یا هاتی كو ئیمام موسلمی یا ریوایەت كری ژ فەرموودەیا ئەبو هورەیرەی كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "خودێ تعالى گوت : ئەز ژ هەمی هەڤپشكان یێ بێمنەترم ژ هەڤپش پەیداكرنێ ، كەسەك كریارەكێ بكەت ژبلی من تێدا بەژدار بكەت ئەو ئەز دێ وی دگەل هەڤپشكێ وی هێلم" .

٩٩ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَرْفُوعاً: " أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ؟ قلنا: بَلَى، قال: الشِّرْكُ الْخَفِيُّ -يَقُومُ الرَّجُلُ فَيُصَلِّي فَيُزَيِّنُ صَلاَتَهُ؛ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ-" رواه أحمد.

ئانكو : ژ ئەبو سەعیدی یا هاتی ئەوژی ژ پێغەمبەری ﷺ کو دبێژیت : "ئەرێ دەنگوباسان بدەمە هەوە بوێ یاکو ئەز ژێ دترسم کو دێ توشی هەوە بیت زێدەتر ژ مەسیحێ دەجالی ، گوتن : بەلی ئەی پێغەمبەرێ خودێ گوتی : شرکا ڤەشارتی ، کەسەک دێ رابیت نڤێژی کەت دێ نڤێژا خو جوان کەت وخەملیند داکو کەسەکێ دی سەحکەتە وی" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الكهف .

یا دووێ : ئەف فەرمانە یا مەزنە ، ئەوژی رەدکرنا کارێ باشە ئەگەر نیەتەکا بو ژبلی خودێ تێدا بیت .

یا سێیێ : بەحسکرنا ئەگەرێ واجب بونا وێ ، ئەوژی کامل بونا بێمنەتیا خودێیە .

یا چارێ : ئێک ژ ئەگەران ئەوە کو خودێ تعالی باشترینێ شەریکانە .

یا پێنجێ : ترسا پێغەمبەری خودێ ﷺ ژ صحابان کو توشی رویمەتیێ ببن .

یا شەشێ : پێغەمبەری ﷺ ئەو بوێ یا تەفسیر کری کو مروڤ نڤێژێ بو خودێ بکەت ، بەس دێ جوان کەت و خەملیند ، ژبەرکو یێ کەسەکی دبینت یێ سەحدکەتێ .

باب (٣٧) مِنَ الشِّرْكِ إِرَادَةُ الْإِنْسَانِ بِعَمَلِهِ الدُّنْيَا

ژ شركێ يه : حەزا مروڤی بو كاركرنێ ل دونيايێ دا

"ئانكو حەژ دونيايێ بكەت و ئاخرەتێ ژ بير بكەت"

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لا يُبْخَسُونَ﴾ سورة هود آية: ١٥-١٦.

ئانكو : هەر كەسێ ژيان و خەملا دنيايێ بڤێت، ئەم دێ بێ كێماسى بەرانبەر كارێ وان دەينە وان و د دنيايێدا چو ژ وان نائێتە كێمكرن.

١٠٠ - وفي الصحيح: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ، تَعِسَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ، تَعِسَ عَبْدُ الْخَمِيصَةِ، تَعِسَ عَبْدُ الْخَمِيلَةِ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ ، تَعْسَ وَأَنْتَكَسَ، وَإِذَا شِيكَ فَلَا أَنْتَقَشْ، طُوبَى لِعَبْدٍ آخِذٍ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَشْعَث رَأْسُهُ، مُغْبَرَّةٍ قَدَمَاهُ، إِنْ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ، وَإِنْ كَانَ فِي السَّاقَةِ كَانَ فِي السَّاقَةِ، إِنِ اسْتَأْذَنَ لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ، وَإِنْ شَفَعَ لَمْ يُشَفَّعْ".

ئانكو : د فەرموودەيەكا صحيح دا يا هاتى ژ ئەبو هورەيرەى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كو پێغەمبەرى ﷺ يا گوتى : "عەبدێ ديناران و عەبدێ دەرهەمان و عەبدێ خەميصێ"جورەكێ جلكانە" تێچو "چو هەلاكێ" ، ئەگەر تشەكى بدەنێ دێ ڕازى بت ، و ئەگەر كەس چ نەدەتێ دێ عێجز بيت ، ئەو كەسێ هوسا تێچو نەما ، و ئەگەر ستريەك بچيتە دپێ وى كەسى را و نەشێت بينيتە دەر "ئەڤە پێغەمبەر ﷺ دوعانە لێ دكەت كو ئەوێ هوسا بيت چەند كەسەكێ بكێر

نەهاتیە"، طوبا بو مروۆەکی بت "ئێک ژ ناڤێت بەهشتێ یە" شولا ڤی کەسی ئەو بیتن کو لاخاڤا هەسپێ خو یا گرتی درێکا خودێدا ، سەرێ وی یێ قژاڤژە ، هەردوو پێت وی د توسکەوینە ، ئەگەر ل سنگێ جێشێ بیت دێ لسنگی بیت ، و ئەگەر لپشتا جێشێ بیت هەما دێ لپشتێ بیت ، و ئەگەر جارەکێ داخازی ژ ئێکی بکەت کو دەرگەهێ خو بو ڤەکەت بو ڤەناکەتن ، و ئەگەر جارەکێ شەفاعەتێ بو کەسەکی بکەت کەس شەفاعەتا وی وەرناگریت" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : حەزا مروۆان بو دونیایێ ب کریارێن روژا دوماهیێ .

یا دووێ : شروۆەکرنا ئایەتا سورەتا هود .

یا سێیێ : ناڤکرنا مروۆێ مسلمان ب عەبدێ دیناری و دەرهەمی و خەمیصێ .

یا چارێ : شروۆەکرنا وێ ئەوە ئەگەر بدەنێ یێ ڕازیە ، و ئەگەر نەدەنێ دێ عاجز بیت .

یا پێنجێ : ئەو کەسێ هوسا تێچو نەما .

یا شەشێ : ئەگەر ستریەک بچیتە دپێ وی کەسی را و نەشێت بینتە دەر .

یا حەفتێ : پەسنا وان مجاهدان یێت ئەو سیفەتە تێدا بن .

باب (٣٨) مَنْ أَطَاعَ الْعُلَمَاءَ وَالْأُمَرَاءَ فِي تَحْرِيمِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ، وتَحْلِيلِ مَا حَرَّمَه فَقَدْ اتَّخَذَهُمْ أَرْبَابًا

ئەو كەسێ گوهداریا زانا و دەستهەلاداری بكەت د حەرامكرنا وان تشتێن خودێ حەلال كرین یان حەلالكرنا وان تشتێن كو خودێ حەرام كرین ، وی ئەو بێت كرینە خودێ بوخو ژبلی خودایێ مەزن

١٠١ - وقال: ابْنُ عَبَّاسٍ : "يُوشِكُ أَنْ تَنْزِلَ عَلَيْكُمْ حِجَارَةٌ مِنَ السَّمَاءِ، أَقُولُ: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:، وَتَقُولُونَ قال: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ! ".

وقال أَحْمَدُ بنُ حَنْبَلٍ: "عَجِبْتُ لِقَوْمٍ عَرَفُوا الْإِسْنَادَ وَصِحَّتَهُ يَذْهَبُونَ إِلَى رَأْيِ سُفْيَانَ، وَاللَّهُ تعالى يَقُولُ ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ﴾ الآيَةَ،أَتَدْرِي مَا الْفِتْنَةُ؟ الْفِتْنَةُ الشِّرْكُ؛ لَعَلَّهُ إِذَا رَدَّ بَعْضَ قَوْلِهِ أَنْ يَقَعَ فِي قَلْبِهِ شَيْءٌ مِنَ الزَّيْغِ فَيَهْلِكَ" .

ئانكو : ابن عەباسی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ گوتی : "نێزیكە ژوێ كو ل ئەسمانی بەر بسەر هەوەدا بهێن ، ئەز دبێژم : پێغەمبەرێ خودێ ﷺ گوتی : هین دبێژن : ئەبو بەكری و عومەری یا گوتی" .

ئەحمەدێ كورێ حەمبەلی دبێژیت : ئەز یێ حێبەتگرتیمە ژ كەسەكی راست و دروستیا سەنەدێ نیاسی ، و دچن بو بوچونێت سوفیانی ، كو لدەمەكی الله تعالى دبێژیت : {ڤێجا بلا ئەوێت ب گوتنا پێغەمبەری نەكەن هشیار بن، و ژ خوّ بترسن ئاتافەك ب سەرێ وان بێت، یان ژی ئیزایەكا ب ژان و دژوار وان هنگیڤیت و بگریت} .ئەرێ تو دزانی فتنە چیە ؟ فتنە بریتیە ژ شركێ ، چونكی ئەگەر هندەك رەد كر ئەو تشتەك ژ لادانێ دێ د دلێ ویدا دروست بیت و دێ بهەلاكەتێ چیت .

١٠٢ - عَنْ عَدِيِّ بنِ حَاتِمٍ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقْرَأُ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَاباً مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ الْآيَةُ، فقلت لَهُ: إِنّا لَسْنَا نَعْبُدُهُمْ، قال: أَلَيْسَ يُحَرِّمُونَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فَتُحَرِّمُونَهُ، وَيُحِلّونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ، فَتُحِلُّونَهُ؟، فقلت: بَلَى. قال: فَتِلْكَ عِبَادَتُهُمْ" رواه أحمد والترمذي وحسنه.

ئانکو : ژ عەدیێ کوریێ حاتمی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتی : "کو گوھ ل پێغەمبەری بو ﷺ کو ئەف ئایەتە دخاند : ﴿ئەوان زانا و عیبادەتکەرێت خۆ و عیسایێ کوڕێ مەریەمێ بۆ خۆ خودا دانایینە، و فەرمانا وان نەھاتییە کرن ژ خودایەکی زێدەتر بپەرێسن، کو ژ وی پێڤەتر چو خودایێت دی نینن، و ب ڕاستی ئەو یێ پاك و پاقژە ژ وی سالۆخی ئەوێ موشرك ددەنێ﴾. مە گوتێ : مە ئەو نە دپەرستن ، گوتی : ئەرێ ئەو تشتێن خودێ حەلال کرین ئەوان حەرام نەدکرن و ھەوەژی ب حەرام دزانی و ئەوا خودێ حەرام کری ئەوان حەلال دکر بو ھەوە و ھەوەژی ب حەلال دزانی ؟ من گوتی : بەلێ ، گوتی ، ئەو پەرستنە" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت ھەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا النور .

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا براءة .

یا سێیێ : ھشیارکرن ژ رامانا عیبادەت کو عدی ئینکار ژێ کر .

یا چارێ : ابن عەباسی نمونە ب ئەبو بەکری و عومەری ئینا ، و ئیمام ئەحمەدی نمونە ب سوفیانی ئینا .

یا پێنجێ : گوھرینا حالی بو ڤی ئاستی ، تاکو وەلێ ھات لدەف زوربەیا خەلکی پەرستنا راھیبان بو باشترین کار ، و ناف کر ب ویلایەت ، و پەرستنا زانایێت وان زانست و فقھە ،

پاشی باردوخ هاته گوهورین تاکو وەلێ هات ئەوێت دهێنه پەرستن خو زەلام باش ژی نینن ، برامانەکا دی ئەوێت دهێنه پەرستن نەزانن .

باب (٣٩) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾ سورة النساء آية: ٦٢.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ئەرێ تو نابينى ئەوێت ل نك خۆ هزر دكەن، وان باوەرى ب وێ قورئانێ ئەوا بۆ تە هاتييە خوارێ و ب وان ييێت بۆ ييێت بەرى تە ژى هاتينە خوارێ ئينايييە، و دڤێن بۆ دادوەرييێ بچنە دەڤ وى يێ دادييێ ب فەرمانا خودێ نەكەت، و ئەو ب خۆ ژى فەرمانا وان يا هاتييە كرن باوەرييێ پێ نەئينن.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾ .

ئانكو : و هەر گاڤەكا ژ وانرا بێتە گۆتن: خرابييێ د ئەردیدا نەكەن، دبێژن: ئەم تنێ قەنجيكەر و باشى خوازين.

و هەروەسا گوتنا وى : ﴿وَلا تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفاً وَطَمَعاً إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ . سورة الأعراف آية: ٥٦.

ئانكو : و خرابييێ د ئەردیدا نەكەن پشتى چاككرنا وى و ب ترس و هيڤى دوعا ژ خودێ بكەن، ب ڕاستى دلۆڤانييا خودێ نێزيكى قەنجيخوازانە.

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْماً لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

ئانكو : ئەرێ وان حوكمێ غەيرى خودێ دڤێت؟! ما حوكمێ كێ ژ يێ خودێ چێترە، و ئەوێت موكوم باوەرى ئينايين باش ڤێ دزانن. . سورة المائدة آية: ٥٠.

١٠٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بنِ عَمْرُو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعاً لِمَا جِئْتُ بِهِ" قال النَّوَوِيُّ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رُوِّينَاهُ فِي كِتَابِ الْحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ" .

ئانكو : ژ عبدالله ـيێ كورێ عمرو يا هاتى كو پێغەمبەرى ﷺ گوتى : "هيچ كەسەك ژهەوه ئيمانا وى يا كامل نينه تاكو حەز و ئارەزوييێت وى لديفچونا وێ نەبيت ئەوا من ئينای" .

١٠٤ - وقال الشَّعْبِيُّ: "كَانَ بَيْنَ رَجُلٍ مِنَ الْمُنَافِقِينَ وَرَجلٌ مِنَ الْيَهُودِ خُصُومَةٌ، فَقال الْيَهُودِيُّ: نَتَحَاكَمُ إِلَى مُحَمَّدٍ -عَرَفَ أَنَّهُ لَا يَأْخُذُ الرِّشْوَةَ-. وَقال الْمُنَافِقُ: نَتَحَاكَمُ إِلَى الْيَهُودِ -لِعِلْمِهِ أَنَّهُم يَأْخُذُونَ الرِّشْوَةَ-. فَاتَّفَقَا عَلَى أَنْ يَأْتِيَا كَاهِناً فِي جُهيْنَةَ فَيَتَحَاكَمَا إِلَيْهِ؛ فَنَزَلَتْ ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾ الْآيَةَ" .سورة النساء آية: ٦٠.

وَقِيلَ نَزَلَتْ فِي رَجُلَيْنِ اخْتَصَمَا، فقال: أَحَدُهُمَا: نَتَرَافَعُ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وقال: الْآخَرُ: إِلَى كَعْبِ بنِ الْأَشْرَفِ ، ثُمَّ تَرَافَعَا إِلَى عُمَرَ س ، فَذَكَرَ لَهُ أَحَدهُمَا الْقِصَّةَ، فَقال: لِلَّذِي لَمْ يَرْضَ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: أَكَذَلِكَ ؟! قال: نَعَمْ، فَضَرَبَهُ بِالسَّيْفِ؛ فَقَتَلَهُ" .

ئانكو : شەعبى دبێژيت : "دناڤبەرا زەلامەكێ دووڕى و زەلامەكێ جهى دوژمناتى پەيدا بو ، زەلامێ جهى گوتى : دێ دادوەريا خو بەينه دەف محمدى ﷺ ، چونكى دزانى كو بەرتيلا وەرناگريت ، زەلامێ دووڕى گوتى : دادوەريێ دێ بەينه دەف جهيان ، چونكى دزانى كو ئەو بەرتيلان وەردگرن ، رێک كەفتن لسەر وێ كو بچنه دەف كاهنەكى ل جوهەينه و دادوەريێ ببەنه دەف وى ، و خودێ تعالى ئەف ئايەته ئينا خار : ﴿ئەرێ تو نابينى ئەوێت ل نك خۆ هزر دكەن، وان باوەرى ب وێ ئەوا بۆ ته هاتييه خوارێ و ب وان يێت بۆ يێت بەرى ته ژى هاتينه خوارێ ئينايييه﴾ .

و دبێژن : "ژ ئەگەرێ دوو زەلاما بو كو ناكوكى دناڤبەرا واندا هەبو ، ئێک ژوان گوتى : دێ بابەتى بلند كەين بو دەف پێغەمبەرى ﷺ ، و ئەوێ دى گوت : دێ بەينه دەف كعب بن الاشرفى ، ڤێجا بابەتێ خو بره دەف عومەرى ، ئێک ژوان بابەت بو گوت ، ڤێجا گوته وى

كەسی یێ رازی نەبوی ب پێغەمبەری ﷺ ، هوسایە بابەت ؟ گوتی : بەلێ ، ڤێجا شیرەک لێدا و کوشت" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا النساء ، کو هاریکارەک بو بوتێگەهشتنا رامانا طاغوت .

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا البقرة ، : وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ. الآية.

یا سێیێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الاعراف ، : وَلا تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِهَا .

یا چارێ : شروڤەکرنا : أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ .

یا پێنجێ : ئەوا کو ئیمام شەعبی گوتی دەربارەی ئەگەرێ هاتنا خارا ئێکەم ئایەت .

یا شەشێ : شروڤەکرنا الایمان ، و الصادق راستگو ، و الکاذب درەوین .

یا حەفتێ : چیروکا عومەری دگەل دووڕی دا .

یا هەشتێ : هیچ کەسەک ژهەوە ئیمانا وی یا کامل نینە تاکو حەز و ئارەزوویێت وی لدیفچونا وێ نەبیت ئەوا من ئینای .

باب (٤٠) مَنْ جَحَدَ شَيْئاً مِنَ الْأَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ

كەسەک ئينكارا بەشەک ژ ناڤ و سيفەتێن خودێ بكەت

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ﴾ . سورة الرعد آية: ٣٠.

ئانكو : و ئەو ب خۆ بێ باوەرن ژ خودێ، بێژە: ئەو خودايێ منە، ژ وى پێڤەتر چو خودا نينن، من خۆ هەلپەسارتێ و پشتا خۆ پێ موكوم كر، و زڤرينا من هەر ب بال ويڤەيە.

١٠٥ - فِي "صَحِيحِ البُخَارِيِّ": عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: "حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ، أَتُرِيدُونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ؟!" .البخاري: العلم (١٢٧) .

ئانكو : د صحيح البخاريدا يا هاتى كو عەلى يا گوتى : "بەحسێ وى تشتى بۆ خەلكى بكەن بوێ يا دزانن ، ئەرێ هەوە دڤێت خودێ و پێغەمبەرێ وى ﷺ بدرەو بدەرێخن؟" .

١٠٦ - وَرَوَى عَبْدُ الرَّزَّاقِ: عَنْ مَعْمَرَ، عَنِ ابنِ طَاوُوسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : "أَنَّهُ رَأَى رَجُلاً أَنْتَفَضَ لَمَّا سَمِعَ حَدِيثاً عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي الصِّفَاتِ؛ اسْتِنْكَاراً لِذَلِكَ، فقال: مَا فَرَقُ هَؤُلَاءِ؟يَجِدُونَ رِقَّةً عِنْدَ مُحْكَمِهِ، وَيَهْلَكُونَ عِنْدَ مُتَشَابِهِهِ" انْتَهى.

ئانكو : عبدالرزاقى يا ريوايەت كرى ژ معمەرى ئەوى ژى ژ طاوسى ئەوژى ژ بابێ خو "ژ ابن عەباسى كو كابرايەک هەڵچو دەمێ فەرموودەيەک گوهلێ بوى ژ پێغەمبەرى ﷺ دەربارەى صيفەتان ، وەكو ئينكارى كرنەكى ژێ ، ابن عەباسى گوتى : چ ئەو ترساندا ، دلنەرميەكێ دبينين د موحكەمێ دا ، دێ بينين كو د موتەشابهێدا ب هيلاک دچن" .

١٠٧ - وَلَمَّا سَمِعَتْ قُرَيْشُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَذْكُرُ الرَّحْمَنَ؛ أَنْكَرُوا ذَلِكَ؛ فَأَنزَلَ اللَّهُ فِيهِمْ: ﴿وَهُمْ يكَفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾. سورة الرعد آية: ٣٠.

ئانكو : دەمێ قورەيشيان گوهلێ بوى كو پێغەمبەر ﷺ يێ بەحسێ الرحمانى دكەت ئينكار لێ كر ،خودايێ مەزن ئەف ئايەتە دەربارەى وان ئينا خار :﴿و ئەو ب خۆ بێ باوەرن ژخودێ﴾.

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ييّت هەين :

يا ئێكێ : هەركەسێ ئينكارێ بكەت ژ بەشەكى ژ ناف و سيفەتێن خودێ ئەو يێ بێ ئيمانە.

يا دووێ : شروڤەكرنا ئايەتا سورەتا الرعد .

يا سێيێ : هێلانا ئاخفتنێ بشێوەيەكى كو گوهدێر تێنەگەهيت .

يا چارێ : بەحسكرنا ئەگەران ، كو خودانێ خو دكێشيت بو بدرەو ئێخستنا خودێ و پێغەمبەرى ﷺ ، هەرچەندە ئەو كەسێ ئينكارێ دكەت مەبەستا ويژى نەبيت .

يا پێنجێ : ئاخڤتنا ابن عەباسى بو كەسەكى كو تشتەكى ژوان ئينكار بكەت ، كو ئەو دێ بهەلاكەت چيت .

باب (٤١) قَوْلِ اللَّهِ لأ: ﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَةَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ﴾

سورة النحل آية: ٨٣.

گوتنا الله تعالى : ئەو نيعمەت و كەرەمێت خودێ دزانن،

پاشى ئينكار دكەن و باراپتر ژ وان كافر و بێ باوەرن .

قال مُجَاهِدُ مَا مَعَناهُ: "هُوَ قَوْلُ الرَّجُلِ: هَذَا مَالي، وَرِثْتُهُ عَنْ آبائِيَ".

وقال عَوْنُ بنِ عَبْدِ اللَّهِ: "يَقُولُونَ: لَوْلَا فُلَانُ؛ لَمْ يَكُنْ كَذَا".وقال ابْنُ قُتَيْبَةَ: "يَقُولُونَ هَذَا بِشَفَاعَةِ آلِهَتِنَا".

ئانكو : مجاهد دبێژيت : "وەكى ئاخفتنا كەسەكيە كو بێژيت : ئەفە سامانێ منە و ژ بابێ من يا بومن داى".

و عون بن عبدالله دبێژيت : "دبێژن : ئەگەر فلان كەس نەبايە ئەو تشت نەدهاتە ڕويدان" . و ابن قتيبة دبێژيت : "دبێژن : ئەڤە ب شەڤاعەتا خودايێ مەيە" .

١٠٨ - وقال أَبُو الْعَبَّاسِ -بَعْدَ حَدِيثِ زَيْدِ بنِ خَالِدٍ الَّذِي فِيهِ: "إِنَّ اللَّهَ تعالى قال: أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ.." البخاري: الأذان (٨٤٦) , ومسلم: الإيمان (٧١) - الْحَدِيثُ، وَقَدْ تَقَدَّمَ -: " وَهَذَا كَثِيرٌ فِي الْكِتَابِ وَالسَّنَّةِ، يَذُمُّ سُبْحَانَهُ مَنْ يُضِيفُ إِنْعَامَهُ إِلَى غَيْرِهِ، ويُشْرِكُ بِهِ .قال: بَعْضُ السَّلَفِ: هُوَ كَقَوْلِهِمْ: كَانَتِ الرِّيحُ طَيِّبَةً، وَالْمَلَّاحُ حَاذِقاً".وَنَحْوُ هَذَ مِمَّا هُوَ جارٍ عَلَى أَلْسِنَةِ كَثِيرٍ .

ئانكو : و ابو العباس دبێژيت - بەرى فەرموودەيا زيد بن خالد كو تێدا يا هاتى : "أصبح من عبادي مؤمن بي وكافر" تا دوماهيكا فەرموودێ ، ل پێشيێ هاتە بحسكرن - ابو العباس

دبێژیت : "ئەفە د قورئان و حەدیسێ دا دزورن کو خودایێ مەزن زەما وان کەسان دکەت یێت کو نیعمەتێن وی ددەنە پال کەسەکی دی ژبلی وی و ژبلی وی بەژدار دکەت دوێ نیعمەتێ دا" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا زانینا نیعمەتان و ئینکارکرنێ .

یا دووێ : زانینا وێ کو ئەف ئاخڤتنە لسەر دەڤی زور کەسی یا بەلاڤە .

یا سێیێ : ناڤکرنا وێ گوتنێ ب ئینکارکرنا نیعمەتێ .

یا چارێ : کومبونا دوو دژ بئێک د ئێک دلیدا .

باب (٤٢) قَوْلِ اللَّهِ تعالى: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

سورة البقرة آية: ٢٢.

گوتنا الله تعالى : ئێدى هوين ژى چو هەڤبەران بۆ خودێ چێ نەكەن و هوين ب خۆ دزانن .

١٠٩ - قال ابْنُ عَبَّاسٍ م فِي الْآيَةُ: "الْأَنْدَادُ: هُوَ الشِّرْكُ، أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ عَلَى صَفَاةٍ سَوْدَاءَ فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ، وَهُوَ أَنْ تَقُولَ: وَاللَّهِ، وَحَيَاتِكِ يا فُلَانَةُ وَحَيَاتِي ، وَتَقُولُ لَوْلَا كُلْبُهُ هَذَا لَأَتَانَا اللُّصُوصُ، وَلَوْلَا الْبَطُّ فِي الدَّارِ لَأَتَانَا اللُّصُوصُ ، وَقَوْلُ الرَّجُلِ لِصَاحِبِهِ مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتَ.

وَقَوْلُ الرَّجُلِ لَوْلَا اللَّهُ وَفُلَانٌ، لَا تَجْعَلْ فِيهَا فُلَانٌ ، هَذَا كُلُّهُ بِهِ شِرْكٌ" رواه ابن أبي حاتم.

ئانكو : ابن عەباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەربارەی ڤێ ئایەتێ دبێژیت : "الأنداد : بریتیە ژ شركێ ، كو ڤەشارتی تره ژ ڕێڤەچونا مێریێ لسەر بەرەكێ رەش ل تاریا شەڤێ دا ، ئەوژی ئەوە كو تو بێژی : سیند بخودێ و سیند ب ژیانا تە ئەی فلان و سیند ب ژیانا من ، و بێژیت : ئەگەر ئەف سەیە نەبایە دا دزیكەر دزیا مە كەت ، و ئەگەر ئەف وەردەكە ل مالا مە نەبایە دزیكەر دا دزیت مە كەت ، و ئاخڤتنا كەسەكی كو دبێژیتە هەڤالێ خو : ما شاء الله وشئت خودایێ مەزن بڤێت و فلان كەسی بڤێت ، و كەسەک بێژیت ؛ ئەگەر خودێ و فلان نەبانە ، ناڤێ كەسێ دگەل ناڤێ خودێ نەئینە ، ئەڤان هەمیان شرک یاتێدا" .

١١٠ - وَعَنْ عُمَرَ بنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ؛ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ" رواه الترمذي، وحسنه وصححه الحاكم.

ئانكو : عومەرێ كورێ خەتابی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا ريوايەتكرى ژ پێغەمبەرى ﷺ كو يا گوتى : "هەركەسێ سيند ب غەيرى خودێ بخوت وى كوفر كر يان شرک" .

١١١ - وقال: ابْنُ مَسْعُودٍ : "لَأَنْ أَحْلِفُ بِاللَّهِ كَاذِباً أَحَبُّ إِلَيّ مِنْ أَنْ أَحْلِفَ بِغَيْرِهِ صَادِقاً".

ئانكو : ابن مەسعود رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دبێژيت : "ئەگەر سيند ب خودێ بخوم كو تێدا يێ درەوين بم ، لدەف من خوشترە كو ئەز سيند بخوم ب غەيرى خودێ و تێدا يێ ڕاستگوبم" .

١١٢ - وَعَنْ حُذَيْفَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: "لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فُلَانُ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانُ" رواه أبو داود بسند صحيح.

ئانكو : ژ حوزەيفەى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا هاتيە ريوايەتكرن ژ پێغەمبەرى ﷺ كو گوتى : "نە بێژن : خودێ و فلانى حەز لسەر هەبو ، بەلكو بێژن : خودايێ مەزن حەز لسەر هەبو پاشى فلانى".

١١٣ - وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخْعِيِّ: "أَنَّهُ يَكْرَهُ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ وَبِكَ. وَيَجُوزُ أَنْ يَقُولَ: بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ. وَيَقُولُ: لَوْلَا اللَّهُ ثُمَّ فُلَانُ. وَلَا تَقُولُوا لَوْلَا اللَّهُ وَفُلَان".

ئانكو : يا هاتى ژ ئيبراهيمێ نەخەمى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ : "كو لدەف وى نەخوش بو كو كەسەک بێژيت : ئەز خو بخودێ و تە دپارێزم ، و درستە بێژيت : ئەز خو بخودێ دپارێزم و پاشى تە ، و دبێژيت : ئەگەر خودێ نەبايە و پاشى فلان ، هين نەبێژن : ئەگەر خودێ و فلان نەبانە".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : شروڤەكرنا ئايەتا سورەتا البقرة ، دەربارەى أَنْدَاداً

يا دووێ : هەڤاليێت پێغەمبەرى ﷺ ئەو ئايەتا بو شركا مەزن هاتيە خارى ، گشتگير دكەن بو شركا بچيک ژى .

یا سێیێ : سیند خارن ژ غەیری خودێ شرکە .

یا چارێ : ئەگەر سیند خارنەکا راست بخوی ب غەیری خودێ ئەو ژ سیندا غموس مەزنترە.

یا پێنجێ : جێوازی دناڤبەرا الواو و ثم د ئاخفتنا دەڤیدا .

باب (٤٣) مَا جَاءَ فِيمَنْ لَمْ يَقْنَعْ بِالْحَلِفِ بِاللَّهِ

ئەو بەڵگێن هاتین لسەر وان کەسێن قایل نابن ب سیند خارنا بخودێ

١١٤ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قال: "لَا تَحْلِفُوا بِآبائِكُمْ، مَنْ حَلَفَ بِاللَّهِ فَلْيَصْدُقْ، وَمَنْ حُلِفَ لَهُ بِاللَّهِ فَلْيَرْضَ، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ" رواه ابن ماجه بسند حسن.

ئانکو : ژ ابن عمر رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتیە ریوایەتکرن کو پێغەمبەری ﷺ یا گوتی : "سیندێ ب بابێن خو نەخون ، و هەرکەسێ سیند بخودێ خار بلایێ راستگو بیت ، و هەرکەسێ سویند بو خار ب خودێ بلا رازیبت ، وهەرکەسێ ڕازی نەبیت ئەو خودێ یێ ژوی بەرییە".

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : نەهی یا هاتیە کرن ژ سیند خارنا ب بابان .

یا دووێ : فەرمان یا هاتیە کرن بوی کەسی یێ سویند بو دهێتە خارن بخودێ کو رازی بت.

یا سێیێ : هەرەشە یا هاتیە کرن ژوی کەسێ رازی نابیت .

باب (٤٤) قول : مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتَ

گوتنا : ئەگەر خودێ حەزبکەت و تو

١١٥ - عَنْ قُتيلَةَ ل: "أَنَّ يَهُودِياً أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَقال: إِنَّكُمْ تُشْرِكُونَ؛ تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتَ، وَتَقُولُونَ: وَالْكَعْبَةِ ، فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِذَا أَرَادُوا أَنْ يَحْلِفُوا أَنْ يَقُولُوا: وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، وَأَنْ يَقُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ شِئتَ" رواه النسائي وصححه.

ئانکو : ژ قتیلة یا هاتیه ریوایەتکرن : "کو کابرایەکێ جهی هاته دەف پێغەمبەری ﷺ و گوتێ : هین شرکێ دکەن و دبێژن : ئەگەر خودێ حەز بکەت و تو ، و دبێژن : سیند ب کەعبێ . ڤێجا پێغەمبەری ﷺ فەرمان لمە کر ئەگەر ئێکی ڤیا سیند بخود ئەو بلا بێژیت : سیند بخودایێ کەعبێ ، و بێژیت : ئەگەر خودێ حەز بکەت و پاشی تو" .

١١٦ - وَلَهُ أَيْضاً: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : "أَنَّ رَجُلاً قال لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتَ، فَقال: أَجَعَلْتَنِي للهِ نِداً؟ قُلْ مَا شَاءَ اللَّهُ وَحْدَهُ". أحمد (١/٢٢٤) .

ئانکو : و هەروەسا ئیمام نەسائی ژ ابن عەباسی یا ریوایەتکری : "کو کابرایەکی گوتە پێغەمبەری ﷺ : ئەگەر خودێ حەز بکەت و تو ، پێغەمبەری ﷺ گوتی : تە ئەز کرمە هەڤپشکێ خودێ ؟ بەلکو بێژە : خودایێ تاک و تنێ حەز لسەر هەبو"

١١٧ - وَلِابْنِ مَاجَهْ عَنِ الطُّفَيل س -أَخِي عَائِشَةَ ل لِأُمِّهَا- قال: "رَأَيْتُ كَأَنِّي أَتَيْتُ عَلَى نَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ، فقلت: إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ: عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ. قالوا: وَأَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ ، ثُمَّ مَرَرْتُ بِنَفَرٍ مِنَ النَّصَارَى فقلت: إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ: الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ. قالوا: وَأَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ ، فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَخْبَرْتُ بِهَا مَنْ أَخْبَرْتُ، ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَأَخْبَرْتُهُ؛

فَقال: "هَلْ أَخْبَرْتَ بهَا أَحداً؟ قلت: نَعَمْ ، قال: فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قال: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ طُفَيْلاً رَأَى رُؤْيَا، أَخْبَرَ بِهَا مَنْ أَخْبَرَ مِنْكُمْ، وَإِنَّكُمْ قلتمْ كَلِمَةً كَانَ يَمْنَعُنِي كَذَا وَكَذَا أَنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْهَا؛ فَلاَ تَقُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدُ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَحْدَهُ".

ئانکو : ابن ماجەی یا ریوایەتکری ژ طفیلی برایێ عایشایێ ژ دەیکێ قە گوتی : "من دخەوێدا دیت وەکی کو دچمە دەف کومەلەکا جهیان ، ومن گوت : براستی هین دا قەومەکێ باش بن ئەگەر وە نەگوتبا : عوزەیر کوڕێ خودێ یە ، ئەوان ژی گوت : هین ژی دا قەومەکێ باش بن ئەگەر نەبێژن : ئەگەر خودێ حەز بکەت و محمد ﷺ ، پاشی ئەز دبەر کومەلەکا مەسیحیان ڕا بوریم و من گوت : براستی هین دا قەومەکێ باش بن ئەگەر وە نە گوتبا : مسیح کوڕێ خودێ یە ، وان ژی گوت : هین ژی دا قەومەکێ باش بن ئەگەر نەبێژن : ئەگەر خودێ حەز بکەت و محمد ﷺ ، دەمێ بویە روژ ، ئەوا من دیتی من گوتنە هندەکان ، پاشی ئەز هاتمە دەف پێغەمبەری ﷺ و من ئەو چەندە گوتێ ئەوا من دیتی ، گوتی : ئەرێ تە ئەو چەندە گوتیە کەسەکی ؟ من گوت : بەلێ ، پاشی وی ژی حەمد و سەنایا خودێ کر و گوتی : اما بعد : طفیلی خەونەک یا دیتی و دەنگوباس پێت داینە هندەک کەسان ، و هەوە ئاخڤتنەک دگوت چەند تشتەک ڕێگر بون بومن کو ئەز نەهیا هەوە ژێ بکەم ، ژبەر هندێ ئێدی نەبێژن : ئەگەر خودێ حەز بکەت و محمد ﷺ ، بەلکو بێژن : خودایێ تاک و تنێ حەز لسەر هەبو" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک پێت هەین :

یا ئێکێ : زانیاریێت جهیا دەربارەی شرکا بچیک .

یا دووێ : تێگەهشتنا مروڤان ئەگەر ئارەزو هەبن .

یا سێیێ : ئەو فەرموودەیا کو دبێژیت : {أجعلتني لله ندا؟} ئەری ئەو کەسە دێ یێ چەوابیت یێ کو دبێژیت : {ما لي من ألوذ به سواك} و ئەو دوو بەیتێن پشتی وێژی .

یا چارێ : ئەڤە ژ جورێ شرکا مەزن نینە ، ب بەڵگەیێ(یمنعني كذا وكذا) .

یا پێنجێ : خەونا راست و باش بەشەکە ژ وەحیێ .

یا شەشێ : ڕەنگە ئەگەرێ تەشریع دانانا هندەک حوکمێت شەرعی بت .

باب (٤٥) مَنْ سَبَّ الدَّهْرَ؛ فَقَدْ آذَى اللَّهَ

هەركەسێ خەبەرا بێژیتە زەمانی ئەو وی ئازارا خودێ یا دای

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت : ﴿وَقَالُواْ مَا هِيَ إِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلاَّ الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلاَّ يَظُنُّونَ﴾ . سورة الجاثية آية: ٢٤.

ئانكو : و گوتن: ژ ژیانا مە یا دنیایێ پێڤەتر چو ژیانێت دی نینن، هندەك ژ مە دێ مرن و هندەك دێ بن ، و چو مە نامرینیت ژ بۆرینا زەمانی پێڤەتر، و وان چو بەلگە و نیشان ب ڤێ چەندێ نینن، هەما ژ نك خۆ دبێژن.

١١٨ - في الصحيح: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: "قال اللَّهُ تعالى: يُؤْذِينِي ابْنُ آدَمَ، يَسُبُّ الدَّهْرَ، وَأَنَا الدَّهْرُ، أُقَلِّبُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ". البخاري: تفسير القرآن (٤٨٢٦)

ئانكو : د فەرموودەیا صحیح دا یاهاتی ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "خودایێ مەزن یا گوتی : بەنی ئادەم ئازارا من ددەن ، كو خەبەرا دبێژنە زەمانی و د دەمەكیدا ئەز زەمانی برێڤەدبەم ، و ئەز شەڤ و رۆژان دگوهورم" .

١١٩ - وَفِي رِوَايَةٍ: "لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ، فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الدَّهْرُ". مسلم: الألفاظ من الأدب وغيرها (٢٢٤٦)

ئانكو : و هەروەسا د ریوایەتەكا دیدا یا هاتی : "خەبەرا نەبێژنە زەمانی ، چونكی خودێ تعالى بخو زەمانە" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : نەهی یا کری ژ خەبەر گوتنا ب زەمانی .

یا دووێ : یێ ناڤ کری ب ئازار .

یا سێییێ : هزر د فەرموودەییێ دا بکە : {فإن الله هو الدهر} .

یا چارێ : ئەو ڕەنگە خەبەرا بێژیتێ ، هەرچەندە بدلی ژی مەبەستا وی ئەو نەبیت .

باب (٤٦) التَّسَمِّي بِقَاضِي الْقُضَاةِ وَنَحْوِهِ

نافكرن ب قازيێ قازيان ، و نمونێت وەكى وێ

١٤٠ - في الصحيح: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: "إِنَّ أَخْنَعَ اسْمٍ عِنْدَ اللَّهِ: رَجُلٌ يُسَمَّى مَلِكَ الأَمْلاَكِ، لاَ مَالِكَ إِلَّا اللَّهُ". قال سُفْيَانُ: "مِثْلُ شَاهَانْ شَاه". البخاري: الأدب (٦٢٠٥) , ومسلم: الآداب (٢١٤٣).

ئانكو : د فەرموودەيەكا صحيح دا ، ژ ئەبو هورەيرەى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يا هاتى كو پێغەمبەرى ﷺ يا گوتى : "بێ بهاترين ناف لدەف خودێ ، كابرايەكە يێ خو ناڤ كرى ب شاهێ هەمى شاهان ،وهيچ شاهەك نينە تێ الله نەبيت".سفيان دبێژيت :وەكى شاهان شاه

١٤١ - وَفِي رِوَايَةٍ: "أَغْيَظُ رَجُلٍ عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَخْبَثُهُ" قَوْلُهُ: "أَخْنَعُ" يَعْنِي: أَوْضَعُ .
ئانكو : و د ريوايەتەكا ديدا يا هاتى : "تنگژى ترين كەس لدەف خودێ ل روژا قيامەتێ و يێ ژ هەميان پتر خودێ توره بكەت و ژ هەمى ناڤان دره‌وينتر بيت" مەبەست ژ اخنع ئانكو بێ بهاترين .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : نەهى يا هاتيه كرن ژ نافكرنا ب شاهێ شاهان .

يا دووێ : ئەوا د رامانێ دا وەكى ئێكە ئەو حوكمێ وێژى وەكى ئێكە ، هەروەكى سوفيانى گوتى "قازيێ قازيان ، دادوەرێ دادوەران ، يان شاهێ شاهان" .

یا سێیێ : هشیاربون و دیقەتدان ژوێ تورەبونێ و نمونێت وەکی وێ ، و دگەل دلنیابون ژوێ کو مەبەست رامانا وێ نەبو ب دلی .

یا چارێ : هشیاربون ژوێ کو ئەفە د رێکا خودێ دایە .

باب (٤٧) احْتِرَامِ أَسْمَاءِ اللَّهِ تعالى وَتَغْيِيرِ الاسْمِ لِأَجْلِ ذَلِكَ

ڕێزگرتن ل ناڤێن الله تعالى ـی و گوهرینا ناڤان ژبەر وێ چەندێ

١٢٢ - عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ أَنَّهُ كَانَ يُكَنَى أَبَا الْحَكَمِ، فَقال لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: "إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَكَمُ، وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ، فقال: إِنَّ قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَتَوْنِي، فَحَكَمْتُ بَيْنَهُم، فَرَضِي كِلا الْفَرِيقَيْنِ، فَقال: مَا أَحْسَنَ هَذَا! فَمَالَكَ مِنَ الْوَلَدِ؟، قلت: شُرَيْحٌ، وَمُسْلِمٌ، وَعَبْدُ اللَّهِ. قال: فَمَنْ أَكْبَرُهُمْ؟ قلت: شُرَيْحٌ، قال: فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ" رواه أبو داود وغيره.

ئانکو : ژ ئەبی شەرحی یا هاتیە ریوایەتکرن کو ناسناڤێ وی ابو الحكم بوو ، پێغەمبەری ﷺ گوتی : "خودێ بتنێ حاکمە و حکوم تنێ بو لایێ وی دزڤریت ، گوتی : کەس و کارێت من دەمێ د تشتەکیدا ئاریشەک هەبایە دهاتنە دەف من ، ومن ژی حوکم دکر دناڤبەرا واندا و ئەو ڕازی دبون ، گوتی : چەند کارەکێ باشە ! ئەرێ تە چ زاروک هەنە ؟ من گوت : شریح و مسلم و عبدالله ، گوتی : کیشک ژ هەمیان مەزنترە ؟ من گوت : شریح ، گوتی : تو بابێ شورەیحی" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : ڕێزگرتن ل ناف و سیفەتێن خودێ ، هەرچەندە د ئاخفتنا ویدا بیت بەس مەبەستا وی ئەو نەبیت .

یا دووێ : گوهرینا ناڤی ژبەر وی .

یا سێیێ : دیارکرنا مەزنترین کور بو ناسناڤی .

باب (٤٨) مَنْ هَزَلَ بِشَيْءٍ فِيهِ ذِكْرُ اللَّهِ أَوِ الْقُرْآنِ أَوِ الرَسُولِ

هەركەسێ ترانا ب تشتەكی بكەت كۆ ناڤێن خودێ تێدا بن

یان قورئانێ یان پێغەمبەریﷺ

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت : ﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ﴾ . سورة التوبة آية: ٦٥.

ئانكو : و ئەگەر تو پسیارا وان بكەی دێ سویند خۆن و بێژن مە بەس ترِانە د ناڤبەرا خۆدا دكرن و بەس ئاخڤتن بوو، و مە چو مەخسەد پێ نەبوون. بێژە: ئەرێ هەوە ترِانە ب خودێ و ئایەتێت وی و پێغەمبەرێ وی دكرن؟! .

١٢٣ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ م ، وَمُحَمَّدِ بنِ كَعْبٍ، وَزَيْدِ بنِ أَسْلَمَ، وَقَتَادَةَ – دَخَلَ حَدِيثُ بَعْضِهِمْ فِي بَعْضٍ -: "أَنَّهُ قال رَجُلٌ فِي غَزْوَةِ تَبُوك: مَا رَأَيْنَا مِثْلَ قُرَّائِنا هَؤُلَاءِ؛ أَرْغَبَ بُطُوناً، وَلَا أَكْذَبَ أَلْسُناً، وَلَا أَجْبَنَ عِنْدَ اللِّقَاءِ ـ يَعْنِي رَسُولَ اللَّه صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابَهُ الْقُرّاءَ ـ فقال لَهُ عَوْفُ بنُ مَالِكٍ: كَذَبْتَ؛ وَلَكِنَّكَ مُنَافِقٌ، لَأُخْبِرَنَّ رَسُولَ اللَّه صلى الله عليه وسلم. فَذَهَبَ عَوْفٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لِيُخْبِرَهُ، فَوَجَدَ الْقُرْآن قَدْ سَبَقَهُ ، فَجَاءَ ذَلِكَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَقَدِ ارْتَحَلَ وَرَكِبَ نَاقَتَهُ، فَقال: يا رَسُولَ اللَّه! إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَتَحَدَّثُ حَدِيثَ الرَّكْبِ؛ نَقْطَعُ بِهِ عَنَّا الطَّرِيقَ ، فَقال: ابْنُ عُمَرَ :كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ؛ مُتَعَلِّقاً بِنَسْعَةِ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّه صلى الله عليه وسلم، وَإِنَّ الْحِجَارَةَ تَنْكِبُ رِجْلَيْهِ، وَهُوَ يَقُولُ ﴿إِنَّمَا كُنّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ﴾، فَيَقُولُ لَهُ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم: ﴿أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ﴾، مَا يَلْتَفِتُ إِلَيْهِ، وَمَا يَزِيدُهُ عَلَيْهِ".

ئانكو : ژ ابن عمر و محمد بن كعب و زيد بن اسلم و قتادة -فەرموودەيێت وان هندەک يێت تێکەلی هندەکان بوين- دبێژن : "كابرايەكی د شەرێ تەبوكێ دا گوت : مە هيچ كەسەک نەديتيە وەكی ڤان قورئان خوينان ژ هەمی كەسان پتر حەز ل تژيكرنا زكێ بن ، و ژ هەمی كەسان درەوينترن ، و ژ هەمی كەسان ترسنوكترن ل دەمێ گەهشتنا دوژمنا ، عەوفێ كورێ مالكی گوت : تو درەوان دكەی بەس تو كەسەكێ دورويی ، دڤێت ڤێ چەندێ بگەهينمە پێغەمبەری ﷺ ، ڤێجا عەوف چو بو دەف پێغەمبەری ﷺ ژبو هندێ كو بێژيتێ ، ديت قورئان يا لبەری وی كەتی لسەر وێ چەندێ ئايەت يا هاتيە خارێ ، ڤێجا ئەو كابرايە هاتە دەف پێغەمبەری ﷺ ل دەمەكی كو سياری حێشترا خو ببو و برێ دكەت ، گوتی : ئەی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ، مە بتنێ تران دكرن و دئاخڤت تنێ بو هندێ دا ديريا رێكێ ببرين . عبدالله ـيێ كورێ عومەری دبێژيت : هەر دێ بێژی نوكە يال بەرچاڤێت من ، وی كابرای خۆ ب حێشترا پێغەمبەری ﷺ ڤە گرتبو ، بەران پێت وی برێندار دكر و وی دگوت : ئەی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ مە ترانە و يارى دكرن ، پێغەمبەری ﷺ دگوت : ﴿أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ لا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ ئانكو : "ئەرێ هوين ترانا ب خودێ و ئايەتێن وی و پێغەمبەرێ وی دكەن مەهانە و هەجەتان نەگرن ، ب ڕاستی هوين كافر بون پشتی هەوە باوەری ئينايی" . پێغەمبەری ﷺ نە سەحدكرە وان و ژوێ زێدەتر چ نەگوت .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : كو ئەڤەژی زور يا مەزنە : هەركەسێ ترانا ب خودێ و ئايەتێن وی و پێغەمبەرێ وی بكەت كەسەكێ كافرە .

يا دووێ : ئەفە شروڤەكرنا وێ ئايەتێ يە كو بو هەركەسەكی وی كاری بكەت ڤێجا خو ئەگەر كی بت .

یا سێیيێ : جێوازی دناڤبەرا نمیمێ"فەسادی" و ئاموژگاری ژبەر خودێ و پێغەمبەرێ وی ﷺ .

یا چارێ : جێوازی دناڤبەرا وێ لێبورینێ کو خودێ پێ خوشە ، و وێ توندیا بەرامبەر دوژمنێت خودێ دهێتە کرن .

یا پێنجێ : هندەک لێبورین و بهانە ییت هەین ناهێنە وەرگرتن .

باب (٤٩) مَا جَاءَ فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى : ﴿ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي﴾ سورة فصلت آية: ٥٠.

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر گوتنا الله تعالى : و ئەگەر مە ژ دەڤ خۆ كەرەم و نیعمەتەك دایێ، پشتی نەخۆشی و تەنگاڤی گەهشتیێ، دێ بێژیت: ئەڤە هەقێ منە و ئەز هەژیمە .

قَالَ مُجَاهِدُ: " هَذَا بِعَمَلِي، وَأَنَا مَحْقُوقٌ بِهِ ".

وقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: "يُرِيدُ: مِنْ عِنْدِي".

وَقَوْلُهُ:﴿قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ ﴾.

قَالَ قَتَادَةُ: "عَلَى عِلْمٍ مِنِّي بِوُجُوهِ الْمَكَاسِبِ".

وقَالَ آخَرُونَ: "عَلَى عِلْمٍ مِنَ اللَّهِ أَنِّي لَهُ أَهْلٌ". وَهَذَا مَعَنى قَوْلِ مُجَاهِدٍ: "أُوتِيتُهُ عَلَى شَرَفٍ".

ئانكو : مجاهد دبێژیت : "ئەڤە ژبەر كریارییێت منە ،و ئەزژی هەژی وێمە" .

و ابن عەباس دبێژیت : "مەبەستا وی ئەوە ئەف نیعمەتە ژمنە" .

خودایێ مەزن دبێژیت : {پاشی ئەگەر مە كەرەمەك ژ دەڤ خۆ دایێ، دێ بێژیت ئەڤە یا شارەزاییا منە} .

قەتادە دبێژیت : "ژبەر شارەزایا خو كو جورێت شولی دزانم" .

و ئەوێن دی دبێژن : "خودایێ مەزن بخو دزانیت كو ئەز ژ هەژی وێمە" ئەفە رامانا ئاخڤتنا مجاهدی ـیە كو دبێژیت : "ژبەر شەرەفا من ئەف بومن یا هاتیە دان" .

١٢٤ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ س: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم يَقُول: "إِنَّ ثَـلاَثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ: أَبْرَصَ، وَأَقْرَعَ، وَأَعْمَى، فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يبْتَلِيَهُمْ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكاً، فَأَتَى الْأَبْرَصَ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْنٌ حَسَنٌ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبَ عَنِّي الّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ ، قَالَ: فَمَسَحَهُ، فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُه، وَأُعْطِيَ لَوْناً حَسَناً، وَجِلْداً حَسَناً، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْإِبِـلُ أَوِ الْبَقَرُ ـ شَكَّ إِسْحَاقُ ـ فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ، وَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا ، قَالَ: فَأَتَى الْأَقْرَعَ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ، وَيذْهَبَ عَنِّي الّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ ، قال: فَمَسَحَهُ، فَذَهَبَ عَنْهُ، وَأُعْطِيَ شَعْراً حَسَناً، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ، أَوِ الْإِبِلُ، فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلاً، وقَالَ :بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا ، قال: فَأَتَى الْأَعْمَى، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصَرَ بِهِ النَّاسَ ، قال: فَمَسَحَهُ، فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ، قَالَ: فَأَيِّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ، فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِداً؛ فَأَنْتَجَ هَذَان وَوَلَّدَ هَذَا، فَكَانَ لِهَذَا وادٍ مِنَ الْإِبِلِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ ، قَالَ: ثُمَّ أَنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ. فقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ، قَدْ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلَا بَلَاغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلَّا باللَّهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ، وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ، وَالْمَالَ، بَعِيراً أَتَبَلَّغُ بِهِ فِي سَفَرِي، فَقَالَ: الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ لَهُ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ، أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ؛ فَقِيراً فَأَعْطَاكَ اللَّهُ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا المَالَ كَابِراً عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِباً فَصَيّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ ، قَالَ: وَأَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا، وَرَدّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدّ عَلَيْهِ هَذَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِباً فَصَيّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ ، قال: وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ، قَدْ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلَا بَلَاغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلَّا باللَّه ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ، شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي. فَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي، فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ، فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ للهِ. فقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ، فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رُضِيَ عَنْكَ، وَسُخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ"

ئانكو : ژ ئەبو هورەيرەی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كو گوهل پێغەمبەری بو ﷺ كو دگوت : "سێ كەس هەبون ژ بەنی ئیسرائیلیا ، ابرص"ئەوێ ئێشێ پیستێ وی گرتی و پنی لێ چێبووین" و كەچەل و كورە ، خودێ تعالی ڤیا وان تاقی بكەت ، ژبەر هندێ مەلائیكەتەك بو هنارت و ئەو مەلائیكەتە هاتە دەف یێ بەرەص و گوتێ : چ تشتە لدەف تە ژ هەمی تشتان خوشتڤیترە ؟ گوتی : ڕەنگەكێ جوان و پیستەكێ جوان و ئەو یاكو خەلك پێ ژمن دیر دكەڤن كو لسەر من نە مینت ۆ ئەز ساخ ببم ، گوتی : وی مەلائیكەتی دەستێن خو پێدا ئینا خار و ئەو ساخ بو ، و رەنگەكێ جوان و پیستەكێ جوان بو پەیدا بو ، گوتی : تو حەز ژ چ جورە سامانەكی دكەی ؟ گوتی : حێشتر ، حێشترەكا ب حەملە دایێ "كو دەھ هەیف بسەر حەملا وێڤە چوین" ، پاشی مەلائیكەتی گوتی : خودایێ مەزن بەرەكەتێ بێختە سامانێ تە ، پاشی چو دەڤ ئەوێ كەچەل و گوتێ : چ تشتەك لدەف تە ژ هەمی تشتان خوشتی تەرە ؟ گوتی : پرچەكا جوان و وێ یاكو خەلك ژمن دیر دكەڤن ، دەستێن خو بسەردا ئینا ئەوژی چێبو و پرچەكا جوان پێ هاتە دان ، گوتی : تو حەز ژ چ جورە سامانەكی دكەی ؟ گوتی چێل ؟ گوتی : چێلەكا بحەملە پێ هاتە دان و گوتی : خودایێ مەزن بەرەكەتێ بێختە ناف سامانێ تە ، پاشی چو دەف ئەوێ كورە و گوتی : چ تشتەك لدەف تە ژ هەمی تشتان خوشتی تەرە ؟ گوتی : خودایێ مەزن چاڤێت من بومن بزڤرینت و خەلكی پێ ببینم ، گوتی : دەستێن خو بسەر ویژیدا ئینا ئەوژی چێبو و چاڤێت وی روهن بون ، پاشی وی مەلائیكەتی گوتە یێ كورە ؛ تو حەز ژ چ جورە سامانەكی دكەی ؟ گوتی : پەزی ، گوتی : پەزەكێ بحەملە دایێ ، و ئەوێن وان هەمیان زان و تێشك كرن و زێدە بون ، یێ حێشترا نهالەكا تژی هەبو ژ حێشتران ، و یێ چێلان نهالەكا تژی هەبو ، و یێ پەزی نهالەكا تژی هەبو ، پاشی ئەو مەلائیكەتە هاتە دەف ئەوێ برص"ئەوێ ئێشێ پیستێ وی گرتی و پنی لێ چێبووین" لسەر شكلێ خو و وێنەیێ خو ، و گوتێ : ئەز زەلامەكێ هەژارم و هەمی ڕێك د سەفەرێدا یێت ژمن هاتینە برِین و ئەڤرو ئەز نەشێم بگەهمە مەقسەدا خو تنێ بخودێ نەبیت و پاشی تە ڤێجا داخازێ ژتە دكەم ژبەر خاترا وی كەسی یێ ئەو ڕەنگێ جوان و ئەو پیستێ جوان و ئەو سامانە دایە تە ،

حێشتەکێ بدەمن ژبو هندێ د سەفەرێدا بکار بینم ، ویژی گوت : خەلکێ هەژی تر دزێدەنە ، گوتی : دێ بێژی ئەز تە دنیاسم ؟ ئەرێ تو ئەو کەسێ برص نەبوی و دلێ خەلکی ژتە رەش دبو ، و هەژار بوی خودێ سامان دایە تە ؟ گوتی : من ئەف سامانە یێ وەرگرتی ژ بابێت و باپیرێت خو کو ئەو ژ کەسێن مەزن بون ، گوتی : ئەگەر تو درەوا بکەی خودێ تە بزڤرینیتە لسەر حالێ تەیێ بەرێ ، پاشی هاتە دەف ئەوێ کەچەل لسەر شێوێ خو ، ئەوا گوتیە زەلامێ دی گوتە ویژی ، ویژی وەکی زەلامێ دی بەرسڤا ویدا ، ئەویژی گوتی : ئەگەر تو درەوا بکەی خودێ تە بزڤرینیتە لسەر حالێ تەیێ بەرێ ، پاشی هاتە دەف ئەوێ کورە لسەر شێوێ خو ، و گوتێ : ئەز زەلامەکێ هەژارم و هەمی ڕێک د سەفەرێدا بێت ژمن هاتینە بڕین و ئەڤرو ئەز نەشێم بگەهمە مەقسەدا خو تنێ بخودێ نەبیت و پاشی تە ڤێجا داخازێ ژتە دکەم ژبەر خاترا وی کەسی یێ چاڤێت تە بوتە زڤراندین ، پەزەکی بدەمن ژبو هندێ د سەفەرێدا بکار بینم ، ویژی گوت : ئەز کەسەکی کورە بوم خودێ چاڤێت من بومن زڤراندن هەر تشتێ تە بڤێت ببە و تشتێ دهێلی بهلە ،سیند بخودێ چجاران ڕێکێ لتە ناگرم ژبەر خودێ هەر چ ببەی ، مەلائیکەتی گوتێ : سامانێ خو بهلگرە ، و بزانە هین هاتنە تاقیکرن ، ڤێجا خودێ ژتە ڕازیبو و ژ هەردوو هەڤالێت تە عاجزبو"

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتێ .

یا دووێ : و ڕامانا : ﴿لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي﴾ سورة فصلت آية: ٥٠.

یا سێیێ : ڕامانا گوتنا خودێ تعالى : ﴿إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ عِنْدِي﴾ سورة القصص آية: ٧٨.

یا چارێ : و ئەو پەند و ئاموژگاریێت مەزنێن دڤێ چیروکێدا هەین .

باب (٥٠) قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿فَلَمَّا آتاهُمَا صَالِحاً جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتاهُمَا﴾

سورة الأعراف آية: ١٩٠.

گوتنا الله تعالى : ڤێجا وەختێ خودێ زارۆکەکێ ب کێرهاتی داییێ، هندە دوینده‌ها وان هەڤپشکان بۆ خودێ چێ دکەن

قَالَ ابْنُ حَزْمٍ: "اتَّفَقُوا عَلَى تَحْرِيمِ كُلِّ اسْمٍ مَعَبَّدٍ لِغَيْرِ اللَّهِ؛ كَعَبْدِ عُمَرٍو، وَعَبْدِ الْكَعْبَةِ، وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ، حَاشَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ" .

ئانکو : ابن حزم دبێژیت : "زانا د ئێک دەنگن لسەر هەمی ناڤان کو بەندایەتیا غەیری خودێ تێدا بهێتە کرن ، وەکی : عبد عمر، عبدالكعبة،و نمونێت وەکی وان ، ژبلی عبدالمطلب ـی".

١٢٥ - وَعَن ابْنِ عَبَّاسٍ فِي الْآيَةُ؛ قَالَ: "لَمَّا تَغَشَّاهَا آدَمُ؛ حَمَلَتْ، فَأَتَاهُمَا إبلِيسُ، فَقَالَ: إِنِّي صَاحِبُكُمَا الَّذِي أَخْرَجْتُكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ، لَتُطِيعَنِّي أَوْ لَأَجْعَلَنَّ لَهُ قَرْنَيْ أَيِّلٍ، فَيَخْرُجُ مِنْ بَطْنِكِ فَيَشُقَّهُ،وَلَأَفْعَلَنَّ وَلَأَفْعَلَنَّ ـ يُخَوِّفُهُمَا ـ سَمِّياهُ عَبْدَ الْحَارِثِ، فَأَبَيَا أَنْ يُطِيعَاهُ، فَخَرَجَ مَيْتاً. ثُمَّ حَمَلَتْ، فأتاهُمَا، فقَالَ مثل قَوْلِهِ، فَأَبَيَا أَنْ يُطِيعَاهُ، فَخَرَجَ مَيْتاً ، ثُمَّ حَمَلَتْ، فَأَتَاهُمَا، فَذَكَرَ لَهُمَا، فَأَدْرَكَهُمَا حُبُّ الْوَلَدِ، فَسَمَّيَاهُ عَبْدَ الْحَارِثِ؛ فَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتاهُمَا﴾ " رواه ابن أبي حاتم.

ئانکو : ژ ابن عەباسی یا هاتیە ڕیوایەتکرن دەربارەی ئایەتێ ، "دبێژیت : دەمێ ئادەم چویە دەف بدو گیان بو ، ئبلیس هاتە دەف و گوتی : ئەز هەڤالێ هەوە مە کو ژ بەهشتێ هین ئینانە دەر ، دێ گوهداریا من کەن یان دێ دوو شاخان وەکی شاخێن بزنێت کیڤی بو زاروکێت تە پەیدا کەم ، ئەو دترساندن ، ڤێجا هین ناڤ بکەن ب عبدالحارث ، ڤێجا رازی نەبون کو گوهداریا وی بکەن ، ڤێجا ب مریی دەرکەت ، پاشی جارەکا دی ب دووگیان کەت

، ئەف جارە ژبەر حەژێکرنا زاروکی ناڤێ وی کرە عبدالحارث ، ئەڤەژی بەحسێ وێ ئایەتێ یە یا کو دبێژیت : ﴿جَعَلا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا﴾ ئانکو : هندە دویندەها وان هەڤپشکان بۆ خودێ چێ دکەن " .

١٢٦ - وَلَهُ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ: عَنْ قَتَادَةَ؛ قَالَ: "شُرَكَاءَ فِي طَاعَتِهِ، وَلَمْ يَكُنْ فِي عِبَادَتِهِ".

ئانکو : هەر ژوی ب سەنەدەکا صحیح یا هاتی ژ قەتادەی کو گوتی : "هەڤشک دانان د گوهداریێ دا نەکو د پەرستنێ دا" .

١٢٧ - وَلَهُ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ عَنْ مجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ: "﴿لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالحاً﴾ ، قَالَ: أَشْفَقا أَلَّا يَكُونَ إِنْسَاناً".وَذَكَرَ مَعْناهُ: عَنِ الْحَسَنِ، وَسَعِيدٍ، وَغَيْرِهِمَا .

ئانکو : هەر ژوی ب سەنەدەکا صحیح یا هاتی ژ موجاهدی دەربارەی وێ ئایەتێ : ﴿لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحاً﴾، گوتی : "ترسیا ژوێ نەکو مروڤ نەدەرکەڤیت" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : حەرام بونا هەمی ناڤێت کو پەرستنێ بخوڤە بگرن بو غەیری خودێ .

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتێ .

یا سێیێ : ئەف جورێ شرکێ ژ جورێ تنێ ناڤ لێنانێ مەبەست نینە ژ حەقیقەتا وێ .

یا چارێ : دانا کچەکا ساخ و سەلامەت ب هەرکەسەکی ژلایێ خودێ ڤە ئێکە ژ نیعمەتان.

یڵ پێنجێ : بەحسکرنا سەلەفان دەربارەی جێوازیا دناڤبەرا شرکا گوهداریێ دا و شرکا پەرستنێ دا .

باب (٥١) قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ﴾ سورة الأعراف آية: ١٨٠.

گوتنا الله تعالى : و باشناڤ بۆ خودێنه، ڤێجا ب وان دوعايان ژێ بكەن، و هوين وان بهێلن ئەوێت دەستكارييێ د ناڤێت ويدا دكەن .

١٢٨ - ذَكَرَ ابْنُ أَبِي حَاتِمْ: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : "﴿يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ﴾: يُشْرِكونَ". وَعَنْهُ: "سَمُّوا اللاّتَ مِنْ الْإِله، وَالْعُزَّى مِنَ الْعَزِيزِ". وَعَنِ الْأَعْمَشِ: "يُدْخِلُونَ فِيها مَا لَيْسَ مِنْهَا" .

ئانكو : ابن ئەبى حاتمى يا ريوايەتكرى ژ ابن عەباسى : ﴿يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ﴾ دەستكارييێ د ناڤێت ويدا دكەن . گوتى هەڤپشكان بو پەيدا دكەن .

هەر ژوى يا هاتى : "اللات ژ الاله يا هاتيه وەرگرتن ، و العزى ژ العزيز ـيى" .و ژ ئەعمەشى يا هاتى : "چەند ناڤەكان دكەنه ناف ناڤان دا كو ژوێ نين" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەك ييێت هەين :

يا ئێكێ : جێهێ گيركرنا ناڤان بو خودێ .

يا دووێ : هەمى ناڤ د جوان و پيروزن .

يا سێييێ : فەرمان يا هاتيه كرن بوان ناڤان دعا ژێ بكەين .

يا چارێ : وازهێنان ژوان ييێت دژاتييێ دكەن ژ جاهلان و ملحدان .

يا پێنجێ : شروڤەكرنا ئيلحادێ .

يا شەشێ :هەرەشه لوى كەسى يێ ئيلحادێ دكەت .

باب (٥٢) لَا يُقَالُ : السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ

ناهێته گوتن : سلاف لسەر خودێ

١٢٩ - فِي الصَّحِيحِ: عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: "كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي الصَّلَاةِ؛ قُلْنَا: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَى فُلَانَ، فقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: لَا تَقُولُوا: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ؛ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ" . البخاري: الأذان (٨٣٥) , ومسلم: الصلاة (٤٠٢).

ئانکو : د فەرموودەیەکا صحیح دا یا هاتی ژ ابن مەسعودی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ کو گوتی : "هندیکە ئەمین دەمێ ئەم دگەل پێغەمبەری بوین ﷺ د نقێژێ دا مە دگوت : سلاف لسەر خودێ ژلایێ بەندەیێت ویڤە ، سلاف ل فلانی و فلانی ، پێغەمبەری ﷺ گوتی : نە بێژن : سلاف لسەر خودێ ، چونکی خودێ بخو سەلامە "کو ئێکە ژ ناڤێت وی"" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا السَّلَامُ کو ناڤەکێ خودێ یە .

یا دووێ : ڕامانا وێ سلافکرنە .

یا سێیێ : بو خودێ ناهێتە بکار ئینان .

یا چارێ : ئەگەرێ وێ .

یا پێنجێ : صحابی یێت فێری وێ سلافێ کرین یا کو بو خودێ دگونجیت و دهێتە بکار ئینان .

باب (٥٣) قَوْلِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ

گوتنا : خودايێ من لمن ببورە ئەگەر تە بڤێت

١٣٠ - فِي الصَّحِيحِ : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ : "لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ ، اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ ، لِيَعْزِمِ الْمَسَأَلَة ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَا مُكْرِهَ لَهُ" .البخاري: الدعوات (٦٣٣٩).

ئانكو : د فەرموودەيەكا صحيح دا ژ ئەبو هورەيرەی : كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "بلا ئێک ژ هەوە نەبێژيت : خودايێ من لمن ببورە ئەگەر تە بڤێت ، يان خودايێ من رەحمێ بمن ببە ئەگەر تە بڤێت ، بلا مەسەلێ ئێک لا بكەت و يێ ڕژد بيت لسەر ، چونكی كەسەک خودێ نەچار ناكەت بو كرنا كارەكی" .

١٣١ - وَلِمُسْلِمٍ: "وَلْيُعْظِمِ الرَّغْبَةَ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَتَعَاظَمُهُ شَيْءٌ أَعْطَاهُ" . وأحمد (٢/٤٥٧)

ئانكو : و ژ موسلمی يا هاتی : "بلا حەزێن خو مەزن بكەت ، چونكی خودايێ مەزن هيچ تشتەک لدەف يێ مەزن نينە ، ئەگەر بڤێت بدەتن" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک يێت هەين :

يا ئێكێ : نەهيكرنا ژ استثناء ـێ د دعايان دا "ئانكو بێژی إِنْ شَاءَ اللّٰه " .

يا دووێ : روهنكرنا ئەگەرێ وێ .

يا سێيێ : گوتنا : "ليعزم المسألة" ئانكو ئەگەر تە داخاز كر يێ مجد بی لسەر .

يا چارێ : مەزنکرنا حەزان .

يا پێنجێ : بەحسێ ئەگەرێ ڤی بابەتی .

باب (٥٤) لا يَقُولُ: عَبْدِي وَأَمَتِي

ناهێنه گوتن : ئەڤه عەبدێ منه و ئەڤه عبدا منه

١٣٢ - فِي الصَّحِيحِ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: "لا يقُلْ أَحَدُكُمْ: أَطْعِمْ رَبَّكَ، وَضِّئْ رَبَّكَ، وَلْيَقُلْ: سَيِّدِي وَمَوْلَايَ. وَلَا يقُلْ أَحَدُكُمْ: عَبْدِي وَأَمَتِي، وَلْيَقُلْ: فَتَايَ وَفَتَاتِي، وَغُلَامِي" .البخاري: العتق (٢٥٥٢).

ئانكو : د فەرموودەیا صحیح دا یا هاتی ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "بلا چ كەس ژ هەوه نه بێژیت : خارنێ بده خودانێ خو (ربک) یان ئاڤا دەست نقێژێ بو خودانێ خو ئاماده بكه (ربک) ، بلا بێژیت : سەید "مەزن" و مەولای ، و بلا كەسەک ژ هەوه نەبێژیت : عەبدێ من و عەبدا من بلا بێژیت : فتاي وفتاتي وغلامي" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : نەهی ژ گوتنا عەبدێ من و عەبدا من .

یا دووێ : عەبد ژی نابێژیت : ربی و ناهێته گوتن پێ : أطعم ربك .

یا سێیێ : فێرکرنا كەسێ ئێکێ ب گوتنا : فتاي، وفتاتي، وغلامي .

یا چارێ : فێرکرنا كەسێ دووێ ب گوتنا : سيدي ومولاي .

یا پێنجێ : ئاگەهدارکرن ژ مەبەستا وێ ، ئەوژی بجهـ گەهاندنا تەوحیدێ یه حەتا ب گوتنێت دەڤی .

باب (٥٥) لَا يُرَدُّ مَنْ سَأَلَ بِاللَّهِ

هيچ كەسەک ناهێتە رەتكرن ئەگەر بناڤێ خودێ داخازێ بكەت .

١٣٣ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم: "مَنْ اسْتَعَاذَ بِاللَّهِ فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ سَأَلَ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ، وَمَنْ دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ، وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ مَعروفاً فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُوهُ؛ فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَرَوْنَ أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ"" رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح.

ئانكو : ژ ابن عمرو ـی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دبێژیت : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "هەركەسێ داخاز ژ هەوە كر ب ناڤێ خودێ هین بدەنێ ، و هەركەسێ خو پاراست بخودێ هوین وی بپارێزن ، و هەركەسێ گازی هەوە كر هوین بەرسڤا گازیا وی بدەن ، و هەركەسێ باشیەک ل هەوە كر هین پاداشتێ وی بدەنێ ، ئەگەر هەوە هیچ تشتەک نەبو كو پاداشتی بدەنێ دوعا بو بكەن تاكو دبینن كو هەوە پاداشتێ وی دا" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێكێ : پاراستنا وی كەسی یێ خو بخودێ دپارێزیت .

یا دووێ : ئەو كەسی بناڤێ خودێ داخازێ دكەت پێ بهێتە دان .

یا سێیێ : بەرسڤدانا دەعوا وی .

یا چارێ : پاداشت دان لسەر ئەنجامدانا كارەكی .

یا پێنجێ : دوعاكرن پاداشتێ وان كەسانە بێت كو نەشێن پاداشتی بدەن تنێ بوی شێوەی نەبیت.

یا شەشێ : مەبەست ژ : "حتى تروا أنكم قد كافأتموه" تاكو دبینن كو هەوە پاداشتێ وی دا .

باب (٥٦) لَا يُسَأَلَ بِوَجْهِ اللَّهِ إِلَّا الْجَنَّةَ

داخازا هیچ تشتەکی ناهێتە کرن ب روخساریێ خودێ ئیلا بەهشت نەبیت

١٣٤ - عَنْ جَابِرَ س قَالَ: قَالَ رَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم: "لَا يُسْأَلُ بِوَجْهِ اللَّهِ إِلَّا الْجَنَّةَ".

ئانکو : ژ جابری رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ گوتی ; پێغەمبەری ﷺ گوتی : "داخازا هیچ تشتەکی ناهێتە کرن ب روخساریێ خودێ ئیلا بەهشت نەبیت" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : نەهی یا هاتی ژ داخازکرنا هەر تشتەکی ب روخساریێ خودێ ئیلا ئەو نەبیت ئەو پەرێ داخازیێ بیت کو بەهشتە .

یا دووێ : سەلماندنا صیفەتێ الوجه روخسار یانژی ڕوومەت بو خودێ .

باب (٥٧) مَا جَاءَ فِي اللَّوْ

ئەو بەڵگەیێ لسەر -اللو ئەگەر- هاتین

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت :﴿يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا﴾ . سورة آل عمران آية: ١٥٤.

ئانكو : دبێژن: ئەگەر كاروبارەك د دەست مەدا هەبایە، ئەم ل ڤێرێ نەدهاتینە كوشتن .

و هەروەسا گوتنا وی : ﴿الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا﴾ . سورة آل عمران آية: ١٦٨.

ئانكو : ئەوێت ڕوینشتین و گۆتینە برایێت خۆ، ئەگەر ب یا مە كربانە نە دهاتنە كوشتن .

١٣٥ - فِي الصحيح: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: "احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَلَا تَعْجَزَ ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْء، فَلَا تقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلَت؛ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ؛ فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ" . مسلم: القدر (٢٦٦٤).

ئانكو : د فەرموودەیەكا صحیح دا یا هاتی ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "یێ حەریس بە لسەر وێ یا مفا بوتە هەبیت ، و خو بخودێ بپارێزە ، و تەمبەل نەبە ، و ئەگەر تشتەك بسەرێ تە هات نەبێژە : ئەگەر من وەكربا دا هوسا و هوسا چێبیت ، بەلكی بێژە : قەدەرا خودێ بو و ب حەزا وی بو ئەو كارە ، چونكی گوتنا -ئەگەر- دەرگەهێن كارێن شەیتانی ڤەدكەت " .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا هەردوو ئایەتێن ال عمران .

یا دووێ : نەهیا ئاشکەرا یا هاتی دەربارەی گوتنا - ئەگەر من وەکربا دا هوسا و هوسا چێبیت - دەمێ تشتەک بسەری هات .

یا سێیێ : بەحسکرنا ئەگەرێن بابەتی ئەوژی ئەوە کو دەرگەهێن کارێن شەیتانی ڤەدکەت .

یا چارێ : ڕێنیشاندان بو گوتنا باش .

یا پێنجێ : فەرمان کرن ب حەریص بونێ لسەر وێ یاکو مفا بو مورڤی هەبیت ، دگەل پشت بەستنێ بخودێ .

یا شەشێ : نەهی کرن ژ دژێ وێ ، ئەوژی بێ دەستهەلاتی و تەمبەلی ... هتد .

باب (٥٨) النَّهْيِ عَنْ سَبِّ الرِّيْحِ

نەهیکرن ژ خەبەر گوتنا ب هەوای

١٣٦ - عن أبي بن كعب قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "لا تَسُبُّوا الرِّيْحَ؛ فَإذا رَأَيْتُمْ ما تَكْرَهُونَ؛ فَقولوا: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ الرِّيحَ، وَخَيْرِ مَا فِيها، وَخَيْرِ مَا أُمِرَتْ بِهِ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هَذِهِ الرِّيْحِ، وَشَرِّ مَا فِيها، وَشَرِّ ما أُمِرَتْ بِهِ" صححه الترمذي.

ئانکو : ژ ابی بن کعب رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتی کو پێغەمبەری ﷺ یا گوتی : "خەبەرا نەبێژنە هەوای ، ڤێجا ئەگەر هەوە تشتەک دیت بو هەوە نەخوش بو هین بێژن : ئەی خودایێ من ئەم داخاز باشیا ڤی هەوای ژتە دکەین ، و ئەو باشیا تێدا ، و وێ باشیا تە فەرمان لێ کری ، ئەم خو بتە دپارێزیت ژ خرابیا ڤی هەوای ، و ئەو خرابیا تێدا ، و بوێ خرابیا تە فەرمان لێ کری" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : نەهیکرن ژ خەبەر گوتنا ب هەوای .

یا دووێ : ڕێنیشانکرن ب گوتنا ئاخڤتنا مفا بەخش ، ئەگەر کەسەکی تشتەک دیت پێ نەخوش بیت .

یا سێیێ : ڕێنیشانکرن بوێ کو ئەو هەوایە یێ فەرمان لێکریە .

یا چارێ : ئەو هەوایە چێدبیت فەرمان لێ هاتبیتە کرن ب باشیێ ، و چێدبیت فەرمان لێ هاتبیتە کرن بو خرابیێ و شەری .

باب (٥٩) قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى:﴿ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ﴾ سورة آل عمران آية: ١٥٤.

گوتنا الله تعالى : هزرا نه د ڕێدا ژ خودێ دكرن، وەكى نەزانان، دبێژن : ما كار و بارەك ب دەستێ مە هەيە؟ بێژە: هەى موحەمەد هەمى كاروبار ب خودێنە .

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ﴿الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ﴾ . سورة الفتح آية: ٦.

ئانكو : ئەوێت هزرێت خەلەت ژ خودێ دكەن ، ئيزا بدەت، بەلا و ئاتاف ب سەرێ وان بێن.

قَالَ ابْنُ الْقَيِّمِ -فِي الْآيَةِ الْأُولَى-: "فُسِّرَ هَذَا الظَّنُّ بِأَنَّهُ سُبْحَانَهُ لَا يَنْصُرُ رَسُولَهُ، وَأَنَّ أَمْرَهُ سَيَضْمَحِلُّ، وَفُسِّرَ بِظَنِّهِمْ أَنَّ مَا أَصَابَهُمْ لَمْ يَكُنْ بِقَدَرِ اللَّهِ وَحِكْمَتِهِ. فَفُسِّرَ بِإِنْكَارِ الْحِكْمَةِ، وَإِنْكَارِ الْقَدَرِ، وَإِنْكَارِ أَنْ يَتِمَّ أَمْرُ رَسُولِهِ، وَأَنْ يُظْهِرَهُ اللَّهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ. وهَذَا هُوَ الظَّنُّ السُّوءُ الَّذِي ظَنَّهُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُشْرِكُونَ فِي سُورَةِ الْفَتْحِ. وَإِنَّمَا كَانَ هَذَا ظَنَّ السُّوءِ؛ لِأَنَّهُ ظَنَّ غَيْرَ مَا يَلِيقُ بِهِ سُبْحَانَهُ، وَمَا يَلِيقُ بِحِكْمَتِهِ وَحَمْدِهِ، وَوَعْدِهِ الصَّادِقِ. فَمَنْ ظَنَّ أَنَّهُ يُدِيلُ الْبَاطِلَ عَلَى الْحَقِّ إِدَالَةً مُسْتَقِرَّةً يَضْمَحِلُّ مَعَها الْحَقُّ، أَوْ أَنْكَرَ أَنْ يَكُونَ مَا جَرَى بِقَضَائِهِ وَقَدَرِهِ أَوْ أَنْكَرَ أَنْ يَكُونَ قَدَرُهُ بِحِكْمَةٍ بَالِغَةٍ يَسْتَحِقُّ عَلَيْهَا الْحَمْدَ؛ بَلْ زَعَمَ أَنَّ ذَلِكَ لِمَشِيئَةٍ مُجَرَّدَةٍ، فَـ﴿ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ﴾. وَأَكْثَرُ النَّاسِ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ ظَنَّ السُّوءِ فِيمَا يَخْتَصُّ بِهِمْ، وَفِيمَا يَفْعَلُهُ بِغَيْرِهِمْ، وَلَا يَسْلَمُ مِنْ ذَلِكَ إِلَّا مَنْ عَرَفَ اللَّهَ وَأَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَمُوجِبَ حِكْمَتِهِ وَحَمْدِهِ. فَلْيَعْتَنِ اللَّبِيبُ النَّاصِحُ لِنَفْسِهِ بِهَذَا، وَلْيَتُبْ إِلَى اللَّهِ، وَيَسْتَغْفِرْهُ مِنْ ظَنِّهِ بِرَبِّهِ ظَنَّ السُّوءِ. وَلَوْ فَتَّشْتَ مَنْ فَتَّشْتَ؛ لَرَأَيْتَ عِنْدَهُ تَعَنُّتاً عَلَى الْقَدَرِ

وَمَلَامَةً لَهُ، وَأَنَّهُ كَانَ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ كَذَا وَكَذَا؛ فَمُسْتَقِلٌ وَمُسْتَكْثِرٌ، وَفَتِّشْ نَفْسَكَ هَلْ أَنْتَ سَالِمٌ؟ فَإِنْ تَنْجُ مِنْهَا تَنْجُ مِنْ ذِي عَظِيمَةٍ *** وَإِلَّا فَإِنِّي لَا إِخَالُكَ نَاجِياً".

ئانکو : ابن قیم د تەفسیرا ئایەتا ئێکێ دا دبێژیت : ئەف گومانە یا هاتیە تەفسیر کرن کۆ خودێ پێغەمبەرێ خو ﷺ بسەر نا ئێخیت و کارێ وی نامینت و دێ ژناف چیت ، هەروەسا یا هاتیە تەفسیر کرن کو ئەوا توشی وان بوی ب قەدەرا خودێ و حیکمەتا وی نەبوو ، ڤێجا یا هاتیە تەفسیر کرن ب ئینکار کرنا حیکمەتێ و ئینکار کرنا قەدەرێ و ئینکار کرنا وێ کو خودێ پێغەمبەرێ خو ﷺ سەر بێخیت و دینێ خو بسەر بێخیت بسەر هەمی دیناندا ، ئەڤە ژی گومانا خرابا دورِی و موشرکان بو کو گومان ب خودێ دبرن د سورەتا الفتح دا ، ئەڤەژی گومانا خرابە ، چونکی ئەو گومانەکە و شایستەی خودێ نینە و شایستەی حیکمەت و ستایش وەعدێ وی یێ راست نینە ، هەرکەسێ هوسا گومانان ببەت کو خودێ نەحەقیێ دێ زال کەت بسەر حەقیێدا بزال بونەکا بەردەوام کو تاکو وەلێ بهێت ئەو حەقە دگەل ژناڤ بچیت و نەمینت ، یان ئینکارێ بکەت ژوێ کو ئەوا چێبوی ب قەزا و قەدەرا خودێ نەبو ، یان ئینکارا وێ بکەت کو ئەو قەدەر حیکمەتەکا توکمە نەبیت کو لایقی ستایش و حەمدا وی بت ، بەلکو ئەو تنێ ژبەر حەزەکێ بو ، ڤێجا ئەو گومانا وانە یێت کو کوفر کری ، ڤێجا وەیل بو وان کەسان کو کوفر کر ب ئاگری ، زوربەیا خەلکی گومانا نەحەق ب خۆدێ دبەن ب گومانەکا خراب بوێ کو یا تایبەتە ب وان ڤە و بوێ یا دگەل غەیری وان دهێتە برن ، و هیچ کەسەک ژوێ سەلامەت نابیت ئیلا کەسەک کو خودێ نیاسیبت و ناف و سیفەتێن خودێ ناسیبت کو واجبی حیکمەت و ستایشا وی دکەت ، ڤێجا بلا کەسێ ب عاقل هشیاری خو بت دڤێدا ، بلا تەوبە بکەت و بزڤریت بلایێ خودێ ، و داخازا لێبورینێ ژ خودێ بکەت ژوان گومانێت خراب ، ئەگەر ب پشکنیت ئەوێن تە دڤێت بپشکنی ، دێ بینی ئینکار و عیناد یا هەی بەرامبەر قەدەرێ و لومە دکەت ، و پێشنیارا وێ دکەت جێواز بیت دگەل وێ یاکو رویدای ، و باوەرییێت وی دهوسانە کو دبا هوسا و هوسا بایە ، ڤێجا یا هەی بزوری و یا هەی بکێمی ، ڤێجا توژی خو بپشکنە و بزانە تو ژوێ یێ سەلامەتی ؟ ،

ئەگەر تو خلاس بوی ژوێ ئەو تو یێ خلاس بوی ژ بەلایەکا مەزن ، و ئەگەر هوسا نەبیت ئەز نابینم کو تو خلاس ببی . گوتنا ابن قیم بدوماهیی هات

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا ال عمران .

یا دووێ : شروڤەکرنا ئایەتا سورەتا الفتح .

یا سێیێ : هەولّدان بوێ کو چەند جورن و ناهێتە دورپێچ کرن .

یا چارێ : هیچ کەسەک ژوێ ناهێتە پاراستن ئیلا ئەو کەسە نەبیت یێ ناڤ و سیفەتێن خودێ نیاسیبن و خوژی نیاسیبت .

باب (٦٠) مَا جَاءَ فِي مُنْكِرِي الْقَدَرِ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر وان ییێت ئینکارا قەدەرێ دکەن

١٣٧ - وقَالَ ابْنُ عُمَرَ : "وَالَّذِي نَفْسُ ابْنِ عُمَرَ بِيَدِهِ! لَوْ كَانَ لِأَحَدِهِمْ مِثْلُ أُحُدٍ ذَهَبَاً، ثُمَّ أَنْفَقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ مَا قَبِلَهُ اللَّهُ مِنْهُ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ. ثُمَّ اسْتَدَلَّ بِقَوْلِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ" رواه مسلم.

ئانکو : ابن عمروی گوتی : ئەز بوی کەمە یێ نەفسا ابن عموری د دەستیدا ، ئەگەر ئێک ژ هەوە هندی چیایێ ئوحودێ زێر هەبیت و پاشی بکەتە خێر ئەو خودێ ژێ وەرناگریت حەتا باوەریێ ب قەدەرێ نە ئینت ، پاشی استدلالێ ب گوتنا پێغەمبەری ﷺ دکەت کو دبێژیت : "هندیکە ئیمانە تو باوەریێ بخوێدێ و مەڵائیکەتان و کیتابێن خودێ و پێغەمبەرێت وی و بروژا دوماهیێ بینی ، و باوەریێ بینی ب قەدەرێ ب باشی و خرابیا وێ" .

١٣٨ - وَعَنْ عُبَادَةَ بنِ الصَّامِتِ أَنَّهُ قَالَ لِابْنِهِ: "يا بُنَيَّ إِنَّكَ لَنْ تَجِدَ طَعْمَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَمَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ: فَقَالَ لَهُ: اكْتُبْ، فَقَالَ: رَبِّ! وَمَاذَا أَكْتُبُ؟ قَالَ :أُكْتُبْ مَقَادِيرَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ. يا بُنَيَّ! سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: مَنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ هَذَا فلَيْسَ مِنِّي".

ئانکو : ژ عبادة بن الصامت ـی یا هاتی ، کو گوتە کورێ خو : "ئەی کورێ من ، تو چجارا تاما ئیمانێ نابینی تاکو باوەریا تە یا هوسا نەبیت خرابی و باشی ئەوا بەسەرێ تە نەهێت لدەف خودێ یا نفیسایە و قەدەرا وی یە، و ژ باشی و خرابیێ ئەوا بسەرێ تە دهێت دێ

توشی ته بیت و یا هیچ کەسەکێ دی نینه ، من گوهلێ بو پێغەمبەری ﷺ دگوت : ئیکەم جار خودێ قەلەم دروستکر و گوتێ : بنڤێسە ، گوتی : خودێ ، چ بنڤێسم ؟ گوتی : قەدەرا هەمی تشتان بنڤێسە هەتاکو روژا دوماهیێ . ئەی کوریّ من گوهلێ بو پێغەمبەری ﷺ دگوت : هەرکەسێ لسەر ڕێبازەکێ غەیری ڕێبازا من بمریت ئەو ژمن نینه" .

١٣٩ - وَفِي رِوَايَةٍ لِأَحْمَدَ: "إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ: الْقَلَم، ثُمَّ قَالَ لَهُ: اكْتُبْ، فَجَرَى فِي تِلْكَ السَّاعَةِ بِمَا هُوَ كائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ".

ئانکو : و هەروەسا د ریوایەتەکا دیدا ئەحمەدێ کوریّ حەمبەلی یا ریوایەتکری : "ئێکەم جار خودێ تعالی قەلەم دروستکر ، و گوتێ : بنڤێسە ویژی نڤێسین ئەو تشتێن دبن و دهێنه ڕویدان تاکو روژا قیامەتێ" .

١٤٠ - وَفِي رِوَايَةٍ لِابْنِ وَهْبٍ: قَالَ رَسُول اللَّه صلى الله عليه وسلم: "فَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ أَحْرَقَهُ اللَّهُ بِالنَّارِ" .

ئانکو : و د ریوایەتەکا دیدا ابن وهبی یا ریوایەتکری دبێژیت ، کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "ڤێجا هەرکەسێ باوەریێ ب قەدەرێ نە ئینت و باشی و خرابیا وێ ئەو خودێ تعالی دێ وی ب ئاگری سوژت" .

١٤١ - وَفِي "الْمُسْنَدِ، وَالسُّنَنِ" عَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ قَالَ: "أَتَيْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ ، فَقُلْتُ: فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ؛ فَحَدِّثْنِي بِشَيْءٍ لَعَلَّ اللَّهَ يُذْهِبُهُ مِنْ قَلْبِي، فَقَالَ: لَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبَاً مَا قَبِلَهُ اللَّهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ، وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَمَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا؛ لَكُنْتَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، قَالَ: فَأَتَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بنَ مَسْعُودٍ، وَحُذَيْفَةَ بنَ الْيَمَانِ، وَزَيْدَ بنَ ثَابِتٍ ش ، فَكُلُّهُمْ حَدَّثَنِي بِمِثْلِ ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ".حديث صحيح. رواه الحاكم في صحيحه.

ئانكو : د مسند و السنن ـێدا يا هاتى ژ ابن الديلمى ، كو دبێژيت : "ئەز چومە دەف ئوبەيێ كورێ كەعبى من گوتێ : "دەربارەى قەدەرێ تشتەك يێ د دلێ مەدا دروست بوى ، فەرموودەيەكێ بومن بەحس بكە بەلكو الله تعالى ژ دلێ من بينيتە دەرێ ، ئوبەى گوتى : ئەگەر هندى چيايێ ئوحودێ تە زێر و مال هەبيت و ب بەخشى د رێكا الله ـى دا الله ژتە ناوەرگريت ، حەتا باوەريێ ب قەدەرێ نە ئينى ، ئەڤێ باش بزانە : هەر چ توشى تە دبيت نەبويە كو نەهێتە رێكا تە ، ئەو ژى يا كو توشى تە نەبيت ناگونجيت كو بهێتە رێكا تە ، ئەگەر لسەر خەيرى ڤێ باوەريێ بمرى ئەو دێ چيە ئاگرێ جەهنەمێ ، ئيبونو دەيلەمەى گوتى : ئەز چومە دەف عبدالله ـيێ گورێ مەسعودى هەر نەفسى تشتى گوتە من ، و پاشى چومە دەف حذيفەيێ كورێ يەمانى هەر نەفسى تشتى گوتە من، گوتى : پاشى چومە دەف زەيدێ كورێ ثابتى كو فەرمودەيەك ژ پێغەمبەرى ﷺ بومن ڤەگوهاست".

لڤێرێ چەند مەسئەلەك ييێت هەين :

يا ئێكێ : دياركرنا فەرزيا باوەرى ئينانێ بقەدەرێ .

يا دووێ : دياركرنا چەوانيا باوەرى ئينانێ پێ .

يا سێيێ : پويچ بونا عەمەلێ وى يێ باوەريێ پێ نەئينت .

يا چارێ : و دەنگوباس دانە مە كو كەسەك تاما ئيمانێ نابينت حەتا باوەريێ پێ نەئينت .

يا پێنجێ : بەحسكرنا ئێكەمين دروستكەرێ خودێ .

يا شەشێ : قەدەرا هەمى تشتان يا نڤێسى ژوى دەمى حەتا روژا دوماهيى .

يا حەفتێ : بەرائەتا پێغەمبەرى ﷺ ژوى يێ باوەريێ پێ نەئينت .

یا هەشتێ : عەدەتێ سەلەفان بو نەهێلانا شوبهەیان پسیارکرن بو ژ زانایان .

یا نەهێ : زانایان بەرسڤدا بوێ کو گومانان نەهێلن ، وان ژی ئاخڤتنا خو تنێ دا پال پێغەمبەری ﷺ

باب (٦١) مَا جَاءَ فِي الْمُصَوِّرِينَ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر وێنەکێشانێ

١٤٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي؛ فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً، أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً، أَوْ لِيَخْلُقُوا شَعِيرَةً" البخاري: التوحيد (٧٥٥٩)

ئانکو : ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ یا هاتی کو دبێژیت : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "خودێ تعالی گوتی : چ کەسەک ژوی زالمترە کو دچیت وەکی دروستکرییێت من دروست دکەت ؟ دێ بلا بچیک مێریەکێ دروست بکەت یان دنکا توڤی یان دنکا جەهی دروست بکەت" .

١٤٣ - وَلَهُمَا عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُول اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: "أَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الَّذِينَ يُضَاهِئُونَ بِخَلْقِ اللَّهِ". البخاري: اللباس (٥٩٥٤) , وأحمد (٣٦/٦, ١٩٩/٦) .

ئانکو : ئیمام مسلم و بوخاری ژ عایشایێ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ یا ریوایەتکری کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "دژوارترین کەس کو دهێتە عەزاب دان لروژا قیامەتێ ئەو ییێت دڤێت هاوشێوێت وەکی ییێت خودێ دروست بکەن" .

١٤٤ - وَلَهُمَا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: "كُلُّ مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ، يُجْعَلُ لَهُ بِكُلِّ صُورَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسٌ يُعَذَّبُ بِهَا فِي جَهَنَّمَ". مسلم: اللباس والزينة (٢١١٠) , وأحمد (٣٠٨/١) .

ئانکو : ئیمام مسلم و بوخاری ژ ابن عەباسی یا ریوایەتکری کو گوتی : من گوھ ل پێغەمبەری بو ﷺ کو دگوت : "هەمی وێنەکێش ییێت ئاگریدا ، بو هەر وێنەیەکێ کو وی وێنەکربیت نەفسەک دێ هێتە دروستکرن د جەهنەمێ دا دێ پێ هێنە عەزاب دان" .

١٤٥ - وَلَهُمَا: عَنْهُ مَرْفُوعاً: "مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فِي الدُّنْيَا، كُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ" . مسلم: اللباس والزينة (٢١١٠).

ئانكو : ئيمام مسلم و بوخارى ژ ابن عەباسى يا ريوايەتكرى كو گوتى : "هەركەسێ وێنەيەكى بكێشيت د دونيايێ دا ، دێ لروژا قيامەتێ داخاز ژێ هێتە كرن كو روحێ بدەنێ ، و هيچ كەسەك نەشێت روحێ بدەتێ" .

١٤٦ - وَلِمُسْلِمٍ: عَنْ أَبِي الْهِيَاجِ قَالَ: "قَالَ لِي عَلِيٌّ : أَلَا أَبْعَثُكَ عَلَى مَا بَعَثَنِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم: أَلَّا تَدَعَ صُورَةً إِلَّا طَمَسْتَهَا، وَلَا قَبْراً مُشْرِفاً إِلَّا سَوَّيْتَهُ".

مسلم: الجنائز (٩٦٩) , والترمذي: الجنائز (١٠٤٩).

ئانكو : ئيمام مسليم ژ ابو الهياج ـى ريوايەت دكەت كو گوتى : "ئيمام عەلى گوتە من : تە بهنێرم بو وى كارێ پێغەمبەرى ﷺ ئەز هنارتيم ؟ كو هيچ وێنەيەكى نەهێلە و بدرينە و هيچ قەبرەكێ ئاشكەرا و بلند نەهێلە ئيلا دگەل عەردى راست بكەى" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەك يێت هەين :

يا ئێكێ : توندیكرن بەرامبەر وێنە كێشان .

يا دووێ : ئاگەهدارکرن ژ ئەگەرێ وێ ، ئەوژى هێلانا ئەدەبى يە بەرامبەر خودێ ، ب بەڵگەيێ ڤێ فەرمودەيێ : " چ كەسەك ژوى زالمترە كو دچيت وەكى دروستكريێت من دروست دكەت" .

يا سێيێ : هشيارکرن لسەر شيان و دەستهەلاتا خودێ و بێ شيانيا وان ، ب بەڵگەيێ : "دێ بلا بچيک مێريەكێ دروست بكەت يان دنكا توڤى يان دنكا جەهى دروست بكەت" .

يا چارێ : راگەهاندنا ئاشكەرا كو سزايێ وان ژ هەمى كەسى زێدەترە .

يا پێنجێ : خودایێ مەزن ب ژمارەیا هەر وێنەیەکی نەفسەکێ دێ دروست کەت و ل جەهنەمێدا سزایێ وان دەت .

يا شەشێ : داخاز دێ ژوان هێتە کرن کو روحێ بدەنێ .

يا حەفتێ : فەرمان کرن ب ژناڤبرنا وان ئەگەر هەبن .

باب (٦٢) مَا جَاءَ فِي كَثْرَةِ الْحَلِفِ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر زێدە سیند خارنێ

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت : ﴿وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ﴾ . سورةالمائدة آية: ٨٩.

ئانكو : سویندێت خو بپارێزن .

١٤٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: "الْحَلِفُ مَنْفَقَةٌ لِلسِّلْعَةِ، مَمْحَقَةٌ لِلْكَسْبِ" البخاري: البيوع (٢٠٨٧) , ومسلم: المساقاة (١٦٠٦).

ئانكو : ژ ئەبو هورەیرەی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتیە ریوایەتكرن كو گوتی : من گوھ ل پێغەمبەری بو ﷺ دگوت : "سیند خارن مالفروشە ، بەس داهات و كاركرن ژنافبەرە" .

١٤٨ - عَنْ سَلْمَانَ مَرْفُوعاً : "ثَـلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمْ اللَّهُ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: أُشَيْمِطٌ زَانٍ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ، وَرَجُلٌ جَعَلَ اللَّهَ بِضَاعَتَهُ ، لَا يَشْتَرِي إِلَّا بِيَمِينِهِ ، وَلَا يَبِيعُ إِلَّا بِيَمِينِهِ" رواه الطبراني بسند صحيح.

ئانكو : ژ سەلمانی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتی كو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "سێ كەس یێت هەین خودێ تعالى دگەل نائاخڤیت ، و تەزكیا وان ناكەت ، و سزایەكێ دژوار بو وان هەیە : بتەمەنەكی زناكەر ، و هەژوارەكێ دفن بلند ، و كەسەك كو خودێ تعالى بوخو كربتە پەرتال ، ڤیجا هیچ تشتەكی ناكریت ئیلا ب سیندخارنێ نەبیت و هیچ تشتەكی نا فروشیت ئیلا ب سیندخارنێ نەبیت" .

١٤٩ - وَفِي الصَّحِيحِ : عَنْ عِمْرَانَ بنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "خَيْرُ أُمَّتِي قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ -قَالَ عِمْرَانُ: فَلاَ أَدْرِي أَذَكَرَ بَعْدَ قَرْنِهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَـلاَثاً؟-،

ثُمَّ إِنَّ بَعْدَكُمْ قَوْمًا يَشْهَدُونَ وَلاَ يُسْتَشْهَدُونَ، وَيَخُونُونَ وَلاَ يُؤْتَمَنُونَ، وَيَنْذُرُونَ وَلاَ يُوفُونَ، وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السِّمَنُ". البخاري: المناقب (٣٦٥٠).

ئانکو : و د فەرموودەیەکا صحیح دا یا هاتی ژ عمران بن حصین رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ کو پێغەمبەری ﷺ یا گوتی : "باشترینێت ئومەتا من ئەوێن ڤی قرنینە ، و پاشی ئەوێن پشتی وان ، و پاشی ئەوێن پشتی وان ، - عمرانی گوت : نزانم کو پێغەمبەری ﷺ لپشتی وێ دوو یان سێ قرن گوتن - ، ڤێجا پاشی لپشتی وان دێ کومەلەک هێت دێ شاهدەیێ دەن بێکو داخازا شەهدەدانێ ژێ بهێتە کرن ، و خیانەتێ دێ کەن و کەس باوەری پێ ناکەت بو ئەمانەتی ، و نەزرێ ددەن و جێبەجێ ناکەن ، و قەڵەوی دناف واندا بەلاف دبیت" .

١٥٠ - وَفِيهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: "خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ،ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ تَسْبِقُ شَهَادَةَ أَحَدِهِمْ يَمِينَهُ،وَيَمِينُهُ شَهَادَتَهُ".البخاري: المناقب (٣٦٥١).وقال إبراهيم: "كانوا يضربوننا على الشهادة والعهد ونحن صغار".

ئانکو : ابن مەسعود رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ریوایەت دکەت کو پێغەمبەری ﷺ گوتی : "باشترینێت ئومەتا من ئەوێن ڤی قرنینە ، و پاشی ئەوێن پشتی وان ، و پاشی ئەوێن پشتی وان ، پاشی دێ کومەلەک هێن شاهدەیا ئێکی دێ پێش سیندا وی کەفیت ، و یان سیندا وی دێ بەری شاهدەیا وی کەڤیت" .

ابراهیمێ النخعی دبێژیت : "ئەوان -سەلەفان- لسەر شەهدەدانێ و پەیمان گرێدانێ ددانا مە و ئەم دبچیک بوین" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : وەسیەتکرن ب پاراستنا ئیمانێ .

یا دووێ : دەنگوباس دان بوێ کو سیندخارن ڕەواجێ دەتە تشتان ، و بەرەکەتێ ناهێلیت .

یا سێیێ : هەرەشەیەکا توند لوان کەسان کو ناڤروشت ئیلا ب سیندێ نەبیت و ناکریت ئیلا ب سیندێ نەبیت .

یا چارێ : هشیارکرن ژوێ کو گونەھ مەزنتر دبیت ئەگەر پێتیفیا کەسی ژێ کێمتر بیت .

یا پێنجێ : زەمما وان کەسان ییّت سویند دخون و لدەمەکی داخازا سیندخارنێ ژێ ناهێتە کرن .

یا شەشێ : ستایشا وان سێیێ یان چار قرنان ژلایێ پێغەمبەری ڤە ﷺ و بەحسێ وان ئەوا لپشتی وان ڕێددەت .

یا حەفتێ : زەمما وان کەسان ییّت شاهدەییێ ددەن و داخازا شاهدەییێ ژێ نەھاتیە کرن .

یا هەشتێ : سەلەفان ل زاروکێن خو ددا ژبەر شاهدەدانێ و پەیمان گرێدانێ .

باب (٦٣) مَا جَاءَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ وَذِمَّةِ نَبِيِّهِ

ئەو بەڵگەییێن دەربارەی پەیمانا خودێ و پەیمانا پێغەمبەریﷺ هاتین

گوتنا الله تعالى كو دبێژیت : ﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلاً إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ . سورة النحل آية: ٩١.

ئانكو : و هوین سۆز و پەیمانێت خۆ ب جهـ بینن گاڤا هەوە سۆز و پەیمان دا، و سویندێت خۆ پشتی هەوە، خودێ ل سەر خۆ كرییە شاهد و زێرەڤان و موكومكرین نەشكێنن، ب ڕاستی تشتێ هوین دكەن خودێ دزانیت و یێ پێ ئاگەهە .

١٥١ - عَنْ بُرَيْدَةَ : "أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ إِذَا أَمَّرَ أَمِيراً عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ؛ أَوْصَاهُ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْراً، ثم قَالَ: اغْزُوا بِسْمِ اللَّهِ، فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا وَلَا تَغُلُّوا، وَلَا تَغْدِرُوا، وَلَا تُمَثِّلُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيداً، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ؛ فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ ـ أَوْ خِلَالٍ ـ، فَأَيَّتُهُنَّ مَا أَجَابُوكَ؛ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ، وَكُفَّ عَنْهُمْ ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ؛ فَإِنْ هُم أَجَابُوكَ؛ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ، وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ؛ فَلَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ، وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ ، فَإِنْ أَبَوْا أَنْ يَتَحَوَّلُوا مِنْهَا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُم يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ، يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمَ اللَّهِ تَعَالَى الذي يجري على المؤمنين، وَلَا يَكُونُ لَهُمْ فِي الْغَنِيمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ؛ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْأَلْهُمُ الْجِزْيَةَ، فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا؛ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ، فَأَرَادُوكَ أَنْ تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ؛ فَلَا تَجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ وَلا ذِمَّةَ نَبِيِّهِ؛ وَلَكِنْ اجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّتَكَ وَذِمَّةَ

أَصْحَابِكَ، فَإِنَّكُمْ إِنْ تُخْفِرُوا ذِمَمَكُمْ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكُمْ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ، فَأَرَادُوكَ أَنْ تُنْزِلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، فَلاَ تُنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكَمِكَ. فَإِنَّكَ لاَ تَدْرِي، أَتُصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لاَ" رواه مسلم.

ئانکو : ژ سولەیمانێ کورێ بورەیدی ئەوژێ ژ بابێ خو -رازیبونا خودێ لێبیت- گوتی : "ئەگەر پێغەمبەری ﷺ زەلامەک کربایە سەرکردێ سوپایەکی یان کومەکا شەرکەران ؛ فەرمان لێ دکر ب کرنا تەقوایا اللە ـی و کرنا باشیێ دگەل وان مسلمانێت دگەل وی دەردکەڤن ، پاشی پێغەمبەری ﷺ گوتی : بناڤێ اللە ـی و ژبەر اللە ـی شەری بکەن ، شەری بکەن دژی هندەکان کو باوەریێ ب اللە ـی نائینن ، شەری بکەن و خیانەتێ ل دەستکەفتێن شەری نەکەن ، چونکی دێ هێتە دابەشکرن بسەر هەوەدا ، و غەدر و ستەمێ نەکەن "پەیمانان نەشکێنن" ، و لەشێ کوشتیا بێسەروبەر نەکەن ، و زاروکان نەکوژن ، و ئەگەر هین بەرهنگاری دوژمنان بون گازی وان بکە بو سێ تشتان : هەر ئێک ژوان ئەنجام دا ژوان وەربگرە و ژێڤە بن ، پاشی گازی وان بکە بو ئاینێ ئیسلامێ ، ئەگەر بەرسڤا وان بەلێ بو ژوان وەربگرە ، و ژێڤە ببە ، پاشی وان گازی بکە کو ژ جهێن خو کوچ بکەن بو جهێن کوچبەران "مەدینێ" ، وان ئاگەهدار بکە ئەگەر ئەو ئەنجامدا ڤێجا هەر مافێ بو کوچبەران هەی بو وان ژی دێ هەبیت ، و هەر ئەرکەکێ بکەڤیتە سەر ملێت کوچبەران دێ کەڤیتە سەر ملێت وان ژی ، ڤێجا ئەگەر ئەو رەد کر و جهێن خو نەهێلان ، وان ئاگەهدار بکە کو ئەوژی وەکی وان مسلمانێت عەرەبێ دەشتێ نە ، و ئەو حوکمێ اللە ـی دێ لسەر وان هێتە جێبەجێکرن هەروەکی لسەر مسلمانێت دی دهێتە جێبەجێکرن بەس ژ دەستکەفتێن شەری و دەستکەفتێن دی وەکی "الغنيمة - الفيء" هیچ تشتەک ناهێتە دان بو وان ،تنێ ئەگەر کو مل بملێ مسلمانان جیهادێ بکەت و ئەگەر ئەڤژی رەد کر ، ڤێجا داخازێ ژێ بکە کو باجێ بدەن ، ئەگەر رازیبون ژێ وەرگرە و ژێڤە بە ، ئەگەر رازی نەبون داخازا هاریکاریێ ژ اللە ـی بکە ، و بدژی وان شەری بکە ، و ئەگەر هەوە خەلکێ دناڤ کەلهەکێ دورپێچکرن ، و داخاز ژتە کر کو پەیمانەکێ دگەل وان مور بکەی بناڤێ اللە ـی

و پێغەمبەرێ وی ﷺ تو دگەل وان مور نەکە ، بەلکی تو و هەڤالێت تە پەیمانا پاراستنا خو بدەنێ چونکی ئەگەر هین پەیمانا خو و هەڤالێت خو بشکێنن ئەو بساناهیترە ژوێ کو پەیمانەکێ بناڤێ اللە ـی و پێغەمبەرێ وی ﷺ بشکێنن ، خو ئەگەر خەلکێ دناڤ کەلهێدا دا هەوە دورپێچکرن ، و داخاز ژتە کر کو حوکمێ اللە ـی لسەر وان جێبەجێ بکەی ، ئەوێ دگەل وان نەکە ، بەلکو حوکمێ خو لسەر وان جێبەجێ بکەن ، چونکی تو نزانی وەکی پێتڤی دێ شێی حوکمێ اللە ـی لسەر وان جێبەجێ بکەی ئان نە" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک یێت هەین :

یا ئێکێ : جێوازی دناڤبەرا پەیمانا خودێ و پێغەمبەری ﷺ و پەیمانا مسلمانان .

یا دووێ : رِێنیشاندان بو هەلبژارتنا ئێک ژوان دوو کاران کو کێمترین ترس یا هەبیت .

یا سێیێ : گوتنا وی : "بناڤێ اللە ـی و ژبەر اللە ـی شەری بکەن" ابن ماجه: الجهاد (٢٨٥٧)

یا چارێ : گوتنا وی : "شەری بکەن دژی هندەکان کو باوەرییێ ب اللە ـی نائینن" .

یا پێنجێ : گوتنا وی : "داخازا هاریکارییێ ژ اللە ـی بکە ، و بدژی وان شەری بکە" .

یا شەشێ : جێوازی دناڤبەرا حوکمێ خودێ و حوکمێ زانایان .

یا حەفتێ : جارێت هوسا یێت هەین ئێک ژ صحابان د دەمێ پێتڤیدا دێ حوکمەکی کەت ، کو نزانیت دگەل حوکمێ خودێ دگونجیت یان نە .

باب (٦٤) مَا جَاءَ فِي الْإِقْسَامِ عَلَى اللَّهِ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر سیندخارنا ب خودێ

١٥٢ - عَنْ جُنْدُبَ بنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "قَالَ رَجُلٌ: وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ، فَقَالَ اللَّهُ لأ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ؟! إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ" رواه مسلم.

ئانکو : ژ جوندبێ کورێ عبدالله ـی یا هاتی کو گوتی : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "زەلامەکی گوتی : سیند بخودێ ، خودێ لفلان کەسی خوش نابیت ، خودێ تعالی گوت : ئەو کیە سیند بمن دخوت کو لفلان کەسی خوش نابم ؟ ئەو ئەز لوی کەسی خوش بوم و کریارێت تە پیچ کرن وبەتال کرن" .

١٥٣ - وَفِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ: "أَنَّ الْقَائِلَ رَجُلٌ عَابِدٌ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ:تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَوْبَقَتْ دُنْيَاهُ وَآخِرَتَهُ" .

ئانکو : د فەرموودەیەکا ئەبو هورەیرەی دا یا هاتی : ئەوێ ئەو گوتی زەلامەکێ عابد بو خودێ ناس بو ، ئەبو هورەیرەی گوت : "تنێ گوتنەک گوت دنیا و قیامەتا خو بهەلاکەت بر" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییێت هەین :

یا ئێکێ : ئاگەهداربون ژ التألی لسەر خودێ .

یا دووێ : ئاگر نێزیکترە ژ قەیتانا پێلافا هەر ئێک ژمە .

یا سێییێ : بەهشت ژی هەروەکی وێیە .

يا چارێ : شاهدەک یێ دفەرموودەیێ دا هەی : "إن الرجل ليتكلم بالكلمة" هەتا دوماهیێ.

یا پێنجێ : ڕەنگە خودێ ل کەسەکی خوش ببیت ژبەر کارەکی کو ژ هەمی کاران لدەف نەخوشترە .

باب (٦٥) لَا يُسْتَشْفَعُ بِاللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ

خودێ تعالى نابيته شەفاعەتكەر بسەر خەلكى

١٥٤ - عَنْ جُبَيْرِ بنِ مُطْعِمٍ قَالَ: "جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فقَالَ: يا رَسُولَ اللَّهِ!: نُهِكَتِ الْأَنْفُسُ، وَجَاعَ الْعِيَالُ، وَهَلَكَتِ الْأَمْوَالُ، فَاسْتَسْقِ لَنَا رَبَّكَ، فَإِنَّا نَسْتَشْفِعُ بِاللَّهِ عَلَيْكَ وَبِكَ عَلَى اللَّهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: سُبْحَانَ اللَّهِ! سُبْحَانَ اللَّهِ! فَمَا زَالَ يُسَبِّحُ حَتَّى عُرِفَ ذَلِكَ فِي وُجُوهِ أَصْحَابِهِ؛ ثُمَّ قَالَ: وَيْحَكَ، أَتَدْرِي مَا اللَّهُ؟ إِنَّ شَأْنَ اللَّهِ أَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ، إِنَّه لَا يُسْتَشْفَعُ بِاللَّهِ عَلَى أَحَدٍ ..." وذكر الحديث، رواه أبو داود.

ئانكو : ژ جبير بن مطعم ـى كو گوتى : "زەلامەكێ اعرابى هاته دەف پێغەمبەرى ﷺ و گوتى : ئەى پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ، خەلك ژناف چون ، و زاروك برسى بون ، و مال و سامان ژناف چون ، ڤيجا داخازێ ژتە دكەين داخازا بارانێ بومە بكە ژ خودايێ خو ، ئەم خودايێ مەزن دكەينە شەفاعەتكەر لدەف تە و تو لدەف خودێ ، پێغەمبەرى ﷺ گوتى : سُبْحَانَ اللّٰه ، سُبْحَانَ اللّٰه ، بەردەوام تەسبيحات دكرن تاكو ئەو ژ سەروچاڤێت صحابيان ديار كرى ، ڤێجا پاشى گووتى : تێبچى ، تو دزانى خودێ چيە ؟ پشتراستە كو شەئنێ خودێ زور مەزنترە و نابيته شەفاعەتكەر بو كەسێ ...." حەتا دوماهيا فەرموودێ .

لڤێرێ چەند مەسئەلەك يێت هەين :

يا ئێكێ : ئينكاركرنا پێغەمبەرى ﷺ ژوى كەسێ گوتى : دێ خودێ كەينە شەفاعەتكەر لدەف تە .

یا دووێ : بشێوەیەکی هاتە گوهورین حەتا ب سەروچاڤێت صحابان دیار بو ژبەر وێ گوتنێ.

یا سێیێ : پێغەمبەری ﷺ ئینکار ژێ نەکر چونکی گووتی : تە دکەینە شەفاعەتکەر لدەف خودێ .

یا چارێ : ئاگەهدارکرن ژ شروڤەکرنا سُبْحَانَ اللّٰه .

یا پێنجێ : مسلمانان داخاز ژێکر کو داخازا بارانێ بو بکەت ژ خودێ د دەمەکی کو یێ ساخ بو پێغەمبەر ﷺ .

باب (٦٦) مَا جَاءَ فِي حِمَايَةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حِمَى التَّوْحِيدِ، وَسَدِّهِ طُرُقَ الشِّرْكِ

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر پاراستنا پێغەمبەریﷺ ژ تەوحیدێ و گرتنا هەمی ڕێکێن شرکێ

١٥٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بنِ الشِّخِّيرِ قَالَ: "انْطَلَقْتُ فِي وَفْدِ بَنِي عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فقُلْنا: أَنْتَ سَيِّدُنَا، فَقَالَ: السَّيِّدُ اللَّهُ، قُلْنا: وَأَفْضَلُنَا فَضْلاً، وَأَعْظَمُنَا طَوْلاً، فَقَالَ: قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ" رواه أبو داود بسند جيد.

ئانکو : ژ عبدالله ـیێ کورێ الشخیری رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ گوتی : "دگەل وەفدەکا بنی عامریدا ئەم چوینە دەف پێغەمبەری ﷺ و مە گوتێ : تو مەزن ، و سەیدێ مەی ، ویژی گوت : سەیدێ راست تنێ خودێ یە ، مەژی گوت : تو ژمە هەمیان باشتری ب فەزل و باشیێ و ژمە هەمیان مەزنتری د بەخشین و دەستهەلاتێ دا ، پێغەمبەری ﷺ گوتی : ئاخڤتنێت خو بێژن یان : هندەک ژ ئاخفتنان ، هشیار بن شەیتان هەوە نە ڕاکێشیت و هەوە بکەتە وەکیلێ خو".

١٥٦ - وَعَن أَنَس: "أَنَّ نَاساً قَالَوا: يا رَسُولَ اللَّهِ! يَا خَيْرَنَا وَابْنَ خَيْرِنَا، وَسَيِّدَنَا وَابْنَ سَيِّدِنَا، فَقَالَ: يا أَيُّهَا النَّاسُ! قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَهْوِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ، أَنَا مُحَمَّدٌ، عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُونِي فَوْقَ مِنْزِلَتِي الَّتِي أَنْزَلَنِي اللَّهُ". رواه النسائي بسند جيد.

ئانکو : ژ ئەنەسی یا هاتی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ گوتی : "هندەک ژ خەلکی گوتن : ئەی پێغەمبەرێ خودێ ﷺ ، ئەی باشترینێ مە کورێ باشترینێ مە کورێ مەزنێ مە ، پێغەمبەری ﷺ گوت : ئاخڤتنا خو بێژن بەس هشیار بن شەیتان هەوە نە ڕاکێشیت و هەوە بکەتە وەکیلێ

خو ، ئەز محمدم ﷺ بەندەیێ خودێ مە و هنارتیێ ویمە ، بومن نەخوشە هین من ژوێ پلەیا خودێ دایە من من بلندتر لێ بکەن" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک ییّت هەین :

یا ئێکێ : ئاگەهدارکرنا خەلکی ژ زێدەڕەوییێ .

یا دووێ : ئەوا پێتڤی کو بهیتە گوتن دەمێ بکەسەکی دهێتە گوت : تو مەزنێ مەی .

یا سێییێ : گوتنا وی : "هشیار بن شەیتان هەوە نە ڕاکێشیت"، هەرچەندە وان هیچ تشتەک نەگوت ژ حەقییێ زێدەتر .

یا چارێ : گوتنا : "بومن نەخوشە هین من ژوێ پلەیا خودێ دایە من من بلندتر لێ بکەن".

باب (٦٧) بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَىٰ: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ سورة الزمر آية: ٦٧.

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر گوتنا الله تعالى : وان ب دورستی و ب ڕەنگێ پێدڤی، ڕێز ل خودێ نەگرتییە ، و ئەرد هەمی ڕۆژا قیامەتێ د دەستێ ویدایە .

١٥٧ - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: "جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الْأَحْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فقَالَ: يا مُحَمَّدُ! إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ السَّمَاوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ، والْأَرَضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ، والشَجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْمَاءَ والثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلائِقِ عَلَى إِصْبَعٍ، فِيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ. فَضَحِكَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ؛ تَصْدِيقاً لِقَوْلِ الْحَبْرِ، ثُمَّ قَرَأَ:﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ الْآيَةُ. سورة الزمر آية: ٦٧. البخاري: تفسير القرآن (٤٨١١).

ئانکو : ژ ابن مەسعودی یا هاتی کو گوتی : "زانایەک ژ زانایێت جهیان هاتە دەف پێغەمبەری ﷺ و گوتی : ئەی محمد ﷺ ، مە د کتێبێن خودا یا دیتی کو : خودایێ مەزن هەمی ئەسمان لسەر تبلەکا خو ددانا و هەمی عەرد لسەر تبلەکێ و دار لسەر تبلەکێ ، و ئاف لسەر تبلەکێ ، و ئاخ لسەر تبلەکێ ، و هەمی دروستکرێت وی یێت دی لسەر تبلەکێ ، ڤێجا گوتی : ئەزم شاهـ ، ڤێجا پێغەمبەری ﷺ کرە کەنی حەتا ددانێت وی دەرکەتین و براست دانانا ئاخڤتنا وان زانایا ، پاشی پێغەمبەری ﷺ ئەو ئایەت خاند یاکو دبێژیت : ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالأَرْضُ جَمِيعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ ئانکو :وان ب دورستی و ب ڕەنگێ پێدڤی، ڕێز ل خودێ نەگرتییە ، و ئەرد هەمی ڕۆژا قیامەتێ د دەستێ ویدایە " .

١٥٨ - وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: "وَالْجِبَالَ وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، ثُمَّ يَهُزُّهُنَّ، فِيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا اللَّهُ".

ئانكو : د ريوايەتەكە مسلميدا يا هاتى : "چيا و دار لسەر تبلەكێ ، پاشى د هەژينت ، و دبێژيت : ئەزم شاهـ ، ئەزم خودێ" .

١٥٩ - وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: "يَجْعَلُ السَّمَاوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْمَاءَ والثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إِصْبَعٍ" صحيح مسلم: كتاب صفة القيامة والجنة والنار (٢٧٨٦) , ومسند أحمد (٤٥٧/١) .

ئانكو : د ريوايەتا بوخاريدا يا هاتى : "كو ئەسمانى ددانتە لسەر تبلەكا خو و ئاڤ و ئاخێ د دانتە لسەر تبلەكا خو و هەمى دروستەكەر لسەر تبلەكێ" .

١٦٠ - وَلِمُسْلِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ مَرْفُوعاً: يَطْوِي اللَّهُ السَّمَاوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ثُمَّ يَطْوِي الْأَرَضِيينَ السَّبْعَ، ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِشِمَالِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟" .

صحيح مسلم: كتاب صفة القيامة والجنة والنار (٢٧٨٨) .

ئانكو : ژ موسلمى يا هاتى ژ ابن عمروى ئەوژى ژ پێغەمبەرى ﷺ : "خوێدێ تعالى ل روژا قيامەتێ دێ ئەسمانان پێچيت ، پاشى دێ بدەستێ ڕاستێ گريت ، و پاشى دێ بێژيت : ئەزم شاهـ ، كانێ نە خودانێت دەستهەلاتێ ؟ ، كانێ نە ئەوێن خو مەزن دكر ؟ پاشى دێ ئەردى پێچيت و بدەستێ خويێ چەپێ گريت ، و دێ بێژيت : ئەزم شاهـ ، كانێ نە خودانێت دەستهەلاتێ ؟ ، كانێ نە ئەوێن خو مەزن دكر ؟" .

١٦١ - وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: "مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرَضُونَ السَّبْعُ فِي كَفِّ الرَّحْمَنِ؛ إِلَّا كَخَرْدَلَةٍ فِي يَدِ أَحَدِكُمْ" .

ئانكو : ژ ابن عەباسى يا هاتيە ريوايەتكرن كو دبێژيت :"هەر حەفت ئەسمان و هەر حەفت عەرد د لەپێ خودێ دا وەكى دنكە گەردىلەيا توڤەكێ بچيكە د دەستێن ئێک ژ هەوە دا" .

١٦٢ - وقَالَ ابْنُ جَرِيرٍ: حَدَّثَنِي يُونُسُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ زَيْدٍ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: "مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ فِي الْكُرْسِيّ، إِلَّا كَدَرَاهِمَ سَبْعَةٍ أُلْقِيَتْ فِي تُرْسٍ".

ئانکو : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "هەر حەفت ئەسمان بەرامبەر کورسیێ دا تنێ وەکی حەفت دەرهەمانە کو هاتبنە هاڤێتن ناڤ مەطالەکیدا" .

١٦٣ - قَالَ: وقَالَ أَبُو ذَرٍّ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: "مَا الْكُرْسِيّ فِي الْعَرْشِ؛ إِلَّا كَحَلَقَةٍ مِنْ حَدِيد أُلْقِيَتْ بَيْنَ ظَهْرَيْ فَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ".

ئانکو : و گوتی : ئەبو ذر ـی گوت : من گوھ ل پێغەمبەری بو ﷺ دگوت : "کورسی بەرامبەر عەرِشێ خودێ دا ، تنێ وەکی حەلقەیەکا ئاسنی یە ، کو د بیابانەکا ئەردیدا هاتبتە هاڤێتن" .

١٦٤ - وَعَن ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: "بَيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَالَّتِي تَلِيهَا خُمْسُ مِئَةِ عَامٍ ، وبَيْنَ كُلِّ سَمَاءٍ خُمْسُ مِئَةِ عَامٍ ، وبَيْنَ السَمَاءِ السَّابِعَةِ وَالْكُرْسِيّ خُمْسُ مِئَةِ عَامٍ ، وبَيْنَ الْكُرْسِيّ وَالْمَاءِ خُمْسُ مِئَةِ عَامٍ ، والْعَرْش فَوْقَ الْمَاءِ ، وَاللَّهُ فَوْقَ الْعَرْشِ، لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْ أَعْمَالِكُمْ". أَخْرَجَهُ ابْنُ مَهْدِيّ: عَنْ حَمَّادِ بنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِاللَّهِ.

وَرَوَاهُ بِنَحْوِهِ عَنِ الْمَسْعُودِيِّ: عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ . قَالَهُ الْحَافِظُ الذَهَبَيّ، قَالَ: "وَلَهُ طُرُقٌ" .

ئانکو : ژ ابن مەسعودی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ یا هاتیە ریوایەتکرن کو گوتی : "ناڤبەرا ئەسمانێ دونیایێ و ئەوا لسەر وێدا پێنج سەد سالن ، و دناڤبەرا هەر ئەسمانەکیدا پێنج سەد سالن ، و دناڤبەرا ئەسمانێ حەفتێ و کورسیێدا پێنج سەد سالن ، و دناڤبەرا کورسیێ و ئاڤێدا پێنج سەد سالن ، و عەرش ژی یل سەر وێ ، و خودێ تعالی ژی یێ لسەر عەرشی ، و هیچ ژ کریارێن هەوە لدەف وی د ڤەشارتی نینن" .

١٦٥ - وَعَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم: "هَلْ تَدْرُونَ كَمْ بَيْنَ السَمَاءِ وَالأَرْض؟ قُلْنا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: بَيْنَهُمَا مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَة سَنَةٍ ، ومن كُل سَمَاءٍ إِلَى سَمَاءٍ مَسِيرَةُ خُمْسُ مِئَةِ سَنَةٍ ، وَكِثْفُ كُلِّ سَمَاءٍ مَسِيْرَةُ خَمْسُمِائَة سَنَةٍ ، وبَيْنَ السَمَاءِ السَّابِعَةِ وَالْعَرْشِ بَحْرٌ، بَيْنَ أَسْفَلَهِ وَأَعْلاَهُ كَمَا بَيْنَ السَمَاءِ وَالأَرْضِ ، وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فَوْقَ ذَلِكَ، ولَيْسَ يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْ أَعْمَالِ بَنِي آدَمَ". أخرجه أبو داود وغيره.

ئانکو : ژ العباس بن عبد المطلب ـی یا هاتیه ریوایەتکرن کو گوتی : پێغەمبەری ﷺ گوتی : "ئەرێ هوین دزانن ناڤبەرا ئەردی و ئەسمانی چەندە ؟ مە گوت : خودێ وپێغەمبەرێ وی ﷺ زاناترن ، گوتی : ناڤبەرا واندا ماوێ پێنج سەد سالانە ، و دناڤبەرا هەر ئەسمانەکی بو ئەسمانێ دی ماوێ پێنج سەد سالانە ، و ستیریا هەر ئەسمانەکی ماوێ پێنج سەد سالانە ، و دناڤبەرا ئەسمانێ حەفتێ و عەرشیدا دەریایەکە و دناڤبەرا خاریا وێ و سەرێ وێ ب ئەندازەیا ئەسمان و عەردیە ، و خودی ژی یێ لسەر وان ، و هیچ تشتەک ژ کریارێت بەنی ئادەمی لبەر وی ناهێتە ڤەشارتن" .

لڤێرێ چەند مەسئەلەک بێت هەین :

یا ئێکێ : شروڤەکرانا وێ ئایەتا کو دبێژیت : "وَالأَرْضُ جَمِيعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ" سورة الزمر آية: ٦٧.ئانکو : و ئەرد هەمی ڕۆژا قیامەتێ د دەستێ ویدایە .

یا دووێ : ئەف زانستە و نمونێن وەکی ڤان لدەف جهییێن سەردەمێ پێغەمبەری ﷺ هێشتا مابون و ئینکاری ژێ نە دکر و تەئویل نە دکر .

یا سێیێ : دەمێ وی زانای ئەو چەندە بەحسکری پێغەمبەری ژی ﷺ پشت راستکر و خودێ ئایەت ئینا خار بو پشت راستکرنێ .

یا چارێ : کەنیەکا زور ژلایێ پێغەمبەری ﷺ دەمێ بەحسێ ڤی زانستێ مەزن بو هاتیە کرن .

یا پێنجێ : بەحسێ دوو دەستان ب ئاشکەرای ، و ئەسمان د دەستێ راستێدا ، و ئەرد د دەستێ چەپێدا .

یا شەشێ : نافکرن ب چەپ .

یا حەفتێ : بەحسێ خودان دەستهەلاتان و خو مەزنکەران دوی دەمیدا .

یا هەشتێ : بەحسێ فەرموودا : "کخردلة في كف أحدكم" .

یا نەهێ : مەزنیا کورسیێ بەرامبەر ئەسمانداندا .

یا دەهێ : مەزنیا عەرشی بەرامبەر کورسیێدا .

یا یازدێ : پشتراست بون کو عەرش کورسی نینە .

یا دوازدێ : ناڤبەرا هەر ئەسمانەکی بو ئەسمانەکێ دی چەندە ؟ .

یا سێزدێ : ناڤبەرا ئەسمانێ حەفتێ و کورسیێدا جەندە ؟ .

یا چاردێ : ناڤبەرا کورسیێ و ئاڤێدا چەندە ؟ .

یا پازدێ : عەرش یێ لسەر ئاڤێ .

یا شازدێ : ناڤبەرا ئەسمانی و ئەردیدا چەندە ؟ .

یا هەڤدێ : ستیریا هەر ئەسمانەکی پێنج سەد سالن .

یا هەژدێ : ئەو دەریایە یا لسەر ئەسمانان ، دناڤبەرا خاری و سەریا وان پێنج سەد سالن ، خودایێ مەزن زاناترە .

والحمد لله رب العالمين. وصلى الله وسلم على

سيدنا محمد، وعلى آله وأصحابه أجمعين

ناڤەروك

پەرتوکا تەوحیدێ 4
دەرگەهێ دووێ فەزلێ تەوحیدێ و رونکرنەک لسەر کو کونەهان ژێدبەت 9
دەرگەهێ سێیێ هەرکەسێ تەوحیدێ دناف خودا بجهئینا بیت بێ.....13
حساب دێ چیتە بەهشتێ 13
دەرگەهێ چارێ ترسیان ژ شرکێ 18
دەرگەهێ پێنچێ بانگەوازیا خەلکی بو شاهدەدانێ ب لا اله الا الله 21
شرۆڤەکرنا یەک خودا پەرێسیێ و شەهدەدانا ب لا اله الا الله 26
ژ جورێن شرکێ : لبەرخو کرنا بازنا، و لبەرکرنا دەزی، 29
لبەرکرنا ڤان تشتان ژبەر لابرنا بەڵایان یان زفراندنا بەلایان 29
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر پێڤە خاندێ و هلاویستنا نڤشتیا 32
هەرکەسێ بەرەکەت خاستنێ ب دارەکی یان بەرەکی یان تشتێن 35
وەکی وان بکەت، موشرکە 35
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر سەربرینا حەیوانەکی بو خەیری خودێ 39
قوربانی ناهێتە دان لوی جهی یێ قوربانی بو 42
خەیری الله ـی دهێنە کرن 42
نەزرکرن بو خەیری الله ـی جورەکە ژ شرکێ.....44
خو پاراستن ب خەیری الله ـی ژ شرکێ یە 45
ژ شرکێ یە مروڤ هەوار بکەتە خەیری الله ـی ، یان دعا ژێ بکەت.....47
گوتنا الله تعالی : ئەرێ ئەو وی بۆ خودێ دکەنە هەڤشك یێ چو چێ نەکەت، و ئەو ب خۆ یێت هاتینە چێکرن ★★ و ئەو نەشێن هاریکاریا وان بکەن ، و نەشێن هاریکاریا خۆ ژی بکەن.....50
گوتنا الله تعالی : گاڤا ترس ل سەر دلێ وان نەما، دێ بێژنە ئێکدو: خودایێ هەوە چ گوت ، دێ بێژن: هەقی گوت و ئەوە یێ بلند و مەزن. 54

مەهدەر.....58
گوتنا الله تعالى : تو نەشێی ئەوێ تە بڤێت ڕاستەڕێ بکەی، بەلێ خودێیە یێ بڤێت ڕاستەڕێ دکەت.....62
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر ئەگەرێ کافربونا زاروکێن ئادەمی دیربونا وان ژ دینێ وان و زێدەرەوی کرنا وان د هندەک مروڤێن باش دا 65
بەڵگێن توند یێت هاتین لسەر هندێ کو لسەر قەبران پەرستنا الله ـی بهێتە کرن پا ئەگەر پەرستنا وان باشان بهێتە کرن دێ چەوا بیت ؟ 70
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر زێدەرەوی د قەبرێن مروڤێن باش دا لدوماهیێ سەرئەنجام وان دکەتە صەنەم و ژبلی الله ـی پەرستن بو دهێتە کرن 75
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر کو پێغەمبەری ﷺ تەوحید یا پاراستی و هەر ڕێکەکا بەرەڤ شرکێ بچیت یا دائێخستی 77
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر کو هندەک دێ هەبن ژ ئومەتێ 80
کو پەرستنا صەنەمان دکەن 80
ئەو بەلگەیێن هاتین لسەر سحرێ 86
روهنکرنا هندەک ژ جورێن سحرێ.....89
ئەو بەڵگەیێن کو هاتین دەربارەی ڤالچی و کاهن و نمونێت وەکی وان 91
ئەو بەڵگەیێن لسەر نوشرێ"بەتالکرنا سحرێ" هاتین 94
ئەو بەلگەیێن لسەر ڕەشبینیێ هاتین 96
ئەو بەڵگەیێن دەربارەی خێڤزانکیا ب ستێران هاتین 100
ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر وان کەسان یێت داخازا 102
بارانێ دکەن بڕێکا ستێران 102
گوتنا الله تعالى کو دبێژیت : هندەك مرۆڤ هەنە بەڤل و هەڤبەران بۆ خودێ چێ دکەن، وەکی حەژێکرنا خودێ حەژێ دکەن 105
گوتنا الله تعالى کو دبێژیت : ب ڕاستی ئەو شەیتانە، دۆستێت خۆ دترسینیت، ڤێجا ژ وان نەترسن، و ژ من بترسن، ئەگەر ب ڕاستی هوین خودان باوەرن. 108

گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : و پشتا خۆ ب خودێ موكوم بكەن ئەگەر هوين خودان باوەربن. 111
گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : يان ژى ئەو ئێمن بوون ژ تەكبيرا خودێ . و كەس 113
ژ تەكبيرا خودێ ئێمن نابيت، ئەو نەبن يێت خوسارەت 113
ژ باوەرى ئينانا بخودێ : ئارامگرتنە لسەر قەدەرا خودێ 115
ئەو بەڵگەيێن هاتين لسەر ڕويمەتيێ..... 118
ژ شركێ يە : حەزا مروڤى بو كاركرنێ ل دونيايێ دا 120
ئەو كەسێ گوهداريا زانا و دەستهەلادارى بكەت د حەرامكرنا وان تشتێن خودێ حەلال كرين يان حەلالكرنا وان تشتێن كو خودێ حەرام كرين ، وى ئەو يێت كرينە خودێ بوخو ژبلى خودايێ مەزن ... 122
گوتنا الله تعالى كو دبێژيت : ئەرێ تو نابينى ئەوێت ل نك خۆ هزر دكەن، وان باوەرى ب وێ قورئانێ ئەوا بۆ تە هاتييە خوارێ و ب وان يێت بۆ يێت بەرى تە ژى هاتينە خوارێ ئينابيە، و دڤێن بۆ دادوەرييێ بچنە دەڤ وى يێ دادييێ ب فەرمانا خودێ نەكەت، و ئەو ب خۆ ژى فەرمانا وان يا هاتييە كرن باوەرييێ پێ نەئينن. 125
كەسەك ئينكارا بەشەك ژ ناڤ و سيفەتێن خودێ بكەت..... 128
گوتنا الله تعالى : ئەو نيعمەت و كەرەمێت خودێ دزانن، 130
پاشى ئينكار دكەن و باراپتر ژ وان كافر و بێ باوەرن 130
گوتنا الله تعالى : ئێدى هوين ژى چو هەڤبەران بۆ خودێ چێ..... 132
نەكەن و هوين ب خۆ دزانن 132
ئەو بەڵگێن هاتين لسەر وان كەسێن قايل نابن ب سيند خارنا بخودێ 135
گوتنا : ئەگەر خودێ حەزبكەت و تو 136
هەركەسێ خەبەرا بێژيتە زەمانى ئەو وى ئازارا خودێ يا داى 139
نافكرن ب قازيێ قازيان ، و نمونێت وەكى وێ..... 141
ڕێزگرتن ل ناڤێن الله تعالى ـى و گوهرينا ناڤان ژبەر وێ چەندێ..... 143
هەركەسێ ترانا ب تشتەكى بكەت كۆ ناڤێن خودێ تێدا بن 144
يان قورئانێ يان پێغەمبەرى ﷺ..... 144

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر گوتنا الله تعالی : و ئەگەر مە ژ دەڤ خۆ کەرەم و نیعمەتەك دایێ، پشتی نەخۆشی و تەنگاڤی گەهشتیێ، دێ بێژیت: ئەڤە هەقێ منە و ئەز هەژیمە 147

گوتنا الله تعالی : ڤێجا وەختێ خودێ زارۆکەکێ ب کێرهاتی داییێ، هندە دویندەها وان هەڤپشکان بۆ خودێ چێ دکەن 151

گوتنا الله تعالی : و باشناڤ بۆ خودێنە، ڤێجا ب وان دوعایان ژێ بکەن، و هوین وان بهێلن ئەوێت دەستکاریێ د ناڤێت ویدا دکەن 153

ناهێتە گوتن : سلاف لسەر خودێ 154

گوتنا : خودایێ من لمن ببورە ئەگەر تە بڤێت..... 155

ناهێتە گوتن : ئەڤە عەبدێ منە و ئەفە عبدا منە 157

هیچ کەسەک ناهێتە رەتکرن ئەگەر بناڤێ خودێ داخازێ بکەت 158

داخازا هیچ تشتەکی ناهێتە کرن ب روخسارێ خودێ ئیلا بەهشت نەبیت..... 159

ئەو بەڵگەیێ لسەر -اللو ئەگەر- هاتین 160

نەهیکرن ژ خەبەر گوتنا ب هەوای..... 162

گوتنا الله تعالی : هزرا نە د ڕێدا ژ خودێ دکرن، وەکی نەزانان، دبێژن : ما کار و بارەك ب دەستێ مە هەیە؟ بێژە: هەی موحەمەد هەمی کاروبار ب خودێنە 163

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر وان یێت ئینکارا قەدەرێ دکەن..... 166

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر وێنەکێشانێ 170

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر زێدە سیند خارنێ 173

ئەو بەڵگەیێن دەربارەی پەیمانا خودێ و پەیمانا پێغەمبەری ﷺ هاتین 176

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر سیندخارنا ب خودێ 179

خودێ تعالی نابیتە شەفاعەتکەر بسەر خەلکی..... 181

ئەو بەڵگەیێن هاتین لسەر پاراستنا پێغەمبەری ﷺ 183

ژ تەوحیدێ و گرتنا هەمی ڕێکێن شرکێ 183

ئەو بەڵگەییێن هاتین لسەر گوتنا الله تعالى : وان ب دورستی و ب ڕەنگێ پێدڤی، ڕێز ل خودێ نەگرتییە ، و ئەرد هەمی ڕۆژا قیامەتێ د دەستێ ویدایە 185